

سلسله گزارش‌های نوآوری پارلمانی (۳): طومار الکترونیک

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۶/۲۹

شماره مسلسل: ۲۰۹۷۶

کد موضوعی: ۳۷۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

سلسله گزارش‌های نوآوری پارلمانی (۳): طومار الکترونیک

نوع گزارش: طرح / لایحه □ راهبردی ■ نظارتی □ پیش‌نویس قانونی □

نام دفتر:

مرکز نوآوری و خانه خلاق قوه مقننه

تهیه و تدوین کنندگان:

شیدا شادکام، حدیث خشای (گروه نوآوری پارلمانی)

مدیر مطالعه:

سیدمجتبی احمدنیا

ناظران علمی:

محمد مهدی مهربان

بابک حمیدیا

اظهار نظر کنندگان:

توحید اسماعیل پور (دفتر مطالعات بنیادین حکمرانی)، مصطفی دلاور پور اقدم (دفتر مطالعات سیاسی)

اظهار نظر کننده خارج از مرکز:

حامد بیدی (مدیرعامل کارزار)

گرافیک و صفحه آرایی:

عبدالمجید صادقی

ویراستار ادبی:

اکرم وحدانی فر

واژه‌های کلیدی:

۱. طومار الکترونیک

۲. نوآوری پارلمانی

۳. مردمی‌سازی

۴. مشارکت مردمی

تاریخ شروع مطالعه:

آبان ۱۴۰۳

فهرست مطالب

۷	چکیده
۸	خلاصه مدیریتی
۱۰	۱. مقدمه
۱۱	۲. پیشینه پژوهش
۱۱	۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز
۱۱	۲-۲. سوابق تقنینی به همراه آسیب‌شناسی
۱۲	۳. درباره طومار الکترونیک
۱۲	۴. کارکردهای طومار
۱۴	۵. زمینه‌های حقوقی طومار الکترونیک در جمهوری اسلامی ایران
۱۴	۵-۱. سیاست‌های کلی نظام
۱۵	۵-۲. قانون اساسی
۱۵	۵-۳. قوانین عادی
۱۶	۵-۴. الزامات حقوقی استفاده از سازوکار طومار
۱۷	۶. انواع طومار
۱۸	۷. موردکاوی‌ها
۱۸	۷-۱. نمونه‌های جهانی
۴۹	۷-۲. نمونه‌های داخلی
۵۴	۸. مقایسه سکوهای طومار الکترونیک رسمی و غیررسمی
۵۵	۹. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۵۷	منابع و مأخذ

فهرست جداول

جدول ۱. تحلیل پیشینه پژوهشی	۱۱
جدول ۲. مقایسه سکوهای رسمی و غیررسمی طومار الکترونیک	۴۴
جدول ۳. مقایسه دو سکوی کارزار و فارس من	۵۱
جدول ۴. مقایسه سکوهای رسمی و غیررسمی طومار الکترونیک	۵۵
جدول ۵. پیشنهاد توصیه سیاستی ویژه گزارش‌های راهبردی/نظارتی	۵۷

فهرست اشکال

شکل ۱. کارکردهای طومار	۱۳
شکل ۲. نمایی از صفحه اول سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان	۱۹
شکل ۳. مسیرهای جداگانه برای طومارهای خصوصی و عمومی در سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان	۲۰
شکل ۴. نمودار پیشرفت زمانی جمع‌آوری امضا در سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان	۲۱
شکل ۵. سازوکار جست‌وجوی داخلی سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان	۲۲
شکل ۶. نمایی از صفحه اول سکوی ابتکار شهروندان فنلاند	۲۳
شکل ۷. بخش خبرنامه سکوی ابتکار شهروندان فنلاند	۲۵
شکل ۸. آمار و اطلاعات مربوط به طومارها در سکوی ابتکار شهروندان فنلاند	۲۶
شکل ۹. نمایی از صفحه اول سکوی ابتکار مردم استونی	۲۷
شکل ۱۰. طومارهایی که در مرحله هم‌آفرینی قرار دارند	۲۸
شکل ۱۱. اطلاعات مربوط به طومارها در سکوی ابتکار مردم استونی	۲۹
شکل ۱۲. فرایند قانونی طی شده مربوط به یک طومار در سکوی ابتکار مردم استونی	۳۰
شکل ۱۳. نمونه‌هایی از اینفوگرافیک‌های آماری در سکوی ابتکار مردم استونی	۳۱
شکل ۱۴. صفحه نمایش طومارها براساس فیلترهای مختلف در سکوی ابتکار مردم استونی	۳۳
شکل ۱۵. نمایی از صفحه اول سکوی change.org	۳۴
شکل ۱۶. درگاه حمایت مالی ماهیانه در سکوی change.org	۳۵
شکل ۱۷. پیام‌های ویدئویی حامیان طومار در سکوی change.org	۳۵
شکل ۱۸. روش‌های اشتراک‌گذاری و رشد طومار در change.org	۳۶
شکل ۱۹. جست‌وجوی طومارها در سکوی change.org	۳۸
شکل ۲۰. نمایی از صفحه اول سکوی ManaBalss.lv	۳۹
شکل ۲۱. پوشش خبری بررسی طومارها در کمیسیون‌های پارلمان لتونی	۴۱
شکل ۲۲. دسته‌بندی طومارها در سکوی ManaBalss.lv	۴۳
شکل ۲۳. صفحه اول سکوی کارزار	۵۰
شکل ۲۴. صفحه اول فارس من	۵۰
شکل ۲۵. طومارهای موفق در سکوی کارزار	۵۲
شکل ۲۶. طومارهای موفق در فارس من	۵۲

سلسله گزارش‌های نوآوری پارلمانی (۳): طومار الکترونیک

چکیده

طومارها پیشینه‌ای طولانی در تاریخ جوامع بشری دارند و در قرن بیست و یکم با ظهور فناوری‌های دیجیتال دستخوش تحولی اساسی شدند که منجر به ظهور سکوه‌های طومار الکترونیک شد. این ابزارها در کنار مزیت‌های زیادی که دارند با چالش‌هایی نیز روبه‌رو هستند که مهم‌ترین آن، خطر سهل‌انگاری در طراحی و تقلیل این ابزار به ابزاری صرفاً فنی است. در گزارش حاضر ابتدا به بررسی تاریخچه، کارکردها و ظرفیت‌های حقوقی طومارهای الکترونیک در ایران پرداخته و در ادامه پنج سکوی طومار الکترونیک رسمی و غیررسمی در سطح جهانی و دو سکوی طومار الکترونیک داخلی بررسی شده است. در انتخاب سکوها سعی شده است که تنوع در ویژگی‌های آنها مورد توجه قرار گیرد، سپس این ویژگی‌ها با هم مقایسه شوند و نقاط قوت و ضعف هر یک تحلیل شود. در نهایت درس‌آموخته‌هایی در سه محور ارائه شده است: محور اول در خصوص همکاری دولت و مجلس شورای اسلامی با سکوه‌های طومار الکترونیک خصوصی و دستورالعمل‌هایی است که در این همکاری باید مورد توجه قرار بگیرد؛ محور دوم به الزاماتی می‌پردازد که در صورت تمایل مجلس به ایجاد سکوی اختصاصی باید به آن توجه شود. در این راستا در نظر گرفتن ملاحظات حقوقی، سیاسی و فنی ضروری، و نیازمند طراحی شفاف و مبتنی بر اعتماد عمومی است. محور سوم نیز متمرکز بر نقش مرکز پژوهش‌ها به عنوان نهاد مشورتی در این فرایند است. این مرکز با ظرفیت‌های مشاوره‌ای و تخصصی خود می‌تواند در بهبود کیفیت طومارها اثرگذار باشد و به ارائه چارچوب‌های قانونی و تنظیم روابط حقوقی برای همکاری مجلس با سکوه‌های موجود یا ایجاد سکوی جدید کمک کند.

خلاصه مدیریتی

بیان / شرح مسئله

طومارهای الکترونیک به‌عنوان یکی از ابزارهای نوین در حوزه دمکراسی الکترونیک، نقشی کلیدی در تسهیل و گسترش مشارکت عمومی در فرایندهای تصمیم‌گیری و قانونگذاری ایفا می‌کنند. سکوهای طومار الکترونیک به شهروندان امکان می‌دهند تا نظرها، پیشنهادهای و اعتراض‌هایشان را به شکلی سازمان‌یافته و جمعی به نهادهای حاکمیتی و تصمیم‌گیر منتقل کنند. چنین سکوهایی، در صورت طراحی مناسب، می‌توانند نقشی دوگانه ایفا کنند: از یک سو به توانمندسازی جامعه مدنی و گسترش مشارکت عمومی یاری رسانند و از سوی دیگر به افزایش پاسخ‌گویی و شفافیت نهادهای حاکمیتی منجر شوند.

با این حال، طومارهای الکترونیک بدون چالش نیستند. یکی از چالش‌های عمده‌ای که این سکوها با آن مواجه‌اند، خطر تقلیل آنها به ابزاری صرفاً فنی و در نظر نگرفتن پیچیدگی‌های ذاتی آن است که چنین رویکردی نه تنها به تضعیف اثر بخشی آن منجر می‌شود، بلکه می‌تواند اعتماد عمومی به این شیوه از مشارکت را نیز با آسیب‌های جدی مواجه کند.

بنابراین طراحی چنین سکوهایی نیازمند توجه به فرم، زیرساخت حقوقی، تعامل مؤثر با حاکمیت و ایجاد سازوکارهای اعتمادساز است. این گزارش با مرور نمونه‌های داخلی و بین‌المللی، تلاش دارد ویژگی‌ها، فرصت‌ها و چالش‌های این ابزار را شناسایی کند و از این رهگذر، زمینه را برای بهره‌گیری مؤثرتر از آنها در ساختارهای حکمرانی فراهم آورد. در این مسیر، بستر حقوقی و نهادی جمهوری اسلامی ایران نیز مورد توجه قرار گرفته است تا امکان انطباق این تجربه‌ها با شرایط بومی سنجیده شود.

نقطه‌نظرات / یافته‌های کلیدی

در راستای تقویت ظرفیت بهره‌گیری از طومارهای الکترونیک متناسب با ساختار حقوقی و نهادی جمهوری اسلامی ایران، این گزارش با رویکردی تطبیقی به بررسی تجربیات جهانی پرداخته است. در مرحله نخست، پانزده سکوی مختلف که در سطوح ملی و بین‌المللی فعالیت داشتند، مورد شناسایی و مطالعه مقدماتی قرار گرفتند. از میان آنها، پنج نمونه به دلیل تنوع ساختاری، گوناگونی در نحوه ارتباط با نهادهای تصمیم‌گیر و تفاوت در سطح اثرگذاری، برای تحلیل تفصیلی انتخاب شدند.

این سکوها از منظر مجموعه‌ای از شاخص‌های عملکردی و ساختاری مورد تحلیل قرار گرفتند. شاخص‌هایی نظیر سازوکار ثبت‌نام و احراز هویت کاربران، فرایند ایجاد و امضای طومار، شیوه‌های اطلاع‌رسانی و تعامل با مخاطبان، معیارهای حدنصاب امضا و نحوه پیگیری طومارها، قابلیت‌های آماری و گزارش‌دهی، امنیت اطلاعات و حریم خصوصی، رابط و تجربه کاربری و همچنین نحوه اتصال به نهادهای رسمی تصمیم‌گیر در این ارزیابی لحاظ شده‌اند. یکی از وجوه تمایز قابل توجه میان سکوهایی بررسی شده، در نوع ارتباط آنها با نهادهای تصمیم‌گیر است. برخی سکوها به صورت رسمی و با پشتیبانی مستقیم نهادهای حاکمیتی راه‌اندازی شده‌اند؛ در حالی که برخی دیگر در بخش خصوصی توسعه یافته‌اند و به شکل مستقل فعالیت می‌کنند. این تفاوت، بر مواردی مانند سطوح تعامل، میزان پاسخ‌گویی، ضمانت‌اجرائی و دامنه موضوعات مطرح شده اثرگذار است. به‌طور کلی، تحلیل مؤلفه‌ها و الگوهای مدیریتی نشان داد که سکوها از حیث طراحی، ظرفیت‌ها و سازوکارها تنوع چشمگیری دارند؛ به گونه‌ای که می‌توان از هر یک از این تجارب، بسته به ترجیحات و اولویت‌های کشورهای، بهره‌برداری متناسب داشت.

با این حال، موفقیت یک سکوی طومار الکترونیک صرفاً تابع طراحی فنی یا نهادی آن نیست، بلکه در نسبت تنگاتنگ با بسترهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و حقوقی هر کشور معنا پیدا می‌کند. در عصر دیجیتال، هر چند این سکوها می‌توانند امکان مشارکت جمعی و تعامل مستقیم‌تر میان جامعه مدنی و نهادهای تصمیم‌گیر را فراهم آورند، صرف دیجیتال شدن ابزار مشارکتی، تضمینی برای موفقیت آن نیست. درک ناکافی از پیچیدگی‌های نهادی، انتظارات غیرواقع‌بینانه از کارکرد فناوری و نادیده گرفتن الزامات حقوقی و اجتماعی، می‌تواند این ابزار را به محصولی کم‌اثر یا حتی زیان‌بخش تبدیل کند. در بسیاری از موارد، ساده‌انگاری در مواجهه با طومارهای الکترونیک، به طراحی‌هایی

منجر شده است که نه تنها در تحقق اهداف مشارکت جویانه ناکام بوده‌اند، بلکه با تضعیف اعتماد عمومی به نوعی ضدتبلیغ برای مشارکت دیجیتال بدل شده‌اند.

در ایران نیز طی سال‌های اخیر تجربه‌هایی در این زمینه شکل گرفته است که می‌توانند با بهره‌گیری از الگوهای موفق جهانی، توسعه و بهبود یابند. سکوی کارزار که به همت بخش خصوصی راه‌اندازی شده، موفق شده است مشارکت چشمگیری را در موضوعات متنوع اجتماعی و اقتصادی جلب کند. طراحی سازوکارهایی برای ایجاد ارتباط مؤثر و نظام‌مند با نهادهای تصمیم‌گیر، می‌تواند ظرفیت این سکورا برای اثرگذاری واقعی افزایش دهد. همچنین فارس‌من با اتکا به رسانه‌ای پر مخاطب، امکان انعکاس مطالبات عمومی را فراهم کرده است. ارتقای قابلیت‌های پیگیری مطالبات مردمی از جمله اقداماتی است که می‌تواند نقش این سکورا به‌عنوان ابزار مشارکت مردمی تقویت کند.

بررسی ظرفیت‌های حقوقی موجود در نظام جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که زمینه‌های مناسبی برای توسعه ابزارهای مشارکتی نوین، از جمله طومار الکترونیک، فراهم است. سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری و برخی مواد قانونی موجود، امکان بهره‌گیری از این ابزارها را در چارچوب قانون فراهم کرده‌اند. در چنین بستری، بازطراحی و تقویت این سکوها با توجه به ظرفیت‌های حقوقی، فنی، نهادی و اجتماعی موجود، می‌تواند به توسعه مشارکت عمومی در فرایندهای تصمیم‌گیری کمک شایانی کند.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

براساس یافته‌های گزارش، سه مسیر راهبردی برای بهره‌گیری مؤثر از طومارهای الکترونیک در فرایند قانونگذاری و نظارت پیشنهاد می‌شود: نخست پیشنهاد همکاری مجلس شورای اسلامی با سکوهای بخش خصوصی است که این همکاری نیازمند تدوین دستورالعمل‌ها و چارچوب‌های مشخص توسط نهادهای مرتبط، مانند هیئت رئیسه مجلس و کمیسیون اصل (۹۰) است. مرکز نوآوری قوه مقننه به‌عنوان حلقه واسط مجلس شورای اسلامی با زیست‌بوم فناوری و نوآوری می‌تواند تسهیل‌گر این مهم باشد. دوم، در صورت تمایل مجلس شورای اسلامی به ایجاد سکوی اختصاصی طومار الکترونیک، چنین سکویی نباید به ابزار فنی ساده‌ای تقلیل یابد و نیازمند طراحی شفاف و مبتنی بر اعتماد عمومی است. همچنین این سکو باید فضایی برای تبادل نظر سازنده میان شهروندان ایجاد کند تا مشارکت جمعی تقویت یابد. سوم، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به‌عنوان نهادی مشورتی و تخصصی می‌تواند تأثیر چشمگیری در بهبود کیفیت طومارها داشته باشد. همچنین مرکز پژوهش‌ها می‌تواند نقش کلیدی در ارائه چارچوب‌های قانونی و تنظیم روابط حقوقی برای همکاری مجلس با سکوهای طومار الکترونیک داشته باشد تا این ابزارها به شکل مؤثری در فرایندهای قانونگذاری و نظارت به کار گرفته شوند.

۱. مقدمه

در عصر دیجیتال، فناوری‌های نوین به ابزاری قدرتمند برای تسهیل مشارکت شهروندان در فرایندهای دموکراتیک و قانونگذاری تبدیل شده‌اند. یکی از ابزارها سکوهای طومار الکترونیک است که به شهروندان امکان می‌دهد تا به صورت جمعی و سازمان‌یافته، خواسته‌ها، پیشنهادهای یا اعتراض‌هایشان را به نهادهای تصمیم‌گیر و قانونگذار منتقل کنند. این سکوها نه تنها می‌توانند به افزایش شفافیت و پاسخ‌گویی نهادهای حکومتی کمک کنند، بلکه به عنوان پلی بین جامعه مدنی و قوه مقننه عمل می‌کنند.

با این حال، ایجاد و راه‌اندازی یک سکوی طومار الکترونیک موفق، فقط یک چالش فنی نیست، بلکه مستلزم درکی عمیق و به روز از ظرفیت‌های حقوقی، سیاسی، اجتماعی و فناورانه است. دیجیتال شدن طومار، هر چند امکان‌مقیاس‌پذیری، شفافیت، اعتمادپذیری، مشارکت، یکپارچه‌سازی و... را چندبرابر کرده است، یک خطر بسیار بزرگ هم ایجاد کرده است: خطر سهل‌انگاری. تقلیل طومار الکترونیک به یک محصول فنی دیجیتال ما را به مسیر تولید محصول غیرمؤثر و غیرموفق می‌کشاند. متأسفانه برخی با تصور ساده‌انگارانه‌ای از این سکوها، بدون در نظر گرفتن پیچیدگی‌های ذاتی آنها، توصیه به طراحی و راه‌اندازی چنین سامانه‌هایی می‌کنند؛ بدون آنکه به الزامات و اقتضائات آن پایبند باشند و حدانتظار خود را از کارکرد آن تنظیم کنند. این رویکرد معمولاً به شکست پروژه منجر می‌شود و می‌تواند اعتماد عمومی به چنین ابزارهایی را تضعیف، و حتی چنین اقداماتی را با چالش‌های قانونی و امنیتی مواجه کند.

در این راستا، مرکز نوآوری قوه مقننه با هدف تدقیق و تسهیل ورود فعالان فناوری و نوآوری به حوزه طومارهای الکترونیک و همچنین کمک به تنظیم نسبت مجلس شورای اسلامی با این قبیل نوآوری‌ها، اقدام به تهیه این گزارش کرده است. در این گزارش تلاش شده است تجربه‌های جهانی و داخلی به‌نحوی مرور شود که علاقه‌مندان ورود به این حوزه، چه در زیست‌بوم نوآوری و فناوری و چه در ساختار قانونگذاری، متوجه شروط، جزئیات و ظرافت‌هایی بشوند که موجب موفقیت طومار الکترونیک است.

۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تاکنون گزارش‌های متعددی در زمینه شیوه‌های مشارکت عمومی در فرایندهای قانونگذاری منتشر کرده است. از میان این گزارش‌ها، فقط یک گزارش با عنوان «مطالعه تطبیقی شیوه‌های مشارکت عمومی در فرایند قانونگذاری و پیشنهادهایی برای مجلس شورای اسلامی» [۱] به بررسی نقش طومار به عنوان ابزاری برای مشارکت شهروندان در پارلمان‌های مختلف پرداخته است. در این گزارش، طومار به عنوان یکی از روش‌های مشارکتی در کنار سایر شیوه‌ها مانند استماع عمومی و لابی‌گری در پارلمان‌های دوازده کشور بررسی شده است. با این حال، این گزارش به‌طور ویژه به فرم الکترونیکی طومار نپرداخته و بیشتر بر نحوه مشارکت مردم از طریق طومار و فرایند رسیدگی به آن در پارلمان‌ها متمرکز بوده است. در نهایت، این گزارش با تأکید بر بومی‌سازی روش‌های مشارکتی در ایران، پیشنهادهایی برای اصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس و تدوین مواد جدیدی برای استفاده از طومارها ارائه کرده است.

جدول ۱. تحلیل پیشینه پژوهشی [۱]

ردیف	عنوان گزارش	سال انتشار	شماره مسلسل	نام دفتر/سازمان/ نهاد	توضیحات
۱	مطالعه تطبیقی شیوه‌های مشارکت عمومی در فرایند قانونگذاری و پیشنهادهایی برای مجلس شورای اسلامی	۱۴۰۲	۱۹۰۵۰	مطالعات سیاسی (گروه سیاست داخلی)	در این گزارش، طومار به عنوان یکی از روش‌های مشارکتی در کنار سایر شیوه‌ها مانند استماع عمومی و لابی‌گری در پارلمان‌های دوازده کشور بررسی شده است؛ اما به‌طور ویژه به فرم الکترونیکی طومار پرداخته نشده است.

۲-۲. سوابق تقنینی به همراه آسیب‌شناسی

در اسفندماه سال ۱۳۹۷ طرحی با عنوان «مشارکت مستقیم شهروندان در امور قوه مقننه» توسط ۴۲ نفر از نمایندگان دوره دهم مجلس شورای اسلامی امضا و به ریاست محترم مجلس تقدیم شد. هدف از این طرح ایجاد سازوکاری برای مشارکت مستقیم شهروندان در فرایند قانونگذاری بود و براساس آن، در صورتی که پانصد هزار نفر از واجدین شرکت در انتخابات مجلس شورای اسلامی درخواستی مبنی بر تصویب قانون در یک موضوع خاص را امضا می‌کردند، هیئت رئیسه مکلف می‌شد طرحی در خصوص آن موضوع تهیه و ترتیبی اتخاذ کند تا این طرح در دسترس نمایندگان قرار گیرد که تمایل به امضای آن دارند. در تبصره این طرح تأکید شده بود که ثبت درخواست‌ها باید در پایگاه الکترونیک ایجاد شده توسط مجلس انجام شود و از سوی سه مرجع مشخص شامل احزاب سیاسی، انجمن‌های مردم‌نهاد و انجمن‌های صنفی یا اتحادیه‌های دارای مجوز معتبر امکان‌پذیر باشد [۲]. پس از ارائه طرح، اداره کل تدوین قوانین و اداره کل اسناد و تنقیح قوانین مجلس، ایراداتی را بر آن وارد کردند. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی نیز در قالب اظهار نظر کارشناسی ایرادات طرح را عنوان کرد [۳]. این طرح به دلیل چالش‌های فنی و حقوقی، نیاز به اصلاحات و بازنگری داشت و نهایتاً از دستور کار خارج شد.

۳. درباره طومار الکترونیک^۱

طومارها یا دادخواست‌ها از دیرباز به‌عنوان ابزاری برای ارائه درخواست‌ها و بیان شکایات عمومی به مقامات مورد استفاده قرار گرفته‌اند. سابقه این ابزار به دوران باستان بازمی‌گردد. برای مثال، در تمدن‌هایی مانند ایران باستان در قرن پنجم پیش از میلاد، پاسخ‌گویی حاکمان به طومارها آنها را دلسوز و پاسخ‌گو جلوه می‌داد و در عین حال روشی مؤثر و ساده برای تقویت اقتدار و قدرت آنان به شمار می‌رفت [۴]. در اروپا نیز طومارها نقشی حیاتی در تعامل میان مردم و حاکمان ایفا می‌کردند. در کشورهایمانند بریتانیا و پرتغال، تاریخ استفاده از طومار به قرون وسطی برمی‌گردد و حتی منشور کبیر (مگنا کارتا) در سال ۱۲۱۵ میلادی، که به‌عنوان نقطه‌عطفی در تاریخ حقوق مدنی شناخته می‌شود، حق ارائه طومار را تثبیت کرده است؛ هر چند که این حق پیش‌تر نیز وجود داشت [۴].

با گذر زمان، طومارها از ابزاری برای بیان شکایات به وسیله‌ای برای اعمال فشار سیاسی و مطرح کردن مسائل مرتبط با منافع عمومی تبدیل شدند و موضوعات آنها شکل عام‌تری به خود گرفت. به‌ویژه در قرن هفدهم، تمرکز طومارها به سمت سیاستگذاری معطوف شد و طومارها ابزاری برای مشارکت سیاسی شدند. افزون بر این، طومارها بستری را برای ورود گروه‌های محروم از حقوق سیاسی به نظام حکمرانی فراهم کردند. برای مثال طومارهای چارتیستی^۲ امکان مشارکت برای مردان طبقه کارگر را مهیا کردند [۴].

در قرن‌های نوزدهم و بیستم، طومارها به‌عنوان ابزاری مهم برای بسیج^۳ اجتماعی مورد استفاده قرار گرفتند. طومارهای چارتیست‌ها در انگلستان، که میلیون‌ها امضا جمع‌آوری کردند، نمونه‌ای از قدرت بسیج‌گری طومارها هستند. به‌طور کلی، سابقه طومارها نشان می‌دهد که این ابزار از گذشته تا امروز به‌عنوان وسیله‌ای برای پیوند میان مردم و حاکمیت و تقویت مشروعیت نهادهای سیاسی باقی مانده است. در قرن بیست و یکم و با ظهور اینترنت و ابزارهای دیجیتال، طومارها به سمت الکترونیکی شدن حرکت کردند و تحولی اساسی در شیوه‌های سنتی ارائه درخواست‌ها به نهادهای حاکمیتی پدید آوردند؛ تحولی که به افزایش محبوبیت این ابزار منجر شده است. امروزه شهروندان می‌توانند از طریق طومارهای الکترونیک، بدون نیاز به مراجعه حضوری و در هر زمان، درخواست‌های خود را به‌صورت آنلاین ثبت کنند و در فرایند جمع‌آوری امضا قرار دهند [۴].

۴. کارکردهای طومار

در دنیای امروز طومارها چندین نقش مهم ایفا می‌کنند. البته این نقش‌ها در کنار هم معنا پیدا می‌کنند. در واقع، هر طومار می‌تواند هم‌زمان واجد چند نقش باشد. به‌طور کلی می‌توان برای طومارها چهار نقش اصلی در نظر گرفت: نظارت، سیاستگذاری، اتصال و کمپین. نقش **نظارتی**:^۴ طومارها می‌توانند به‌عنوان ابزار نظارت عمومی بر عملکرد دولت و پارلمان عمل کنند. در حوزه نظارتی طومارها نقش «زنگ خطر»^۵ را ایفا می‌کنند و امکان شناسایی موضوعاتی را فراهم می‌آورند که ممکن است از دید سیاستمداران دور مانده باشد. همچنین طومارها بستری برای طرح سؤال از مسئولان، جمع کردن اطلاعات در مورد یک مشکل و در نهایت مجبور کردن مسئولان به پاسخ‌گویی درباره مشکل ایجاد می‌کنند. بنابراین اهمیت نقش نظارتی طومارها در سوق دادن نظام حکمرانی به پاسخ‌گویی و اصلاح است. نقش **سیاستگذاری**:^۶ طومارها می‌توانند در فرایند سیاستگذاری نقشی غیرمستقیم داشته باشند. طومارها می‌توانند خلأهای سیاستی یا

1. Electronic Petition

۲. Chartists Petitions: چارتیسم یک جنبش طبقه کارگر بود که در سال ۱۸۳۶ در لندن شکل گرفت. این جنبش به‌سرعت در سراسر کشور گسترش یافت و بین سال‌های ۱۸۳۸ تا ۱۸۴۸ به اوج فعالیت خود رسید. هدف چارتیست‌ها کسب حقوق سیاسی و قدرت اثرگذاری برای طبقات کارگر بود. در طول این سال‌ها، چارتیست‌ها مجموعاً سه طومار با بیش از مجموع ۶ میلیون رأی مردمی را به پارلمان ارائه کردند.

3. Mobilisation

4. Scrutiny

5. Fire-Alarm

6. Policy

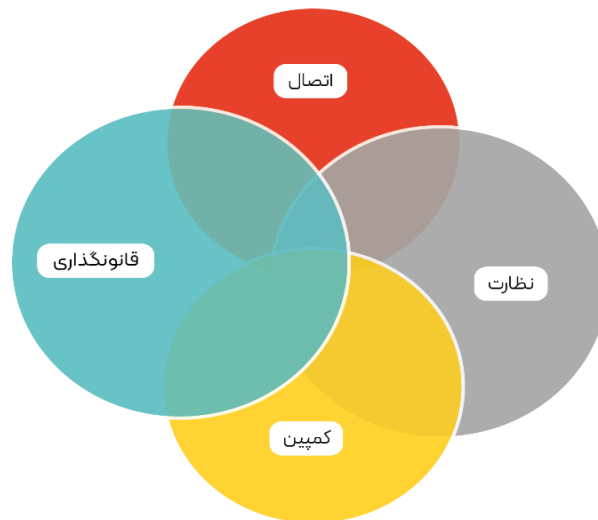
اشکالات اجرایی را آشکار کنند (بازنگری)،^۱ پیشنهادهایی برای اصلاح ارائه دهند (بهبود)،^۲ فشار عمومی برای تغییر سیاست‌ها ایجاد کنند (تأثیر گذاری)^۳ و در نهایت زمینه‌ساز اصلاح یا تدوین سیاست‌های جدید شوند (تغییر).^۴ این فرایند معمولاً تدریجی و در اثر استمرار پیگیری عمومی شکل می‌گیرد.

نقش اتصال:^۵ طومارها به‌عنوان واسطه‌ای برای تسهیل ارتباط مستقیم و مستمر میان شهروندان و تصمیم‌گیران عمل می‌کنند و از این طریق می‌توانند موجب مشروعیت بخشی به نظام سیاسی شوند. کارکرد این نقش، تقویت رابطه و تعامل دوطرفه میان مردم و تصمیم‌گیران است؛ به‌گونه‌ای که آنها بتوانند با آگاهی بیشتر از دغدغه‌های عمومی به تصمیم‌گیری بپردازند و مردم نیز با نهادهای سیاسی بیشتر آشنا شوند و درکی بهتر از سیاست پیدا کنند.

نقش کمپین:^۶ طومارها می‌توانند به‌عنوان ابزار کمپینی برای بسیج مردم حول یک موضوع یا هدف خاص به کار گرفته شوند. این ابزار موجب تقویت هویت گروه‌های اجتماعی می‌شود و به آنها این امکان را می‌دهد که به‌طور جمعی از موضوعات مهم حمایت کنند و پیام خود را در جامعه و نزد سیاستگذاران منتشر، و نیروهایی را برای ادامه مسیر جذب کنند.

در نهایت، طومارها فقط ابزاری برای بیان مشکلات اجتماعی نیستند، بلکه می‌توانند باعث تقویت تعاملات میان شهروندان و مسئولان شوند و تغییرات مثبتی را در سیاستگذاری‌ها ایجاد کنند [۴]. شکل ۱ کارکردهای طومار را نشان می‌دهد.

شکل ۱. کارکردهای طومار [۴]

1. Review
2. Improvement
3. Influence
4. Change
5. Linkage
6. Campaigning

۵. زمینه‌های حقوقی طومار الکترونیک در جمهوری اسلامی ایران

در این بخش با بررسی اسناد، قوانین و مقررات، فرصت‌ها و چالش‌های پیش‌روی طومار الکترونیک در نظام حقوقی ایران بررسی شده است.

۵-۱. سیاست‌های کلی نظام

۵-۱-۱. سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری مصوب ۱۳۹۸

هر چند طومار به‌عنوان ابزاری برای مشارکت عمومی، گستره‌ای فراتر از قانونگذاری دارد، با این حال یکی از مهم‌ترین نقش‌های آن در فرایند قانونگذاری تجلی می‌یابد. با استناد به بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری که بر «جلب مشارکت حداکثری مردم، ذی‌نفعان و نهادهای قانونی مردم‌نهاد تخصصی و صنفی در فرایند قانونگذاری» تأکید دارد [۵]، می‌توان طومار را ابزاری مؤثر برای تحقق این امر در نظر گرفت. این بند از سیاست‌های کلی بر لزوم ایجاد سازوکارهایی برای مشارکت مردم در فرایند قانونگذاری تأکید دارد. طومار می‌تواند به‌عنوان بستری عملیاتی برای انتقال درخواست‌ها، پیشنهادهای، و دغدغه‌های شهروندان به نهاد قانونگذار ایفای نقش کند. از آنجایی که مشارکت مردم در قانونگذاری مستلزم ابزاری شفاف و رسمی برای بیان دیدگاه‌ها و مطالبات است، طومار این ظرفیت را دارد که چارچوبی نظام‌مند برای اعمال این حق فراهم کند. بنابراین، طومار نه فقط ابزاری برای شناسایی مسائل عمومی و ارائه راهکارهای پیشنهادی از سوی مردم است، بلکه به‌عنوان ابزاری در راستای اجرای سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری، ارتباطی مستقیم میان جامعه و نهاد قانونگذار برقرار می‌کند.

۵-۱-۲. سیاست‌های کلی نظام در بخش مشارکت اجتماعی مصوب ۱۳۷۹ [۶]

در این سیاست‌ها، مشارکت اجتماعی به‌عنوان رکن اساسی اداره امور کشور مورد تأکید قرار گرفته است. این سیاست‌ها با هدف تقویت مشارکت مردم بر تمامی عرصه‌ها، از جمله اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، و فرهنگی، تأکید دارند و بر گسترش سازوکارهای عملی، تقویت نظارت اجتماعی، نهادینه‌سازی فرهنگ مشارکت و ایجاد انسجام و همبستگی ملی تمرکز می‌کنند. در این راستا، این سیاست‌ها تلاش دارند تا با استفاده از روش‌های مردمی، ارتباط مردم با حاکمیت را تقویت کنند. در بندهای مختلف سیاست‌های کلی نظام در بخش مشارکت اجتماعی می‌توان ظرفیت‌هایی را برای طومار شناسایی کرد.

در بند «۲» چنین بیان شده است: «توسعه الگوهای عملی مشارکت اجتماعی و نهادینه کردن آن در همه عرصه‌ها و تقویت حوزه عمومی و آزادی‌های سیاسی و اجتماعی از طریق گسترش احزاب، شوراها، نهادها و تشکل‌های سیاسی و اجتماعی و استفاده از مؤسسات و روش‌های مردمی در سامان‌دهی امور اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بر مبنای موازین اسلامی و قانون اساسی».

باتوجه به تأکید این بند بر مشارکت اجتماعی در همه عرصه‌ها، طومار را می‌توان یکی از الگوهای عملی برای تحقق این سیاست دانست. طومارها با فراهم آوردن امکان بیان دیدگاه‌ها، خواسته‌ها و نظرات عمومی در قالبی سازمان‌یافته، بستری شفاف و نظام‌مند برای مشارکت اجتماعی ایجاد می‌کنند. به‌ویژه در عرصه‌هایی مانند قانونگذاری و نظارت عمومی، طومار ابزار کارآمدی برای تقویت حوزه عمومی و ارتباط مردم با نهادهای حکومتی است. این ابزار نه فقط به گسترش مشارکت سیاسی و اجتماعی کمک می‌کند، بلکه از طریق نهادینه‌سازی روشی مردم‌محور، ظرفیت سامان‌دهی امور مختلف براساس اصول قانون اساسی و موازین اسلامی را افزایش می‌دهد.

همچنین در بند «۴» با اشاره به «توسعه نظارت اجتماعی از طریق احیا، تقویت و تعمیم اصل اسلامی امر به معروف و نهی از منکر و ایجاد و تقویت نهادهای نظارتی حکومتی و مردمی با تضمین قانونی و قضایی لازم و بهره‌گیری از رسانه‌ها» بر توسعه نظارت اجتماعی تأکید شده است. طومار به‌عنوان ابزاری برای نظارت جمعی، می‌تواند به مردم امکان دهد که مسائل و مشکلات را شناسایی کنند و آن را از طریق سازوکاری نظام‌مند به نهادهای نظارتی، از جمله کمیسیون اصل (۹۰) منتقل کند. چنین فرایندی به کمک طومار می‌تواند به اهداف تعیین شده در بند «۴» کمک کند.

۲-۵. قانون اساسی

۱-۲-۵. اصل (۹۰)

مطابق این اصل از قانون اساسی، «هر کس شکایتی از طرز کار مجلس یا قوه مجریه یا قوه قضائیه داشته باشد، می‌تواند شکایت خود را کتباً به مجلس شورای اسلامی عرضه کند. مجلس موظف است به این شکایات رسیدگی کند و پاسخ کافی دهد و در مواردی که شکایت به قوه مجریه و یا قوه قضائیه مربوط است رسیدگی و پاسخ کافی از آنها بخواهد و در مدت متناسب نتیجه را اعلام نماید و در موردی که مربوط به عموم باشد به اطلاع عامه برساند». [۷]، طومار به عنوان ابزاری سازمان‌یافته می‌تواند سازوکاری برای جمع‌آوری شکایات و نظرهای عمومی در موضوعات مرتبط با قوای مقننه، مجریه و قضائیه باشد. از طریق طومار، مردم می‌توانند درخواست‌های خود را به شکلی مکتوب و مستند به مجلس شورای اسلامی ارائه کنند. همچنین طومار می‌تواند در مواردی که شکایات و درخواست‌ها جنبه عمومی دارند، ابزار مؤثری برای جلب توجه مسئولان و اطلاع‌رسانی به عموم مردم باشد. این امر نه فقط به شفافیت و پاسخ‌گویی کمک می‌کند، بلکه فرایند رسیدگی به شکایات را ساختارمند و هدفمندتر می‌سازد.

۳-۵. قوانین عادی

۱-۳-۵. قانون شرح وظایف مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۷۴

در بند «ب» ماده (۲) این قانون، به «گردآوری و بررسی نظرات محققان و پژوهشگران دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی، دستگاه‌های اجرایی، نهادها، گروه‌ها، انجمن‌های علمی و تخصصی و احزاب سیاسی و افکار عمومی در مورد نیازهای جامعه از نظر قانونگذاری». [۸]، به عنوان یکی از وظایف مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی اشاره شده است. با این حال نظرهای ارائه شده توسط مراکز پژوهشی و حتی مرکز پژوهش‌های مجلس جنبه مشورتی دارد و الزام‌آور نیست؛ اما می‌توان از ظرفیت طومار به عنوان ابزاری برای جمع‌آوری نظرها و خواسته‌های مردمی در زمینه نیازهای قانونگذاری استفاده کرد. طومار می‌تواند بستر مناسبی برای انتقال نظرها و مطالبات شهروندان به مرکز پژوهش‌ها باشد و این مرکز می‌تواند از داده‌ها و پیشنهادهای مستند شده در طومارها برای تحلیل اولویت‌های جامعه و تدوین یا اصلاح قوانین بهره‌برداری کند. از آنجایی که بند «ب» بر گردآوری نظرهای افکار عمومی تأکید دارد، طومار به عنوان ابزاری سازمان‌یافته و قابل پیگیری می‌تواند در ارائه مستند و نظام‌مند این نظرها به مرکز پژوهش‌ها نقش مهمی ایفا کند و به شناسایی دقیق‌تر نیازهای قانونی جامعه کمک کند. به این صورت که مردم با استفاده از طومار، درخواست خود را بیان می‌کنند که این درخواست می‌تواند در خصوص تصویب، اصلاح یا ابطال قانونی خاص باشد که در این صورت درخواست توسط مرکز پژوهش‌های مجلس بررسی می‌شود.

۲-۳-۵. قانون نظارت مجلس بر رفتار نمایندگان مصوب ۱۳۹۱

در بندهای «الف»، «ب» و «پ» ماده (۲) این قانون [۹]، به صلاحیت‌های هیئت نظارت اشاره شده است. مطابق مفاد بندهای مذکور، این هیئت صلاحیت رسیدگی به گزارش‌های واصله درباره سوءاستفاده و تخلف مالی یا اخلاقی نماینده و درآمدها و هزینه‌های غیرمتعارف وی، گزارش‌های مربوط به رفتار خلاف شئون نمایندگی و گزارش‌های واصله درباره اعمال خلاف امنیت ملی کشور و سایر اعمال مجرمانه از بُعد انتظامی را دارد. طومار می‌تواند به عنوان ابزاری مؤثر برای جمع‌آوری و ارائه گزارش‌های مردمی در این زمینه عمل کند. این امر موجب می‌شود که گزارش‌های واصله از حمایت و پشتوانه گسترده مردمی برخوردار باشد و اهمیت بیشتری در فرایند رسیدگی پیدا کند. با این حال، ذکر این نکته ضروری است که این قانون بیشتر متمرکز بر رفتارهایی است که به اعتبار مجلس آسیب بزند یا تخلف از وظایف نمایندگی تلقی شود و همچنین این هیئت فقط صلاحیت رسیدگی به گزارش‌ها در مورد نمایندگان مجلس را دارد.

۳-۳-۵. قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰

در ماده (۲) این قانون چنین آمده است: «دولت مکلف است در مراحل بررسی موضوعات مربوط به محیط کسب و کار برای اصلاح و تدوین مقررات و آیین‌نامه‌ها، نظر کتبی اتاق‌ها و آن دسته از تشکل‌های ذی‌ربطی که عضو اتاق‌ها نیستند، اعم از کارفرمایی و کارگری را درخواست و بررسی کند و هر گاه لازم دید آنان را به جلسات تصمیم‌گیری دعوت نماید.» [۱۰]، هر چند که این قانون در خصوص الزام دولت است و نه مجلس، و همچنین استفاده از نظرهای نهادها و تشکل‌های خاصی را در خصوص موضوع معینی (محیط کسب و کار) پیش‌بینی می‌کند، می‌توان به‌طور ضمنی این‌گونه برداشت کرد که این ماده نیز امکانی را برای استفاده از نظرهای مردم به شیوه طومار فراهم کرده است. در این خصوص، طومار می‌تواند به‌عنوان ابزاری سازمان‌یافته برای جمع‌آوری و ارائه نظرها، خواسته‌ها، و پیشنهادهای فعالان اقتصادی و سایر ذی‌نفعان به دولت عمل کند. از طریق طومار، گروه‌های کارگری، کارفرمایی و حتی شهروندان عادی می‌توانند دیدگاه‌های خود را درباره اصلاح مقررات و آیین‌نامه‌های مرتبط با محیط کسب و کار به شکلی مستند و شفاف به نهادهای تصمیم‌گیر ارائه دهند. علاوه بر این، طومار می‌تواند در شناسایی مسائل اولویت‌دار از دیدگاه عمومی و هدایت دولت به سمت تدوین مقررات منطبق با نیازهای واقعی جامعه و بخش خصوصی مؤثر باشد.

۳-۳-۴. قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مصوب ۱۳۸۸

این قانون با هدف تضمین شفافیت عملکرد نهادهای عمومی و تسهیل دسترسی شهروندان به اطلاعات تدوین شده است. براساس ماده (۲) این قانون، «هر شخص ایرانی حق دسترسی به اطلاعات عمومی را دارد، مگر آنکه قانون منع کرده باشد» [۱۱]. این قانون بستری فراهم می‌کند که شهروندان بتوانند به اطلاعات مربوط به عملکرد نهادها، قوانین موجود و تصمیمات اتخاذ شده دسترسی داشته باشند. دسترسی به اطلاعات، شرط اولیه و اساسی برای اثربخشی طومار است؛ چراکه دسترسی به اطلاعات امکان تدوین طومارهایی شفاف، مستند و دقیق را فراهم می‌کند. بدون اطلاعات کافی، مردم نمی‌توانند به درستی مشکلات یا نیازها را شناسایی و خواسته‌هایشان را مطرح کنند. همچنین طومارهایی که مبتنی بر داده‌ها و اطلاعات موثق تدوین شوند، از اعتبار و تأثیرگذاری بیشتری برخوردارند و این موضوع باعث می‌شود نهادهای تصمیم‌گیر به طومارها توجه بیشتری نشان دهند. علاوه بر موارد مذکور، این قانون به مردم کمک می‌کند تا عملکرد نهادهای دولتی را بررسی، و در صورت مشاهده تخلف یا نقص، از طریق طومار درخواست اصلاح یا پاسخ‌گویی کنند.

به‌طور کلی، قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات و طومار به‌صورت مکمل عمل می‌کنند. این قانون ابزار لازم برای دسترسی به اطلاعات را فراهم می‌آورد و طومار بستر بیان و پیگیری خواسته‌ها و نظرهای مردم را ایجاد می‌کند. این تعامل می‌تواند مشارکت مردمی، شفافیت، و نظارت بر نهادهای حکومتی را تقویت کند.

آنچه تاکنون مطرح شد، بیانگر ظرفیت‌های استفاده از طومار به‌عنوان یکی از ابزارهای مشارکت عمومی در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران بود. این بررسی نشان داد که در اسناد و قوانین موجود، زمینه‌هایی برای استفاده از طومار در راستای مشارکت عمومی در قانونگذاری، نظارت و تعامل میان شهروندان و نهادهای حاکمیتی برای بیان نظرات فراهم شده است. با این حال، طومار به‌دلیل ویژگی‌های خاص خود و همچنین شرایط نظام حقوقی ایران، ممکن است با الزاماتی نیز مواجه شود که در ادامه به آن پرداخته می‌شود:

۴-۵. الزامات حقوقی استفاده از ساز و کار طومار

۴-۵-۱. قانون اساسی

اصل (۴): مطابق این اصل، «کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید براساس موازین اسلامی باشد» [۷]. این اصل تعیین‌کننده یک چارچوب برای انتخاب موضوعات طومارهایی است که به تصویب، اصلاح یا ابطال قوانین منتهی می‌شوند. به این معنا که هرگونه طومار تقنینی که موضوع آن با مبانی اسلامی در تضاد باشد قابلیت طرح ندارد و در صورت طرح نیز موجب عدم پذیرش طومار می‌شود.

اصل (۲۶): در این اصل بیان شده است که «احزاب، جمعیت‌ها، انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته شده آزادند، مشروط به اینکه اصول استقلال، آزادی، وحدت ملی، موازین اسلامی و اساس جمهوری اسلامی را نقض نکنند» [۷]. مطابق این اصل، فعالیت احزاب و جمعیت‌ها را مشروط به رعایت اصولی مانند حفظ استقلال، وحدت ملی و موازین اسلامی کرده است. این قیود به‌طور غیرمستقیم بر انتخاب موضوع طومارها نیز تأثیر می‌گذارد و الزاماتی برای آن ایجاد می‌کند؛ از جمله آنکه موضوع طومارها نباید به از بین رفتن وحدت ملی منجر شود یا اینکه موضوع آن نباید شامل مواردی باشد که استقلال سیاسی، اقتصادی یا فرهنگی جمهوری اسلامی ایران را خدشه‌دار کند.

۲-۴-۵. قوانین عادی

ماده (۵۰۰) قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) نیز می‌تواند از حیث موضوعی برای طومار مشروط‌کننده باشد. مطابق این ماده، «هر کس علیه نظام جمهوری اسلامی ایران یا به نفع گروه‌ها و سازمان‌های مخالف نظام به هر نحو فعالیت تبلیغی نماید به حبس از سه ماه تا یک سال محکوم خواهد شد.» [۱۲]؛ لذا طومارهایی که محتوای آنها موجب از بین رفتن امنیت ملی شود، مشمول این ماده و غیرقانونی خواهد بود. همچنین در ماده (۶۹۸) قانون مجازات اسلامی و همچنین ماده (۱۸) قانون جرایم رایانه‌ای [۱۳]، به محدودیت دیگری اشاره شده است که به موجب آن محتوای طومار باید مستند و مبتنی بر حقیقت باشد و هرگونه اظهار اکاذیب یا نسبت دادن اکاذیب یا اعمالی خلاف حقیقت جرم است و چنین طوماری، چه از حیث تقنینی و چه از لحاظ نظارت، قابلیت طرح ندارد و موجب مجازات می‌شود.

۶. انواع طومار

امضای آنلاین طومارها به‌عنوان یکی از جدیدترین اشکال مشارکت سیاسی، فرصتی را برای شهروندان فراهم کرده است تا مسائلی و دغدغه‌های خود را در دستور کار پارلمان‌ها یا دولت‌ها قرار دهند. طومارهای الکترونیکی یا همان e-petitions ها را می‌توان به‌عنوان شکلی از رفتار سیاسی دانست که در عین سادگی، قدرت زیادی در تأثیرگذاری بر نهادهای دموکراتیک دارد. در سال‌های اخیر، با معرفی سکوهایی ابتکارات شهروندی^۱ در چندین کشور، طومارهای الکترونیکی به یک حوزه پژوهشی جذاب در مطالعات نوآوری‌های دموکراتیک تبدیل شده‌اند؛ چراکه امضای یک طومار الکترونیکی عملاً با یک کلیک ساده امکان‌پذیر و به یکی از محبوب‌ترین اشکال فعالیت‌های سیاسی در میان مردم تبدیل شده است [۱۴].

امضای طومار، کنشی فردی در دل یک مطالبه جمعی است؛ اقدامی که از همان ابتدا ماهیتی گروه‌محور دارد و فقط در بستر همراهی دیگران معنا و اثر سیاسی می‌یابد. برخلاف کنش‌های صرفاً فردی در فضای دیجیتال، طومارها با هر امضا بازتعریف می‌شوند و ترکیب تازه‌ای از صداها و تجربه‌های اجتماعی را در خود جای می‌دهند. در واقع، طومار الکترونیکی نه یک سند ایستا، بلکه موجودیتی زنده و متغیر است که از دل مشارکت تدریجی شهروندان شکل می‌گیرد و رشد می‌کند [۱۵].

در بیشتر دموکراسی‌های لیبرال، حق شهروندان برای ارائه طومار به دولت، پارلمان یا سایر نهادهای عمومی در اسناد حقوقی تصریح و در بسیاری از موارد، حتی در قوانین اساسی نیز این حق تضمین شده است. سکوهایی طومار الکترونیک معمولاً به دو دسته رسمی و غیررسمی تقسیم می‌شوند. سکوهایی رسمی به سامانه‌هایی اطلاق می‌شود که تحت نظارت نهادهای عمومی هستند. در مقابل سکوهایی غیررسمی توسط سازمان‌های غیردولتی یا نهادهای خصوصی ایجاد و مدیریت می‌شوند و به همین دلیل سخت‌گیری‌های سکوهایی رسمی بر آنها حاکم نیست؛ اما در برخی از این سکوها نیز معمولاً با رسیدن به تعداد مشخصی امضا، سازوکاری برای ارسال طومارها به نهادهای رسمی وجود دارد. این دو نوع سکو دو ابزار کلیدی برای تسهیل مشارکت شهروندان در فرایندهای دموکراتیک محسوب می‌شوند، اما از نظر ساختار، کارکرد و وابستگی به نهادهای حاکمیتی تفاوت‌های اساسی دارند [۱۶].

۱. معمولاً سکوهایی طومار الکترونیک که توسط حاکمیت‌ها تأسیس و مدیریت می‌شوند با نام سکوهایی ابتکارات شهروندی (Popular Initiatives) در دنیا شناخته می‌شوند.

طومارهای الکترونیکی را می‌توان ذیل یک رویکرد کلان‌تر به نام جمع‌سپاری^۱ قرار داد. جمع‌سپاری به فرایندی اشاره دارد که در آن مسئله‌ای مشخص به جمع سپرده می‌شود تا راه‌حل، ایده یا اقدام مورد نظر از دل مشارکت جمعی استخراج شود. اما طومار نوع خاصی از جمع‌سپاری است که به جای تمرکز بر تولید ایده یا محتوا، بر «بیان و نمایش خواسته‌ای مشترک» با تکیه بر کمیت مشارکت (تعداد امضاها) تأکید دارد. برخلاف برخی دیگر از اشکال جمع‌سپاری، طومارها ماهیتی سیاسی، مطالبه‌محور و نمادین دارند و هدف آنها بیشتر اثرگذاری بر دستور کار نهادهای تصمیم‌گیر است تا تولید مستقیم راه‌حل.

۷. مورد کاوی‌ها

۷-۱. نمونه‌های جهانی

در بخش مورد کاوی نمونه‌های جهانی، نمونه‌هایی از سکوه‌های طومار الکترونیک موجود در جهان بررسی و تحلیل شده است. این بخش به دو دسته اصلی تقسیم می‌شوند: سکوه‌های رسمی و سکوه‌های غیررسمی.

در بخش سکوه‌های رسمی، ابتدا سکوه‌های موجود در پارلمان‌های کشورهای انگلستان، استرالیا، کانادا، فرانسه، فنلاند، نیوزلند، استونی، آلمان و اسکاتلند به طور اجمالی بررسی شد. سپس از میان این موارد، سه سکوی آلمان، استونی و فنلاند انتخاب شدند. سکوی طومار الکترونیک آلمان به عنوان نمونه‌ای از سامانه‌های مبتنی بر کمیته دادخواست انتخاب شد. این نوع سکوها مختص کشورهای است که در آن کمیته دادخواست وظیفه رسیدگی به طومارها را بر عهده دارد و فرایند جمع‌آوری طومارها از طریق سکوه‌های دیجیتال تسهیل می‌شود، اما همچنان نظارت انسانی در ارائه و رسیدگی به طومارها نقش اساسی دارد. استونی به عنوان پیش‌گام در عرصه دولت الکترونیک انتخاب شد. سکوی استونی در تمام مراحل ارسال و رسیدگی به طومارها به طور خودکار و بدون دخالت انسان عمل می‌کند. این مدل نمایانگر چگونگی استفاده از فناوری برای ساده‌سازی فرایندهای قانونی است. سکوی طومار الکترونیک کشور فنلاند نیز به دلیل ترکیب روش‌های سنتی و مدرن جمع‌آوری امضا انتخاب شد. در فنلاند علاوه بر طومارهای الکترونیکی، همچنان از روش‌های کاغذی نیز برای جمع‌آوری امضا استفاده می‌شود و فرایند پیگیری وضعیت طومارها عمدتاً به عهده ارائه‌دهندگان است.

در بخش سکوه‌های غیررسمی، ابتدا سکوه‌هایی نظیر *Manabals* و *Change.org*، *Ipeticition*، *Petition.net*، *Avaaz* به طور اجمالی بررسی شدند. سپس از میان آنها، سکوی *Change.org* به عنوان نمونه‌ای از سکویی جهانی با میلیون‌ها کاربر در سراسر جهان، که ابزاری قدرتمند برای ایجاد پیوند بین افراد با دغدغه‌های مشابه است، انتخاب شد.

Manabalss^۲ نیز به عنوان سکویی که توسط بخش خصوصی اداره می‌شود و پارلمان با آن همکاری می‌کند، به دلیل نرخ بالای رسیدگی به طومارها و تأثیرگذاری آنها در ایجاد تغییرات قانونی بررسی شد.

۷-۱-۱. سکوه‌های رسمی^۳

سکوه‌های رسمی در تعبیر ما به سامانه‌هایی اطلاق می‌شود که در بستری رسمی از سوی دولت یا نهادهای حاکمیتی ایجاد شده‌اند.

الف) سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان

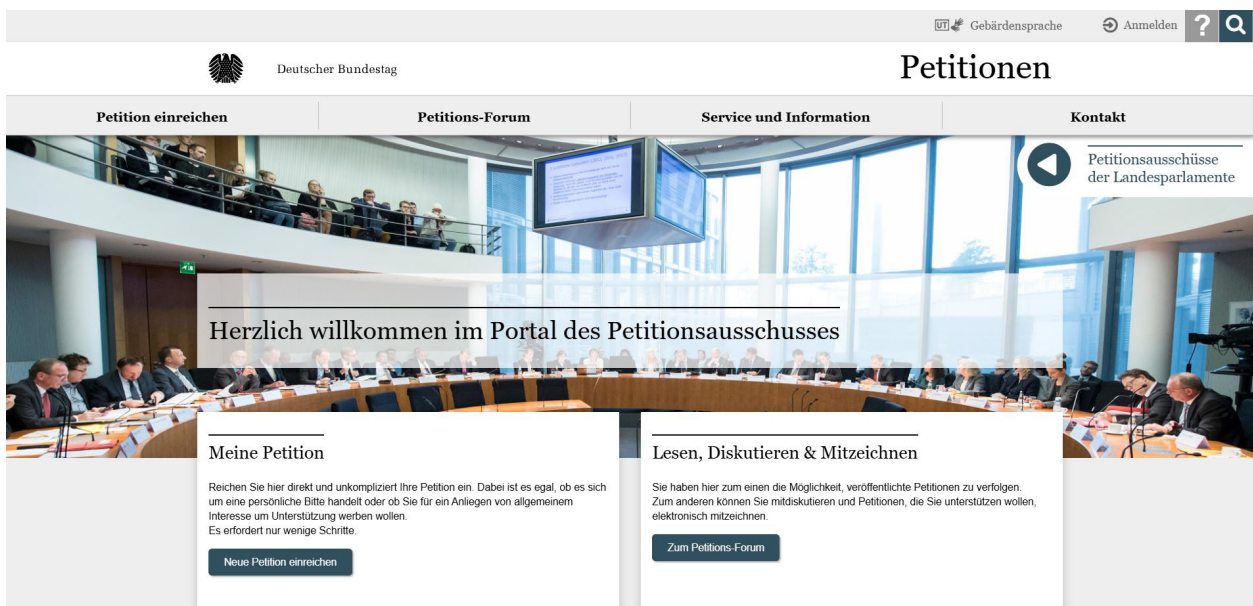
معرفی سکو

کمیته دادخواست‌های پارلمان آلمان^۴ در سال ۱۹۴۹ تأسیس شد و از آن زمان، وظیفه بررسی درخواست‌ها و شکایات عمومی را بر عهده دارد

1. Crowdsourcing
2. <https://manabalss.lv/>
3. Formal Platforms
4. Petitionsausschuss

و به‌عنوان پلی ارتباطی بین پارلمان و مردم عمل می‌کند. طبق ماده (۱۷) قانون اساسی آلمان، حق اساسی طرح دادخواست برای مردم وجود دارد و کمیته دادخواست براساس ماده (۴۵) قانون اساسی از اختیارات ویژه‌ای مانند حق دسترسی به مراجع و اطلاعات و... برخوردار است تا بتواند به طومارهای عمومی طبق وظیفه خود رسیدگی کند. قبل از سال ۲۰۰۵ طومارها فقط به‌صورت کتبی به کمیته ارسال می‌شدند، اما پس از بازدید کمیته دادخواست بوندستاگ^۱ از اسکاتلند، که طی آن یک سکوی دادخواست آنلاین به نمایش گذاشته شد، کمیته تصمیم گرفت که این سکورا به‌صورت آزمایشی برای پارلمان آلمان راه‌اندازی کند. این سکو تا پاییز سال ۲۰۰۸ به‌صورت آزمایشی اجرا شد تا مشخص شود که آیا سکوی پارلمان اسکاتلند برای آلمان قابل اجراست یا خیر. به همین دلیل صفحات اینترنتی دادخواست عمومی پارلمان آلمان از مرکز بین‌المللی دموکراسی از راه دور دانشگاه ناپیر ادینبورگ در دسترس قرار گرفت. سپس از ۱۳ اکتبر ۲۰۰۸، پارلمان آلمان یک سکوی دادخواست با مدیریت خود راه‌اندازی کرد. از آن زمان طومارهای عمومی در سکوی کمیته در دسترس عموم قرار دارد. هدف اصلی از تأسیس سکوی آنلاین، رساندن سریع‌تر و راحت‌تر نگرانی‌ها، نیازها و پیشنهادهای مردمی به پارلمان است. شکل ۲ نمایی از صفحه اول سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان را نشان می‌دهد.

شکل ۲. نمایی از صفحه اول سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان [۱۷]

ثبت‌نام و احراز هویت کاربران

برای ثبت‌نام در سکوی کمیته دادخواست پارلمان آلمان، هیچ‌گونه محدودیت سنی یا تابعیتی وجود ندارد. کاربران فقط با وارد کردن اطلاعاتی چون آدرس ایمیل، رمز عبور، نام و نام خانوادگی، شهر و کشور محل سکونت، شماره تلفن و کدپستی می‌توانند حساب کاربری خود را ایجاد کنند. علاوه بر این، کاربران به پذیرش شرایط استفاده و سیاست‌های حفظ حریم خصوصی موظف‌اند. به‌این ترتیب، افراد از هر نقطه از جهان می‌توانند طومارهای خود را به کمیته دادخواست بوندستاگ آلمان ارسال کنند.

فرایند ایجاد طومار و امضای آن

پس از ثبت‌نام و فعال‌سازی حساب کاربری، هر فرد می‌تواند طومار جدیدی در سکو ایجاد کند. کاربران می‌توانند تصمیم بگیرند که طومار خود را به‌صورت عمومی منتشر یا فقط به کمیته ارسال کنند. برای ارسال طومارها، دکمه‌های جداگانه‌ای براساس نوع طومار (عمومی یا خصوصی) وجود دارد. طومارهای عمومی باید معیارهای خاصی را رعایت کنند؛ از جمله اینکه موضوع آن باید مورد توجه عموم مردم باشد و انتظار شکل گرفتن

بحث درباره آن موضوع وجود داشته باشد. هر طومار، چه عمومی و چه خصوصی، باید براساس سه اصل تنظیم شود. ابتدا، متن درخواست نوشته می‌شود که معمولاً با جمله «این طومار خواستار...» آغاز می‌شود و محدود به ۵۰۰ کلمه است. سپس، دلایل توجیهی باید به‌طور مفصل و با حداکثر ۳۰۰۰ کلمه شرح داده شوند. بخش اختیاری بعدی، ارائه پیشنهادهایی برای بحث در تالار گفت‌وگوست که می‌تواند حاوی ۱۰۰۰ کلمه باشد. پس از تکمیل محتوای طومار، کاربر باید آن را تأیید و سپس به کمیته ارسال کند. در نهایت، طومار به‌صورت فایل پی‌دی‌اف قابل دانلود خواهد بود.

شکل ۳. مسیرهای جداگانه برای طومارهای خصوصی و عمومی در سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان [۱۷]

Petition einreichen

Startseite ▶ Petition einreichen

Meine Petition einreichen

Petition zur Veröffentlichung

Eine Petition, die veröffentlicht werden soll, muss bestimmte Voraussetzungen erfüllen. Dazu gehören vor allem:

- Das Anliegen muss von allgemeinem Interesse sein.
- Es darf keine persönlichen Bezüge enthalten.
- Anliegen und Begründung müssen knapp und allgemein verständlich formuliert sein.
- Es werden nur Themen veröffentlicht, bei denen eine sachliche Diskussion zu erwarten ist.

[Petition zur Veröffentlichung einreichen](#)

Petition ohne Veröffentlichung

Dieser Weg ist der richtige für alle Bitten oder Beschwerden, bei denen Sie keine Veröffentlichung im Internet wünschen. Es kann sich dabei um persönliche Angelegenheiten, oder auch um ein Anliegen allgemeiner Art handeln.

Petition für Dritte einreichen

Selbstverständlich können Sie auch als Vertreter eine Petition für Dritte einreichen. Sie benötigen hierfür jedoch eine Vollmacht des Vertretenen. Einen Vordruck stellen wir Ihnen im weiteren Verlauf zur Verfügung.

[Petition ohne Veröffentlichung einreichen](#)

فرایند امضای طومارها نیز بدون نیاز به احراز هویت و فقط با چند کلیک انجام می‌شود و کاربران می‌توانند انتخاب کنند که نام و نام خانوادگی آنها در لیست امضاها نمایش داده شود یا شماره امضا به‌طور خودکار ایجاد شود. پس از امضای طومار، کاربران می‌توانند از وضعیت آن و روند جمع‌آوری امضاها از طریق ایمیل یا مراجعه به سایت مطلع شوند.

ویژگی‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی

پس از ایجاد یا امضای یک طومار، کاربران می‌توانند انتخاب کنند که از طریق ایمیل از تغییرات در وضعیت طومار، انقضای مهلت جمع‌آوری امضا، وضعیت امضای روزانه طومار، وضعیت امضای هفتگی طومار و... مطلع شوند. علاوه بر این، امکان اشتراک‌گذاری طومارها در شبکه‌های اجتماعی نیز فراهم است. کاربران می‌توانند لینک طومارها را در پیام‌رسان‌های فضای مجازی نظیر فیس‌بوک، توئیتر و واتساپ منتشر و افراد بیشتری را برای امضای طومار تشویق کنند.

حدنصاب امضاها و نحوه پیگیری قانونی

کمیته دادخواست‌ها وظیفه دارد که تمام طومارها را بدون توجه به تعداد امضاها در یافتی، مورد بررسی قرار بدهد و اصولاً تعداد امضاها تأثیری در بررسی یک طومار در کمیته ندارد. با این حال، اگر طومار به حدنصاب ۳۰,۰۰۰ امضا در مدت ۶ هفته برسد، فرد ارائه‌دهنده طومار این فرصت را خواهد داشت که نگرانی‌های خود را در یک جلسه عمومی در کمیته دادخواست‌ها مطرح کند. برای حمایت از طومار، افراد می‌توانند امضای خود را از طریق سکو ثبت یا آن را از طریق پست یا فکس ارسال کنند. در این صورت، ارائه‌عنوان و شناسه طومار و نام شخص ارائه‌دهنده طومار ضروری است.

پس از ثبت طومار در سکو، کمیته آن را بررسی می‌کند. طومارهایی که مربوط به قوانین فدرال و شکایات درباره مقامات فدرال اند، در کمیته مورد بحث قرار می‌گیرند و طومارهایی که در صلاحیت قانون اساسی قرار نمی‌گیرند، به کمیته دادخواست‌های پارلمان‌های ایالتی مربوطه ارسال می‌شوند. برای هر طومار، کمیته یک پرونده با شناسه طومار ایجاد می‌کند و اطلاعات آن به صورت الکترونیکی به ارائه‌دهنده ارسال می‌شود. در صورت لزوم، کمیته از وزارت فدرال یا مقام نظارتی فدرال مربوطه، درخواست اظهار نظر می‌کند. همچنین کمیته می‌تواند طومار را برای دریافت نظرها به دو نماینده مجلس (یکی از ائتلاف حکومتی و دیگری از مخالفان) ارسال کند. علاوه بر این، کمیته می‌تواند کارشناسان را برای گفت‌وگو دعوت کند یا به صورت محلی در مورد موضوع تحقیق کند تا دیدگاه‌های مستقیم و مستند از وضعیت موجود به دست آورد.

چنانچه پس از دریافت نظرها و بررسی‌های کمیته، مشخص شود که طومار به نتیجه مطلوبی خواهد رسید، به ارائه‌دهنده اطلاع داده می‌شود که طومار موفق بوده و فرایند بررسی به پایان رسیده است. در این مرحله، کمیته به پارلمان توصیه می‌کند که پرونده بسته شود و پارلمان براساس این توصیه تصمیم‌گیری خواهد کرد. اگر بررسی‌های کمیته نشان دهند که طومار به نتیجه مطلوبی نخواهد رسید، دو گزینه وجود دارد: اولین گزینه این است که به ارائه‌دهنده اطلاع داده شود که طومار رد شده است و او می‌تواند تصمیم بگیرد که آیا هنوز قصد پیگیری طومار را دارد یا خیر. دومین گزینه این است که کمیته پیشنهاد کند که طومار در پارلمان مورد بحث قرار گیرد. در این صورت، کمیته گزارشی شامل دلایل رد طومار آماده و به پارلمان ارسال می‌کند. سپس پارلمان درباره آن تصمیم‌گیری می‌کند و به ارائه‌دهنده اطلاع خواهد داد که نظر و تصمیم پارلمان چیست. اما اگر در کمیته طومار به این نتیجه برسند که طومار احتمال موفقیت دارد یا دلایل موجهی برای آن وجود دارد، کمیته توصیه می‌کند که پارلمان به آن رسیدگی کند. در صورتی که پارلمان موافقت کند، نتیجه به ارائه‌دهنده اطلاع داده می‌شود.

داده‌ها و آمارها (قابلیت گزارش‌دهی و آمارگیری)

در سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان، قسمتی به نام انجمن طومارها وجود دارد که در آن تمام طومارهای عمومی منتشر شده از سوی مردم قرار می‌گیرند. طومارها به سه دسته تقسیم می‌شوند: طومارهای در حال جمع‌آوری امضا، طومارهای در دست بررسی و طومارهای تکمیل شده. برای هر طومار، آمارهایی مانند تعداد امضای کسب شده، شماره شناسه طومار و تعداد پست‌هایی که در انجمن برای آن ثبت شده است، نمایش داده می‌شود. همچنین برای هر طومار نموداری از پیشرفت زمانی جمع‌آوری امضا نیز ترسیم شده است.

شکل ۴. نمودار پیشرفت زمانی جمع‌آوری امضا در سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان [۱۷]

Anzahl Online-Mitzeichnungen

55

zeitlicher Verlauf

امنیت اطلاعات و حریم خصوصی

همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد، ثبت‌نام در سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان بدون شرط شهروندی و سنی امکان‌پذیر است. با این حال، سکو از سازوکار امنیتی قابل قبولی برخوردار است و اطلاعات شخصی کاربران به صورت محرمانه نگهداری می‌شود و برای سایر کاربران قابل دسترسی و مشاهده نیست. در هنگام انتشار طومار توسط کاربران، فقط نام و نام خانوادگی کاربر نمایش داده می‌شود. برای ثبت امضا و همچنین ثبت نظر در تالار گفت‌وگو، کاربران می‌توانند با نام مستعار انتخابی خود مشارکت داشته باشند. در هنگام ثبت‌نام، وارد کردن کد پستی ضروری است و آدرس ایمیل نمی‌تواند جایگزین آن شود؛ زیرا تأییدیه رسید همواره به آدرس پستی کاربر ارسال می‌شود.

رابط کاربری و تجربه کاربری (UX/UI)

سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان از نظر رابط کاربری (UI) طراحی ساده و کاربردی دارد که تمرکز اصلی آن بر خوانایی و دسترسی سریع به اطلاعات است. هر چند از نظر جذابیت بصری و گرافیکی، این سکو نسبت به استانداردهای مدرن طراحی اندکی قدیمی به نظر می‌رسد و رنگ‌ها و طراحی آن‌ها اکنون جذابیت زیادی ندارند. مسیر دسترسی در سکو منطقی و قابل پیش‌بینی است و کاربران می‌توانند به راحتی بخش‌های مختلف آن را مرور کنند. سازوکار جست‌وجوی داخلی سکو امکان مرتب‌سازی طومارها بر اساس شاخص‌هایی همچون تاریخ پایان، تعداد امضاهای کسب شده، عنوان (به ترتیب الفبا) و شماره شناسایی را فراهم می‌آورد و به کاربران کمک می‌کند تا طومارهای مورد نظر خود را بیابند.

شکل ۵. سازوکار جست‌وجوی داخلی سکوی دادخواست‌های پارلمان آلمان [۱۷]

The screenshot shows the 'Petitions-Forum' website interface. At the top, there is a search bar with the text 'Titel, Id-Nr. oder Suchwort eingeben' and a 'Suchen' button. Below the search bar, there are three tabs: 'Petitionen in der Mitzeichnungsfrist (58)', 'Petitionen in der Prüfung (999)', and 'Abgeschlossene Petitionen (6692)'. The main content area displays a list of petitions. Three petitions are visible:

Petition Title	Mitzeichnungen	Forumbeiträge	Id-Nr.
Artenschutz Forderung nach Artenschutz sämtlicher Wölfe im gesamten Bund...	169	14	160599
Artenschutz Regionale Regulierung des Wolfsbestandes in der Bundesrepubl...	1368	28	161246
Abfallw Erhöhung Cent	187	22	172588

Each petition card also shows a '0 Tage' timer and a 'Sortieren' dropdown menu with options: 'nach Mitzeichnungsfrist', 'nach Titel alphabetisch', 'nach Id-Nr.', 'nach Anzahl der Mitzeichnungen', and 'nach Anzahl der Forenbeiträge'.

همچنین، سکو به خوبی با دستگاه‌های مختلف مانند تلفن همراه و تبلت سازگار است. سرعت عملکرد سکو مطلوب است و کاربران به راحتی می‌توانند درخواست‌های خود را ثبت و پیگیری کنند. از نظر دسترسی پذیری، سایت پارلمان آلمان امکاناتی برای افراد دارای محدودیت‌های جسمی، به ویژه ناشنوایان، ارائه می‌دهد؛ اما این امکانات در سکوی دادخواست‌ها وجود ندارد.

نحوه ارتباط با پارلمان (قابلیت ادغام با نهادهای مرجع)

این سکو زیر نظر کمیته دادخواست‌های پارلمان آلمان فعالیت دارد و به‌طور مستقیم با بوندستاگ^۱ (نام پارلمان آلمان) در تعامل است. هر طوماری که در سکو ثبت می‌شود، فارغ از اینکه امضای لازم را کسب می‌کند یا نه، توسط کمیته بررسی می‌شود و در صورت صلاحدید کمیته، موضوع در صحن علنی و در حضور تمام نمایندگان نیز مطرح می‌شود. بنابراین نیازی نیست تا افراد کاری انجام دهند و تمام فرایند توسط کمیته طی می‌شود و وضعیت طومار به اطلاع ارائه‌دهنده خواهد رسید [۱۷].

ب) سکوی ابتکار شهروندان کشور فنلاند

معرفی سکو

سکوی ابتکار شهروندان^۲ سکویی رسمی برای جمع‌آوری امضا و ارائه طومارهای قانونی در فنلاند است که در سال ۲۰۱۲ پس از اصلاحات قانون اساسی این کشور راه‌اندازی شد. به‌موجب این اصلاحیه، که بخش مهمی از تلاش‌های حکومت فنلاند برای تقویت دموکراسی مستقیم به حساب می‌آید، در بند «۵۳» قانون اساسی این کشور ذکر شده است که شهروندان فنلاندی بالای هجده سال حق دارند طومارهای قانونی خود را مستقیماً به پارلمان ارائه دهند. در صورتی که یک طومار حداقل ۵۰,۰۰۰ امضا در مدت ۶ ماه جمع‌آوری کند، باید به پارلمان ارسال شود و نمایندگان پارلمان موظف به بررسی آن خواهند بود. البته تصمیم‌گیری درباره تصویب یا رد پیشنهاد به‌عهده خود پارلمان است. هدف اصلی این سکو تقویت فعالیت‌های مدنی آزاد و مشارکت عمومی در فرایند تصمیم‌گیری است. این سکو تحت نظارت وزارت دادگستری فنلاند فعالیت می‌کند و توسط دولت فنلاند تأمین مالی می‌شود.

شکل ۶. نمایی از صفحه اول سکوی ابتکار شهروندان فنلاند [۱۸]

Ehdota lakia

Kansalaisaloitteella voi vaikuttaa lainsäädäntöön

Äänioikeutettu Suomen kansalainen voi tehdä kansalaisaloitteen. Kansalaisaloitteella voidaan ehdottaa

- uutta lakia,
- muutosta olemassa olevaan lakiin tai
- olemassa olevan lain kumoamista.

Kansalaisaloite etenee eduskunnan käsiteltäväksi, jos se on kerännyt vähintään 50 000 kannatusilmoitusta kuuden kuukauden kuluessa.

Oikeusministeriön ylläpitämässä kansalaisaloite.fi-verkkopalvelussa voit tehdä kansalaisaloitteen sekä kannattaa palvelussa avoimena olevia aloitteita. Palvelun käyttö on maksutonta.

Lue lisää kansalaisaloitteesta

Selaa kansalaisaloitteita

Kansalaisaloite.fi-palvelussa vireilläolevat aloitteet löytyvät täältä.

20.1.2025
[Sairauspäiväraha tulee katsoa ansiotulona eikä etuutena](#)

20.1.2025
[Dieselveron aika on ohi!](#)

17.1.2025
[Huumeetitestit kansanedustajille](#)

Selaa kansalaisaloitteita

Kaipaako apua?

Jos sinulla on Kansalaisaloite.fi-palveluun liittyviä kysymyksiä, katso [ohjeet](#) tai [ota yhteyttä](#) oikeusministeriöön.

1. Bundestag

2. Kansalaisaloite.Fi

ثبت نام و احراز هویت کاربران

برای ثبت نام و حمایت از طومارها، هر شهروند واجد شرایط باید ابتدا در سکو ثبت نام کند. این فرایند از سه طریق امکان پذیر است: تأیید هویت از طریق گواهی دیجیتال موبایل، تأیید هویت با کارت شناسایی چپ‌دار و تأیید هویت از طریق حساب بانک اینترنتی. این روش‌ها به دلیل امنیت بالای خود شناخته شده‌اند.

فرایند ایجاد طومار و امضای آن

پس از ثبت نام، شهروندی که قصد دارد طوماری را راه‌اندازی کند، باید حداقل چهار نفر دیگر را برای مشارکت در مسئولیت طومار معرفی کند. این افراد باید شهروندان فنلاندی و بالای هجده سال باشند. همچنین باید آدرس ایمیل آنها در سکو وارد شود. مسئولیت ثبت طومار بر عهده تمام این پنج نفر است و در صورت تغییر اطلاعات دائمی طومار، تمام افراد مسئول باید تأییدیه جدیدی ارسال کنند. طومار باید مربوط به یک حوزه خاص باشد و مسائل مختلف در یک واحد گنجانده نشود و از نظر قانونی در حیطه اختیارات پارلمان باشد. طومار یا می‌تواند برای تدوین قانون جدید و یا برای اصلاح یا لغو قوانین موجود ارائه شود. طومارهایی که برای تدوین قانون جدید نوشته می‌شوند، می‌توانند به دو شکل ارائه شوند: یا باید به شکل لایحه قانونی کامل (Bill) باشد و در واقع مانند قانونی است که به طور کامل نوشته شده و می‌تواند مستقیماً به تصویب برسد یا پیشنهادی برای شروع تدوین قانون باشد که برای مواقعی است که متن قانونی کاملی وجود ندارد. برای ثبت طومار باید اطلاعاتی از جمله عنوان، محتوا، توجیه، تاریخ تنظیم و اطلاعات افراد مسئول آن وارد شود. بند توجیهی برای بیان اهمیت اجتماعی طومار و ضرورت قانونی آن نوشته می‌شود. این داده‌ها و نیز متن طومار پس از انتشار تغییرناپذیر خواهند بود. اما برخی اطلاعات مانند روش‌های جمع‌آوری امضا، روش‌های دریافت حمایت مالی^۱ و... می‌تواند پس از شروع فرایند نیز تغییر یابند.

برای حمایت از طومارهای دیگران، شهروندان می‌توانند از طریق سکو کمیته دادخواست‌ها، وبسایت‌های معرفی شده توسط افراد مسئول (که توسط وزارت دادگستری تأیید شده است) یا فرم‌های کاغذی اقدام کنند. فرم‌های کاغذی با فرمت استاندارد، که توسط وزارت دادگستری در اختیار افراد مسئول قرار می‌گیرد، برای شهروندانی که امکان ثبت امضای دیجیتال ندارند، در دسترس است. امضاکنندگان باید نام و نام خانوادگی، تاریخ تولد و شهر محل سکونت خود را ذکر و تأیید کنند که شهروند فنلاندی واجد شرایط رأی دادن هستند و فقط یک بار طومار را امضا کرده‌اند. صحت امضاهایی که از طریق وبسایت‌های معرفی شده یا فرم‌های کاغذی جمع‌آوری می‌شود، به طور کامل توسط آژانس داده‌های دیجیتال و جمعیت بررسی می‌شود تا هویت افراد تأیید شود.

ویژگی‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی

پس از ثبت طومار، کاربران از طریق ایمیل از پیشرفت‌های آن مطلع می‌شوند. همچنین افرادی که به یک طومار علاقه دارند، می‌توانند از طریق انتخاب گزینه‌های موجود در سکو، اخبار مربوط به طومار را دریافت کنند. این اطلاع‌رسانی شامل تمام مراحل پیشرفت طومار تا زمانی که به پارلمان ارسال شود، خواهد بود. علاوه بر این، امکان اشتراک گذاری طومار در شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک و توییتر برای جمع‌آوری امضای بیشتر وجود دارد. سکو دارای بخشی به نام «خبرنامه» است که تمام اخبار و تحولات مهم از آغاز فعالیت سکو در سال ۲۰۱۲ را در برمی‌گیرد. همچنین تماس با وزارت دادگستری برای دریافت راهنمایی و اطلاعات بیشتر نیز ممکن است.

۱. ارائه‌دهندگان طومارها در سکو، می‌توانند برای پیشبرد اهداف خود، کمک‌های مالی از سوی حامیان جمع‌آوری کنند؛ اما در ازای آن موظف‌اند که به اهداکننده گزارش دهند که منابع مالی برای چه چیزی هزینه شده است. همچنین برای کمک‌های بیشتر از ۱۵۰۰ یورو، این گزارش باید در سکو منتشر شود.

شکل ۷. بخش خبر نامه سکوی ابتکار شهروندان فنلاند [۱۸]

kansalaisaloite.fi

Kirjaudu

På svenska | Tekstin koko: A A A

Etusivu | Selaa kansalaisaloitteita | Tee kansalaisaloite | Ohjeet | Tiedotteet

Tiedotteet

25.11.2024

Uusi verkkopalvelu aloitteiden tekemiseksi hyvinvointialueille on julkaistu

Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Poikkeuksena on Helsingin kaupunki. Uudessa verkkopalvelussa on mahdollista tehdä aloitteita hyvinvointialueen toiminnasta ja palveluista sekä kansanäänestysaloitteita hyvinvointialueen toimivaltaan kuuluvista asioista.

Hyvinvointialuealoite.fi -verkkopalvelun ensimmäinen pilottiversio sisältää keskeiset toiminnallisuudet

Uusi sähköinen aloitepalvelu mahdollistaa aloitteiden ja hyvinvointialueiden neuvoo-antavien kansanäänestysaloitteiden tekemisen hyvinvointialueille. Aloitteille voi kerätä kannattajia. Aloitteiden tekemisen lisäksi käyttäjät voivat kannattaa muiden tekemiä aloitteita sekä tarkastella hyvinvointialueiden antamia vastauksia ja väliaikatietoja aloitteisiin. Palvelua voi käyttää suomeksi ja ruotsiksi. Palvelun käyttö on maksutonta. Toiminnallisuuksia lisätään ja kehitetään palvelun seuraavaan versioon. Palvelun pilottiversiota kehitetään käyttäjien antaman palautteen avulla. Palautetta pilottiversion käytöstä voi antaa sähköpostitse hyvinvointialuealoite@gov.fi ja demokratia.ork@om.fi

حدنصاب امضاها و نحوه پیگیری قانونی

پس از آماده‌سازی و ثبت طومار در سکوی، طومار برای بررسی به وزارت دادگستری ارسال می‌شود. وزارت دادگستری مطابقت محتوای طومار را با شرایط سکوی و مناسبت آن برای انتشار آنلاین را بررسی می‌کند. این وزارتخانه به‌طور کلی محتوای طومار را از نظر معیارهای مشخص بررسی می‌کند، اما هیچ‌گونه موضع‌گیری درباره محتوای طومار ندارد. پس از بررسی، افراد مسئول طومار از طریق ایمیل از نتیجه پذیرش یا رد طومار خود مطلع می‌شوند و ممکن است طومار برای اصلاحات به آنها بازگشت داده شود.

اگر طومار پذیرفته شود، فرایند جمع‌آوری امضا آغاز می‌شود و می‌تواند تا ۶ ماه ادامه یابد. پس از ۶ ماه، دیگر امکان پشتیبانی از طومار در سکوی وجود ندارد. امضاها می‌توانند به‌صورت دیجیتال از طریق سکوی یا به‌صورت کاغذی یا در وب‌سایت‌های مورد تأیید وزارت دادگستری جمع‌آوری شوند.

وقتی مسئولان طومار تخمین بزنند که تعداد امضاها به ۵۰,۰۰۰ رسیده است (حتی زودتر از ۶ ماه)، می‌توانند لیست امضاها را دریافتی را به آژانس داده‌های دیجیتال و جمعیت ارسال کنند تا صحت امضاها بررسی و تأیید شود. پس از تأیید صحت امضاها، طومار فرصت ارائه به پارلمان را پیدا خواهد کرد. طومار باید حداکثر یک سال پس از تأیید آژانس به دبیرخانه پارلمان ارائه شود و در غیر این صورت از بین می‌رود. پارلمان موظف به بررسی طومارهاست و همچنین اختیار تصمیم‌گیری درباره پذیرش یا رد طومار، با تغییرات یا بدون تغییر، برعهده پارلمان است. بررسی طومار در پارلمان با بحث مقدماتی در صحن علنی آغاز و در پایان جلسه، موضوع برای بررسی بیشتر به کمیسیون‌های مربوطه ارجاع می‌شود. کمیسیون‌ها می‌توانند تصمیم بگیرند که به بحث ادامه دهند یا از طومار حمایت نکنند. طومارهایی که تا پایان دوره انتخابات پارلمان مورد توجه و بررسی قرار نگرفته باشند، باطل می‌شوند.

داده‌ها و آمارها (قابلیت گزارش‌دهی و آمارگیری)

سکوی امکانات متنوعی برای گزارش‌دهی و آمارگیری ارائه می‌دهد تا کاربران بتوانند وضعیت طومارهای خود را به‌صورت دقیق و شفاف مشاهده کنند. ابزارهای آمارگیری امکان مشاهده تعداد امضاها، جمع‌آوری شده، میزان پیشرفت طومار و تاریخ‌های مهم مربوط به ثبت، بررسی و تصمیم‌گیری را به کاربران می‌دهند. اما از نظر گرافیکی، بصری و ارائه نمودارها چندان قوی عمل نکرده است.

شکل ۸. آمار و اطلاعات مربوط به طومارها در سکوی ابتکار شهروندان فنلاند [۱۸]

The screenshot shows the website interface for kansalaisaloite.fi. At the top, there is a navigation menu with options like 'Etusivu', 'Selaa kansalaisaloitteita', 'Tee kansalaisaloite', 'Ohjeet', and 'Tiedotteet'. Below the navigation, there is a section titled 'Selaa kansalaisaloitteita' with a sub-header 'Tällä sivulla näytetään tässä palvelussa olevat oikeusministeriön tarkastamat aloitteet.' A table lists petitions with columns for 'Näytä', 'Alkamassa', 'Käynnissä', 'Päättyneet', 'Toimitettu eduskuntaan', and 'Kaikki'. The 'Käynnissä' column is highlighted. Below the table, there are filters for 'Järjestä' and 'Kannatusilmoituksia'. At the bottom, there is a list of specific petitions with their dates, titles, and the number of signatures.

Näytä	Alkamassa	Käynnissä	Päättyneet	Toimitettu eduskuntaan	Kaikki
	1	81	1 487	80	1 649

Päivä	Alkuperäinen otsikko	Keräys käynnissä	Kannatusilmoitukset
14.2.2025	Suomeen liputuspäivä nälkään kuolleiden muistoksi	14.8.2025 asti	80
12.2.2025	Puun myyjän oikeus saada myymiensä puiden runkokohtaiset läpimittatiedot	12.8.2025 asti	244
5.2.2025	Lakkoavustuksen verotus vaihtoehtoisesti omalla henkilökohtaisella veroprosentilla	5.8.2025 asti	355

از آنجایی که سکوی به صورت منبع باز است و با دریافت بازخوردهای کاربران بهبود می‌یابد، در قسمت خبرنامه سکوی، گزارش‌هایی از بازخورد کاربران وجود دارد که فایل‌های آن برای عموم در دسترس و قابل دانلود است.

امنیت اطلاعات و حریم خصوصی

سکوی، اطلاعات شخصی کاربران را دریافت می‌کند؛ اما از آن فقط برای نظارت بر عملکرد و توسعه سرویس استفاده می‌کند و به هیچ وجه اطلاعات را در اختیار اشخاص ثالث قرار نمی‌دهد. همچنین داده‌ها در سطح کلی درباره دستگاه‌ها، مرورگرها و فعالیت‌های بازدیدکنندگان در سایت جمع‌آوری می‌شود و یک کاربر فردی را نمی‌توان از روی داده‌ها شناسایی کرد. برای حفاظت از داده‌های شخصی، هنگام جمع‌آوری امضا و وقتی هنوز مشخص نیست که آیا این موضوع به مجلس ارائه می‌شود یا خیر، نام و سایر اطلاعات شخصی امضاکنندگان کاملاً محفوظ است و اسامی فقط زمانی علنی می‌شود که تأیید شود حداقل ۵۰۰۰۰ امضا برای حمایت از پیشنهاد دریافت شده است.

رابط کاربری و تجربه کاربری (UX/UI)

سکوی از نظر رابط کاربری و تجربه کاربری طراحی ساده و کاربر پسندی دارد که به راحتی قابل استفاده برای تمام شهروندان فنلاندی است. همچنین سکوی به زبان سوئدی نیز در دسترس است. طراحی این سکوی به گونه‌ای است که کاربران به سرعت می‌توانند به بخش‌های مختلف دسترسی پیدا کنند و فرایندهای مهم مانند ثبت طومار، امضا کردن طومارهای دیگران و دستورالعمل‌های استفاده از سکوی، به راحتی قابل مشاهده و دسترسی است. سادگی سکوی در کنار استفاده از رنگ‌های خنثی و طراحی مینیمال باعث شده تا کاربران بدون حواس پرتی به اطلاعات مورد نیاز خود دسترسی پیدا کنند. از نظر تجربه کاربری، سکوی بهینه‌سازی شده است تا کاربران بتوانند فرایندهایی مانند جمع‌آوری امضا و پیگیری وضعیت طومارها را با حداقل پیچیدگی انجام دهند. فرم‌ها و مراحل ثبت نام و ورود به سامانه به خوبی هدایت شده‌اند و کاربران به راحتی می‌توانند به ثبت یا امضای طومارها

اقدام کنند. همچنین ابزارهای اطلاع‌رسانی، مانند اعلان‌های ایمیلی و نوتیفیکیشن‌ها، به کاربران کمک می‌کنند تا به موقع از وضعیت طومارهای خود باخبر شوند. در صفحه اول سکو، گزینه‌هایی برای تنظیم اندازه متن وجود دارد که می‌توان آن را تغییر داد. همچنین سکو در وسایل دیجیتال مختلف نظیر موبایل و تبلت نیز قابل دسترسی است.

نحوه ارتباط با پارلمان (قابلیت ادغام با نهادهای مرجع)

سکو فقط برای جمع‌آوری امضا برای طومارهای منتشر شده از سوی کاربران طراحی شده است و پس از طی شدن فرایند جمع‌آوری امضا، ارسال آن به آژانس داده‌های دیجیتال و جمعیت برای تأیید صحت امضاها و نیز ارسال به پارلمان برای بررسی موضوع برعهده ارائه‌دهندگان طومار است. مسئولان باید خارج از فضای سکو و به صورت شخصی این مراحل را از طریق ارتباط با دبیرخانه‌های سازمان‌ها طی کنند. البته آدرس‌های ارتباطی با دبیرخانه در سکو قید شده است و مراحلی مانند بازرسی امضاها و ارسال به پارلمان در سکو نمایش داده می‌شود [۱۸].

ج) سکوی ابتکار مردم کشور استونی

معرفی سکو

در سال ۲۰۱۴، اصلاحیه‌ای در قانون استونی تصویب شد که براساس آن پارلمان موظف شد به طومارهای مردمی با حداقل ۱۰۰۰ امضای رسیدگی کند و آنها را در کمیته‌های پارلمانی مورد بحث قرار دهد. از سال ۲۰۱۶، بنیاد همکاری استونی با همکاری نزدیک دفتر نخست‌وزیر، سکوی دیجیتالی را به نام ابتکار مردم^۱ راه‌اندازی کرد که به مردم این امکان را می‌دهد تا به راحتی طومارهای سیاسی خود را ایجاد کنند و پس از جمع‌آوری امضاها دیجیتال مردمی، آنها را به پارلمان استونی ارسال کنند. از این طریق کار پارلمان استونی راحت‌تر و شفاف‌تر شده و گفت‌وگوها نیز بازتر شدند. از سال ۲۰۲۰ امکان ثبت طومار و درخواست از دولت‌های محلی نیز به این سکو اضافه شده است. این سکو یکی از ابزارهای نوآورانه در حوزه حکومت‌داری مشارکتی است و هدف اصلی آن افزایش مشارکت دمکراتیک، اصلاح قوانین و مقررات موجود و نیز به‌طور کلی بهبود جامعه است.

شکل ۹. نمایی از صفحه اول سکوی ابتکار مردم استونی [۱۹]

Do you feel like some things could be done better in Estonia?

National level

Draft and submit to the Estonian parliament a proposal with at least **1000 signatures** and track its progress.

Local level

Draft and submit to a local government a proposal with signatures from at least **1%** of its residents with voting rights.

CREATE AN INITIATIVE

SUBSCRIBE TO INITIATIVES

ثبت نام و احراز هویت کاربران

سکوی «ابتکار مردم» فقط برای شهروندان استونیایی قابل استفاده است و کاربران برای استفاده از آن باید از طریق سازوکار شناسایی دیجیتال استونی، شامل ID کارت یا Mobile ID ثبت نام و احراز هویت شوند. این سازوکار هویت کاربران را به دقت تأیید می‌کند تا اطمینان حاصل شود که فقط افراد حقیقی و مجاز می‌توانند در ایجاد و امضای طومارها مشارکت کنند. این سطح از احراز هویت باعث افزایش اعتماد عمومی به طومارها می‌شود و تضمین می‌کند که امضاها از سوی کاربران واقعی ثبت شده‌اند.

فرایند ایجاد طومار و امضای آن

کاربران استونیایی که مراحل ثبت نام و احراز هویت را طی کرده‌اند، می‌توانند طومار جدیدی در سکوی ایجاد کنند. برای ایجاد طومار، کاربران باید عنوان، توضیحات دقیق و هدف طومار را مشخص کنند. این ساختار اجباری تضمین می‌کند که طومارها به صورت شفاف و با جزئیات کامل ارائه شوند. پس از ایجاد طومار، امکان بحث و تبادل نظر درباره موضوع برای یک بازه زمانی حداقل سه روزه وجود دارد که به آن “co-creation” گفته می‌شود. در این بازه کاربران می‌توانند نظرهای خود را ثبت کنند و پس از بررسی توسط ناظر سکو، نظرها منتشر می‌شود. در این مرحله، فرد ایجادکننده طومار می‌تواند آن را اصلاح کند.

شکل ۱۰. طومارهایی که در مرحله هم‌آفرینی قرار دارند [۱۹]

Initiatives			
Found 45 initiatives. View all initiatives.			
PHASE Co-creation	DESTINATION Riigikogu	CHANNEL Rahvaalgatus	Initiative Filters Download CSV
Title	Phase	Co-creation	Signing
Destination Author		Start	Start End Signatures Last Signed Start End Handler
2024			
For Riigikogu Muudame koolipäeva algus põhikoolides ja gümnaasiumites kella üheksaks! Richard Sebaastan Iid	CO-CREATION	9.09.2024	
For Riigikogu ei liivalaia tänava trammile ja maksumaksja raha raiskamisele Märt Visnapuu	CO-CREATION	3.09.2024	
For Riigikogu - Ragnar Lindepuu, Ragnar	CO-CREATION	10.02.2023	
For Riigikogu Karmistame loomade vastu suunatud vägivalda karistusi: ühiskonna hüvanguks Naerata Ometi MTU, Kuno Kompus	CO-CREATION	20.03.2024	
For Riigikogu Silmo Lopsik presidendiks Harold Pott	CO-CREATION	20.09.2023	

فرایند امضا کردن طومار نیز بسیار ساده است و فقط نیاز به تأیید هویت از طریق سازوکار دیجیتال دارد. امضای طومار به صورت آنلاین و با چند کلیک انجام می‌شود. کاربران پس از امضای طومار می‌توانند با وارد کردن آدرس ایمیل خود یا بازدید از سایت، از وضعیت طومار مطلع شوند و روند جمع‌آوری امضاها را پیگیری کنند.

ویژگی‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی

سکوی «ابتکار مردم» ابزارهای ارتباطی و اطلاع‌رسانی قوی دارد. پس از ایجاد یا امضای یک طومار، کاربران به‌طور خودکار از تغییرات، موفقیت‌ها یا وضعیت بررسی طومار از طریق ایمیل مطلع می‌شوند. علاوه بر این، امکان اشتراک‌گذاری طومارها در شبکه‌های اجتماعی نیز وجود دارد. کاربران می‌توانند لینک طومارها را در شبکه‌هایی نظیر فیس‌بوک و توییتر منتشر تا افراد بیشتری را برای امضای طومار تشویق کنند. در صورتی که طومار از حمایت سازمان‌ها برخوردار شود، لیست حامیان نیز در صفحه طومار نمایش داده می‌شود.

شکل ۱.۱. اطلاعات مربوط به طومارها در سکوی ابتکار مردم استونی [۱۹]

اطلاعات مربوط به طومار

سازمان پیشنهاددهنده
فرد نماینده از سوی سازمان

لینک بحث‌های آنلاین

سازمان‌های حامی طومار

INFO
About Akadeemiliste Ametiühingute Nõukogu Andi Hektor
Online discussion https://www.facebook.com/groups/teadusmarss/
Supporting organizations Tartu Ülikooli AÜ Eesti Üliõpilaskondade Liit Tallinna Ülikooli AÜ Tartu Ülikooli Üliõpilasesindus Tallinna Tehnikakõrgkooli AÜ Eesti Haridustöötajate Liit Eesti Ametiühingute Kesklit Eesti Teaduskoda Eesti Maaülikooli AÜ

حدنصاب امضاها و نحوه پیگیری قانونی

طبق قوانین استونی، طومارها باید حداقل به تعداد ۱۰۰۰ امضا برسند تا به‌طور رسمی به پارلمان ارسال شوند. این میزان امضا تضمین می‌کند که فقط طومارهایی با حمایت مردمی گسترده وارد مراحل قانونی بررسی توسط پارلمان شوند. پس از رسیدن طومار به این تعداد امضا، سکو به‌صورت خودکار طومار را به دبیرخانه پارلمان ارسال می‌کند. روند پیگیری قانونی طومارها نیز توسط سکو انجام می‌شود و کاربران می‌توانند بدون نیاز به پیگیری‌های فردی، مراحل پیشرفت طومار خود را مشاهده کنند. به‌طور مثال مشخص می‌شود که چه تعداد طومار در مراحل مختلف مانند (جمع‌آوری امضا)، (در انتظار بررسی) و (بررسی شده) قرار دارند. طومارهایی که به پارلمان ارسال می‌شوند، بنا به صلاحدید هیئت‌رئیس به کمیسیون‌های مربوطه ارجاع داده می‌شوند. در این مرحله کمیسیون‌ها یکی از این ۶ تصمیم را اتخاذ می‌کنند:

۱. بازگرداندن طومار به پیشنهاددهنده برای رفع کمبودها و انجام اصلاحات؛

۲. رد کامل طومار؛

۳. ارسال طومار به سازمان یا نهاد دیگر برای حل مشکل؛

۴. ارسال طومار به دولت برای پاسخ‌گویی؛

۵. حل کردن مشکلی که در طومار مطرح شده به روشی دیگر؛

۶. تبدیل شدن طومار به پیش‌نویس قانون.

کمیسیون‌ها موظفاند ظرف مدت ۶ ماه از دریافت پیشنهاد، تصمیم‌گیری، و کاربران می‌توانند از طریق سکو سرنوشت طومار را پیگیری کنند. در قسمت زیرین هر طوماری که به مرحله بررسی در پارلمان می‌رسد، شرح کاملی از روند طی شده آورده شده است. مثلاً تاریخ تمام جلسات بحث درباره طومار در کمیسیون‌ها و اسناد مربوط به صورت‌جلسات در دسترس و قابل‌دانلود است. شکل ۱۲ فرایند قانونی طی شده مربوط به یک طومار در سکوی ابتکار مردم استونی را نشان می‌دهد.

شکل ۱۲. فرایند قانونی طی شده مربوط به یک طومار در سکوی ابتکار مردم استونی [۱۹]

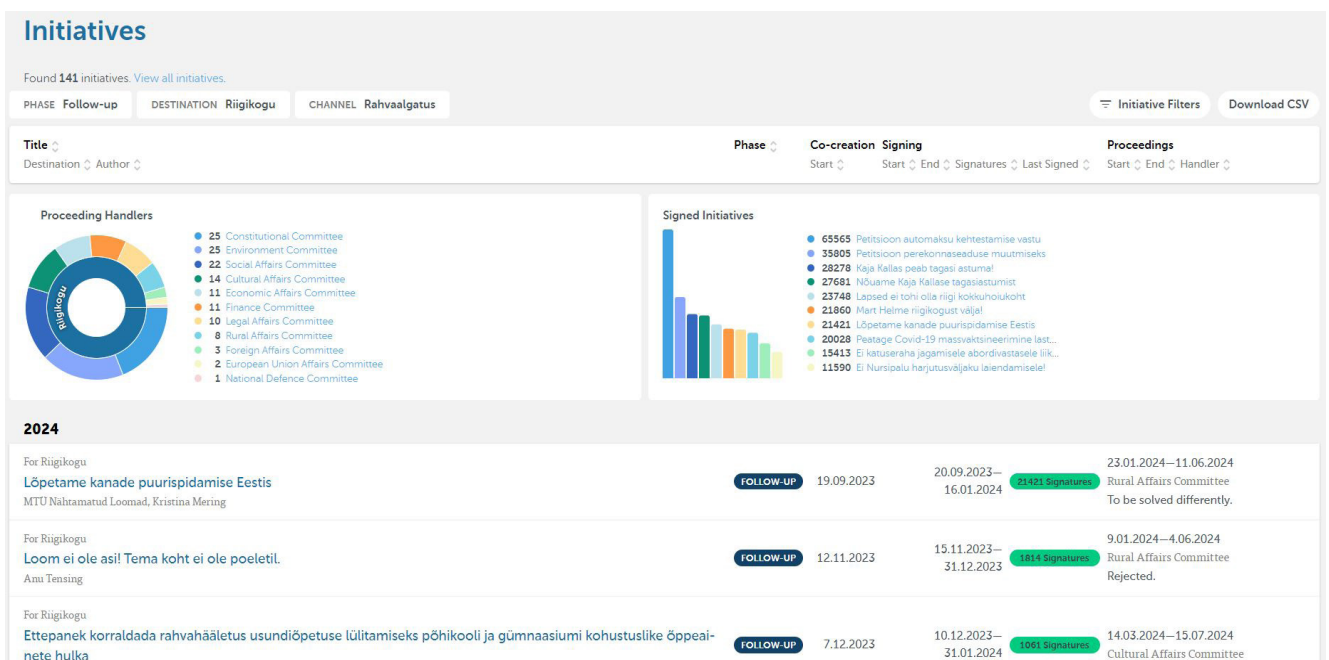
<p>پایان پروسه مربوط به طومار ۲۰۲۱/۰۳/۱۶</p> <p>تصمیم گرفته شد که یک پیش‌نویس قانونی و یا بحث در مورد یک موضوع مهم ملی آغاز شود.</p> <p>(فایل‌های پاسخ‌نامه‌هایی که از جانب پارلمان به پیشنهاددهندگان ارسال شده است، در دسترس است)</p>	<p>Initiative proceedings have finished 16.03.2021</p> <p>It was decided to initiate a legislative draft or a deliberation on matter of significant national importance.</p> <p> Vastuskiri PDF, 148.183KiB. Riigikogu dokumendiregistris.</p> <p> Vastuskiri esice Digidoc, 147.284KiB. Riigikogu dokumendiregistris.</p>
<p>جلسه کمیته امور فرهنگی ۲۰۲۰/۰۹/۲۲</p> <p>تصمیم گرفته شد که یک پیش‌نویس قانونی و یا بحث در مورد یک موضوع مهم ملی آغاز شود.</p> <p>(فایل‌های صورت‌جلسه‌های برگزار شده توسط کمیته امور فرهنگی در دسترس است)</p>	<p>Cultural Affairs Committee meeting 22.09.2020</p> <p>It was decided to initiate a legislative draft or a deliberation on matter of significant national importance.</p> <p> Protokoll esice Digidoc, 181.241KiB. Riigikogu dokumendiregistris.</p> <p> Protokoll PDF, 176.317KiB. Riigikogu dokumendiregistris.</p> <p> Pöördujate ettekande slaidid PDF, 165.098KiB. Riigikogu dokumendiregistris.</p>
<p>پذیرش طومار توسط پارلمان ۲۰۲۰/۰۹/۱۵</p> <p>ارسال طومار به کمیته امور فرهنگی جهت رسیدگی</p> <p>شروع یک تجدید نظرخواهی (فایل نامه ارسال طومار به کمیته امور فرهنگی توسط رئیس پارلمان در دسترس است.)</p>	<p>The initiative has been accepted. 15.09.2020</p> <p>The initiative has been forwarded to Cultural Affairs Committee.</p> <p> Kollektiivse pöördumise menetlusse võtmine Digidoc, 120.934KiB. Riigikogu dokumendiregistris.</p> <p> Kollektiivse pöördumise menetlusse võtmine PDF, 119.341KiB. Riigikogu dokumendiregistris.</p>
<p>دریافت طومار توسط پارلمان ۲۰۲۰/۰۹/۰۱</p>	<p>Initiative has been received by the Riigikogu. 1.09.2020</p>
<p>ارسال طومار به پارلمان ۲۰۲۰/۰۸/۲۱</p> <p>تصمیم‌گیری هیئت پارلمانی درباره پذیرش یا عدم پذیرش طومار طی ۳۰ روز آینده</p>	<p>Initiative was sent to the parliament 31.08.2020</p> <p>The Board of the Riigikogu shall decide on whether or not to accept the initiative within 30 calendar days.</p>
<p>جمع آوری ۱۰۰۰ امضا ۲۰۲۰/۰۳/۱۱</p>	<p>The initiative reached 1000 signatures. 11.03.2020</p>
<p>جمع آوری ۱۰۰ امضا ۲۰۲۰/۰۲/۱۰</p>	<p>The initiative reached 100 signatures. 10.03.2020</p>

داده‌ها و آمارها (قابلیت گزارش دهی و آمارگیری)

در صفحه اول سکو، آمار طومارهای موجود، بحث‌های شکل گرفته پیرامون طومارها، تعداد کل امضاهای کسب شده و تعداد کل طومارهایی که به پارلمان و دولت‌های محلی ارسال شده است، به‌طور کاملاً واضح و به‌صورت اینفوگرافی با فونت درشت نمایش داده شده است. هر طومار به‌صورت جداگانه دارای اطلاعات جامعی شامل تعداد امضاها، موضوع طومار، وضعیت فعلی و تاریخ ایجاد است که این اطلاعات برای عموم قابل دسترسی است. به‌منظور سهولت درک اطلاعات توسط کاربران، بسیاری از داده‌ها به‌صورت نموداری مانند نمودارهای میله‌ای و دایره‌ای نیز ارائه می‌شوند. به‌عنوان مثال، ۱۰ طوماری که بیشترین امضا را کسب کرده‌اند، با نمودار میله‌ای به نمایش گذاشته می‌شوند و همچنین آمار مربوط به کمیسیون‌های مسئول بررسی طومارها نیز به‌صورت نمودارهای مشابه در دسترس است.

این نمودارها به‌طور مداوم به‌روزرسانی می‌شوند و تغییرات جدید به‌سرعت در آنها اعمال می‌شود تا کاربران از اطلاعات به‌روز و دقیق استفاده کنند. استفاده از اینفوگرافی و نمودار به انتقال سریع و ساده اطلاعات کمک، و از زمان بردن انتقال جزئیات مهم جلوگیری می‌کند.

شکل ۱۳. نمونه‌هایی از اینفوگرافیک‌های آماری در سکوی ابتکار مردم استونی [۱۹]

امنیت اطلاعات و حریم خصوصی

سکوی «ابتکار مردم» براساس یکی از پیشرفته‌ترین سازوکارهای امنیتی دیجیتال طراحی شده است. استفاده از زیرساخت شناسایی دیجیتال و رمزنگاری داده‌ها باعث می‌شود که اطلاعات شخصی کاربران در بالاترین سطح امنیت قرار گیرد. کاربر به مدیر سکو این حق را می‌دهد تا اطلاعات شخصی وارد شده را پردازش و نگهداری کند و این اختیار را دارد که در هر زمان، اطلاعات خود را از سکو حذف کند. هنگامی که کاربری برای یک طومار امضا ثبت می‌کند، کد شناسایی شخصی، زمان امضا، مکان تقریبی و امضای رمزگذاری شده ذخیره می‌شود. کاربران تا وقتی طومار در مرحله جمع‌آوری امضاست، امکان حذف امضای خود را دارند، اما پس از ارسال به پارلمان، این امکان از بین می‌رود.

از طرفی، اطلاعات شخصی کاربرانی که طومار را امضا می‌کنند، مانند نام و مشخصات آنها، به‌صورت عمومی منتشر نمی‌شود و فقط تعداد امضاها و داده‌های آماری نمایش داده می‌شود تا حریم خصوصی کاربران تضمین شود. فقط کارمندان مجاز نخست‌وزیری استونی به لیست کامل امضاکنندگان دسترسی دارند تا اطمینان حاصل شود که امضاها توسط افراد واجد شرایط ارائه شده است. امضاها، حداکثر به مدت هجده

ماه قابل جمع‌آوری است. با پایان یافتن این زمان یا زودتر (در صورتی که طومار قبل از هجده ماه امضای لازم را کسب کرده باشد)، اطلاعات شخصی از امضاها حذف خواهد شد و فقط اطلاعات محدود مانند سه رقم اول کد شخصی (جنسیت و سال تولد)، زمان امضا و محل تقریبی ذخیره می‌شوند.

در صورت نقض حقوق کاربران، آنها می‌توانند به بازرسی حفاظت از داده‌ها یا دادگاه مراجعه کنند. سکو موظف است در صورت بروز نقض، حداکثر تا ۷۲ ساعت پس از آگاهی، بازرسی حفاظت از داده‌های استونی را مطلع کند.

رابط کاربری و تجربه کاربری (UX/UI)

سکوی «ابتکار مردم» با رابط کاربری ساده و مینیمالیستی طراحی شده است که استفاده از آن برای کاربران حتی با دانش تکنولوژیک کم، راحت است و فرایند ایجاد، امضا و پیگیری دادخواست‌ها به شکلی روان و سریع انجام می‌شود. منوها و دکمه‌ها به صورت واضح و قابل فهم طراحی شده‌اند؛ به طوری که کاربران فقط با چند کلیک می‌توانند طومار جدیدی ایجاد کنند یا به امضای طومارهای موجود بپردازند. همچنین رنگ‌هایی که در این سکو به کار گرفته شده است، از نظر بصری بسیار هماهنگ است و تجربه کاربری خوشایندی را ایجاد می‌کند.

این سکو به صورت منبع‌باز است و با توجه به نیازهای کاربران و با دریافت بازخوردهای آنها به تکامل خود ادامه داده و به صورت مداوم به روزرسانی و بهبود می‌یابد. علاوه بر این کاربران می‌توانند به راحتی از طریق موبایل یا تبلت نیز به سکو دسترسی داشته باشند. سکو با دوزبان استونیایی و انگلیسی در دسترس است تا استفاده از آن برای طیف گسترده‌ای از کاربران امکان‌پذیر باشد.

از زمان تأسیس سکو، طومارهای زیادی با موضوعات مختلف در آن بارگذاری شده‌اند. حتی اگر یک طومار نتواند به پارلمان راه یابد، اطلاعات مربوط به آن همچنان در سکو باقی می‌ماند. برای سهولت در جست‌وجوی طومارها، قابلیت‌های متنوعی برای جست‌وجو در سکو تعبیه شده است. کاربران می‌توانند به سادگی با وارد کردن موضوع موردنظر خود یا استفاده از فیلترهایی مانند تاریخ ایجاد، تاریخ جمع‌آوری امضاها، مرحله‌ای که طومار در آن قرار دارد، مقیاس طومار، مسئول رسیدگی به پرونده طومار و نتیجه پرونده، به جست‌وجوی طومارها بپردازند.

نحوه ارتباط با پارلمان (قابلیت ادغام با نهادهای مرجع)

سکوی «ابتکار مردم» به طور مستقیم با پارلمان استونی و نیز دولت‌های محلی در تعامل است. هر طوماری که به تعداد امضاها لازم برسد، به صورت خودکار به دبیرخانه نهاد مربوطه ارسال می‌شود تا فرایند بررسی آن آغاز شود. نهادها موظف‌اند به طومارهایی که از طریق این سکو ارائه می‌شوند، طبق چارچوب قانونی پاسخ دهند. همچنین سکو با ارائه اطلاعات مربوط به وضعیت طومارها و نمایش شفاف روند بررسی و پاسخ‌دهی نهادهای مربوطه، شفافیت لازم را در این فرایند تضمین می‌کند [۱۹].

شکل ۱۴. صفحه نمایش طومارها بر اساس فیلترهای مختلف در سکوی ابتکار مردم استونی [۱۹]

The screenshot displays the 'Initiatives' page on the website Rahvaalgatus.ee. The page features a search bar indicating 423 initiatives found. Below the search bar, there are several filter sections:

- DESTINATION:** A dropdown menu set to 'Riigikogu' (National Parliament).
- CHANNEL:** A dropdown menu set to 'Rahvaalgatus'.
- Phase (مرحله):** A dropdown menu set to 'All'. A legend indicates:
 - All: انتشار نتایج (Dissemination of results)
 - Co-creation: جمع‌آوری امضا (Signature collection)
 - Signing: بحث و هم‌اندیشی (Discussion and consultation)
 - In Riigikogu: ارسال به پارلمان (Submission to Parliament)
 - Follow-up: (No specific legend provided)
- Filtering by date:** Multiple date range filters for 'Published since/until', 'Signing start since/until', and 'Last signed since', each with a calendar icon.
- Proceedings handler (مسئول رسیدگی به پرونده):** A dropdown menu set to 'All'. A legend indicates:
 - All: در پارلمان (In Parliament)
 - Local Government: در دولت‌های محلی (In local governments)
- Proceedings result (نتیجه پرونده):** A dropdown menu set to 'All'. A legend indicates:
 - All: بازنگرداندن طومار برای اصلاح و رفع کمبودها (Return initiative for correction and removal of deficiencies)
 - Returned to address deficiencies: رد کردن طومار (Reject initiative)
 - Rejected: ارسال به نهاد دیگر برای حل مشکل (Forward to another institution for solving problem)
 - Forwarded to another institution for solving: ارسال به دولت برای پاسخگویی (Forward to government for response)
 - Forwarded to the government for responding: حل کردن مشکل به روشی متفاوت (Solve problem differently)
 - To be solved differently: تبدیل طومار به پیش‌نویس قانون (Convert initiative to draft law)
 - Draftable as legislation or to be deliberated: (No specific legend provided)

Two detailed dropdown menus are shown:

- Destination dropdown:**
 - All
 - National: Riigikogu
 - Local Government: Alutaguse vald, Anija vald, Antsla vald, Elva vald, Haapsalu linn, Haljala vald, Harku vald, Hiiumaa vald, Häädemeeste vald, Järva vald
 - Local Governments: (Same list as above)
- Proceedings handler dropdown:**
 - All
 - Local Government
 - Riigikogu:
 - European Union Affairs Committee
 - Environment Committee
 - Cultural Affairs Committee
 - Rural Affairs Committee
 - Economic Affairs Committee
 - Constitutional Committee
 - Finance Committee
 - National Defence Committee
 - Social Affairs Committee
 - Foreign Affairs Committee
 - Legal Affairs Committee
 - Local Governments: Alutaguse vald, Anija vald, Antsla vald

۲-۱-۷. سکوهای غیررسمی^۱

سکوهای غیررسمی در تعبیر ما به سامانه‌هایی اطلاق می‌شود که توسط سازمان‌های غیردولتی یا مستقل راه‌اندازی شده‌اند.

الف) سکوی Change.org

معرفی سکو

Change.org سازمان غیرانتفاعی منافع عمومی (pbc) است که در سال ۲۰۰۷ توسط بن‌رآوری راه‌اندازی شد و هم‌اکنون به‌عنوان یکی از شناخته‌شده‌ترین سکوهای جمع‌آوری امضا در سطح جهانی شناخته می‌شود و بیش از ۵۰۰ میلیون نفر در ۱۹۶ کشور از آن استفاده می‌کنند. هدف اصلی این سکو ایجاد بستری برای شهروندان است تا بتوانند به‌صورت آنلاین طومارهای خود را برای جلب توجه عموم و مسئولان دولتی و حاکمیتی ایجاد و امضا کنند و به‌طور کلی تغییرات مثبت در جهان از طریق قدرت جمعی مردم پدید آید. طومارهای ارائه شده در این سکو حیطة موضوعی محدودی ندارد، اما اغلب بر موضوعاتی مانند عدالت عمومی، عدالت اقتصادی، عدالت کیفی، حقوق بشر، آموزش، حفاظت از محیط زیست، حقوق حیوانات، سلامت و غذای پایدار تمرکز دارد. این سکو فضایی را برای کاربران فراهم می‌کند که به‌راحتی طومارهای خود را ایجاد کنند و با اشتراک‌گذاری آن در میان دوستان، خانواده و سایر حامیان، به جمع‌آوری امضا پردازند.

این سکو به کمک مردم ساخته شده است و برای اینکه همیشه رایگان و در دسترس باقی بماند، به حمایت‌های مردمی نیاز دارد. دوروش برای حمایت وجود دارد: اول اینکه کاربران می‌توانند با صرف هزینه برای تبلیغ طومار، از طومارهای دیگران حمایت کنند تا تعداد افراد حامی بیشتر شود. البته تبلیغ یک طومار تضمین نمی‌کند که طومار امضاهای بیشتری دریافت کند، بلکه به این معنی است که افراد بیشتری طومار را خواهند دید و بنابراین این احتمال امضای آن بیشتر است. همچنین کاربران می‌توانند با کمک‌های ماهیانه به پوشش هزینه‌های فناورانه سکو کمک کنند. تصمیم‌گیری درباره نحوه تخصیص منابع در بخش‌های مختلف، بر عهده سازمان است؛ اما کاربران می‌توانند با اختیار خود کمک‌های مالی را قطع کنند یا مبلغ ماهیانه آن را تغییر دهند.

شکل ۱۵. نمایی از صفحه اول سکوی change.org [۲۰]

شکل ۱۶. درگاه حمایت مالی ماهیانه در سکوی change.org [۲۰]

Support Change — **Become a Member Today**

Not beholden to politics or power brokers, Change.org is free for people everywhere to make change. Every day there are real victories for issues you care about, only possible because we are 100% funded by everyday people like you.

Will you stand with us to protect the power of everyday people to make a difference?

€5 €10 €25

€50 Other

Support Change.org

Pay with credit card or **PayPal**

ثب‌نام و احراز هویت کاربران

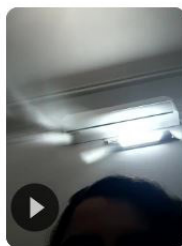
ثب‌نام در سکوی روندی بسیار ساده دارد. کاربران فقط با وارد کردن ایمیل یا حساب کاربری شبکه‌های اجتماعی خود و تأیید آن می‌توانند ثب‌نام کنند و نیازی به احراز هویت پیچیده یا ارائه کارت شناسایی وجود ندارد. البته تیم مهندسی سازمان فعالیت‌های غیرعادی یا رباتی را شناسایی و آن را مسدود می‌کند تا از امضاهای جعلی جلوگیری شود. اگرچه فرایند ایجاد حساب در سکوی ساده است، تدابیر امنیتی مختلفی برای حفاظت از اطلاعات کاربران در نظر گرفته شده است.

فرایند ایجاد طومار و امضای آن

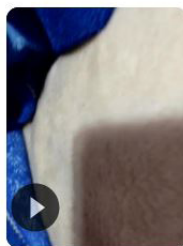
فرایند ایجاد طومار و حمایت از طومارها در این سکوی بسیار ساده است. کاربران می‌توانند با کلیک روی گزینه «ایجاد یک طومار»، موضوعات مختلف اجتماعی، سیاسی، محیط زیستی یا هر مسئله‌ای که از نظرشان اهمیت دارد مطرح کنند. موضوع طومارها می‌تواند گسترده و متفاوت باشد و این امکان وجود دارد که از هوش مصنوعی برای ارائه پیشنهادهایی در نوشتن متن طومار استفاده شود. کاربران می‌توانند با وارد کردن عنوان، توضیحات و شرح داستان و دلایل شروع کمپین، طومار خود را راه‌اندازی کنند. همچنین می‌توان برچسب‌ها یا کلیدواژه‌هایی را نیز برای طومارها تعریف کرد که در مرحله جست‌وجو کمک‌کننده باشد. در صورتی که طراح طومار بداند تصمیم‌گیرندگان درباره موضوع طومار چه کسانی‌اند، می‌تواند اسامی و سمت آنها را نیز وارد کند تا اگر پاسخی از جانبشان دریافت شد، در سکوی نمایش داده شود. برای نوشتن این موارد راهنمایی‌هایی در سکوی ارائه شده است و همچنین چند نمونه متن طومار نیز موجود است که می‌توان برای نوشتن طومار به آن رجوع کرد. در این سکوی امکان انتشار تصاویر، ویدئوها و نیز صدا در کنار طومار فراهم است تا کاربران بتوانند پیام خود را به بهترین نحو منتقل کنند. حامیان نیز می‌توانند دلایل حمایت خود را در قالب پیام ویدئویی در سکوی منتشر کنند که شکل ۱۷ نمایی از ویدئوهای منتشر شده مربوط به یک طومار است.

شکل ۱۷. پیام‌های ویدئویی حامیان طومار در سکوی change.org [۲۰]

Featured Videos

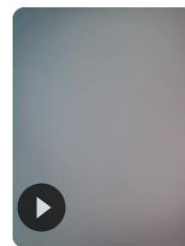
32

102

71

63

[View all supporter voices](#)

پس از ایجاد طومار توسط کاربر، طومار باید حداقل توسط چهار فرد دیگر مورد حمایت قرار گیرد تا به صورت رسمی در سکو منتشر شود. برای جذب حمایت این افراد، طراح طومار باید لینک طومار را برای حمایت به اشتراک بگذارد. برای انتشار لینک طومار هم می‌توان از طریق اشتراک در شبکه‌های مجازی و هم به صورت بروشورهای کاغذی از پیش طراحی شده که کیوآر کد طومار در آن چاپ شده است، اقدام کرد. در سکو قسمتی به نام «قدرت طومار»^۱ وجود دارد که رتبه و قدرت طومار را به صورت عدد نشان می‌دهد و گزینه‌هایی نیز برای تقویت قدرت طومار ارائه شده است که شامل توضیحات کامل‌تر، اضافه کردن تصویر و ویدئو، افزودن برچسب‌های بیشتر و افزودن تصمیم‌گیرنده است. در انتها، هنگامی که طوماری به موفقیت دست پیدا می‌کند، ارائه‌دهنده طومار می‌تواند این موفقیت را در سکو اعلام کند تا طومار در دسته طومارهای موفق قرار گیرد. همچنین می‌توان دلایل و مستندات دال بر پیروزی طومار در سکو ارائه کرد که می‌تواند لینک به وبسایت‌های خبری یا هر مستند دیگری باشد.

شکل ۱۸. روش‌های اشتراک‌گذاری و رشد طومار در change.org [۲۰]

Grow Petition

Share petition online

The most successful petition starters share their petition regularly.

<https://chnng.it/DQqdgBr5Vj> Edit Copy

Download social media content to help launch your social media campaign. Share petition Choose content

Share petition in person

Show this QR code to people or download it to add to your own material. Download QR Code

Print and distribute your petition flyer in your neighborhood. Choose flyer

Promote petition

You and your supporters can chip in to help your petition reach people outside your network.

We will show it to users likely to sign on Change.org and via email.

Promote petition Learn more

ویژگی‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی

برای اطلاع‌رسانی درباره وضعیت طومارها به کاربران، از نوتیفیکیشن‌های سکو و ایمیل استفاده می‌شود. همچنین سکو در شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک، توییتر و اینستاگرام نیز فعال است و از این کانال‌ها برای اطلاع‌رسانی و گسترش کمپین‌ها استفاده می‌کند.

حدنصاب امضاها و نحوه پیگیری قانونی

نکته قابل توجه در Change.org این است که هیچ حدنصاب مشخص و ثابتی برای تعداد امضاها در تمام طومارها تعیین نشده است. البته آستانه‌های مشخصی وجود دارد؛ اما هدف از تعیین آنها فقط ایجاد انگیزه برای حامیان طومار است و هنگامی که یک طومار به یک آستانه امضا دست پیدا کرد، برای آن آستانه دیگری تعیین می‌شود. بنابراین موفقیت یک طومار در سکو بیشتر به موضوع مطرح شده، جامعه هدف و حمایت عمومی بستگی دارد. به عنوان مثال، برخی از طومارها با جمع‌آوری چند صد امضا می‌توانند به نتیجه برسند، در حالی که طومارهای دیگر ممکن است حتی با میلیون‌ها امضا به نتیجه خوبی دست پیدا نکنند. این موضوع به این معناست که تغییرات به دست آمده از طومارها به پیچیدگی موضوع و قدرت

اجتماعی‌ای که پشت آن قرار دارد وابسته است. برای مثال، در سال ۲۰۱۳ دختر نوجوانی به نام سارا کافمن با راه‌اندازی طوماری خواستار عدم استفاده از روغن نباتی بروم‌دار در نوشابه‌های Mountain Dew شد و توانست فقط با کسب ۲۰۰ هزار امضا شرکت پستی را به حذف این ماده شیمیایی از محصولاتش وادار کند. این طومار نمونه‌ای از تأثیر گذاری سریع طومارهایی با امضا کمتر است که به دلیل حیاتی بودن موضوع و ارتباط مستقیم با سلامتی مصرف‌کنندگان و فشار رسانه‌ای به سرعت به نتیجه رسید. در مقابل طومارهای زیادی با موضوع جلوگیری از خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا در سکو منتشر شده که بعضاً ۴,۵ میلیون امضا نیز کسب کرده‌اند؛ اما با وجود توجه عمومی زیاد، به دلایل سیاسی از جمله اینکه نتیجه همه‌پرسی برگزیت به عنوان یک تصمیم دموکراتیک رسمی توسط دولت و پارلمان انگلستان پذیرفته شده بود، نتوانست موفق شود.

از نظر پیگیری طومارها، این سازمان خود مستقیماً درگیر پیگیری رسمی مطالبات نمی‌شود. به عبارت دیگر، این سکو بیشتر به عنوان ابزاری برای آگاهی‌بخشی و جمع‌آوری حمایت‌های مردمی عمل می‌کند. مسئولیت پیگیری و تحقق مطالبات بیشتر بر عهده کاربرانی است که طومار را ایجاد کرده‌اند و همچنین افرادی که از آن حمایت می‌کنند. با این حال Change.org دستورالعمل‌هایی را برای ارتباط مردم و مسئولان ارائه کرده است. همچنین، امکان به‌روزرسانی‌های مستمر از سوی طراح طومار فراهم است تا امضاکنندگان از وضعیت پیگیری و پاسخ‌های دریافتی آگاه شوند. این ویژگی به کاربر اجازه می‌دهد تا در طول مسیر پیگیری، حامیان را از روند کار مطلع و در صورت لزوم در خواست حمایت‌های بیشتر کند. افزون بر این، سکو گاهی از رسانه‌ها و فشار عمومی برای تحت تأثیر قرار دادن تصمیم‌گیرندگان استفاده می‌کند، اما در نهایت پیگیری و اعمال فشار بیشتر بر عهده کاربران است.

داده‌ها و آمارها (قابلیت گزارش‌دهی و آمارگیری)

از لحاظ گزارش‌دهی و آمارگیری، Change.org امکانات مناسبی در اختیار کاربران قرار می‌دهد. کاربرانی که طوماری ایجاد می‌کنند، می‌توانند به صورت لحظه‌ای تعداد دقیق امضاها و نظرهای ارائه شده توسط حامیان را مشاهده کنند. این اطلاعات به تفکیک کشورها و مناطق جغرافیایی ارائه می‌شود تا کاربران بدانند که حمایت از طومارشان از کجاها صورت گرفته است. همچنین سکو آمارهای دقیقی از میزان اشتراک گذاری طومار در شبکه‌های اجتماعی، اسامی افرادی که برای تبلیغ طومار هزینه کرده‌اند و تأثیر کمپین‌های پرداختی نیز در اختیار کاربران قرار می‌دهد. این قابلیت، به خصوص برای کاربرانی که تصمیم به راه‌اندازی کمپین‌های تبلیغاتی دارند، بسیار کارآمد است. در برخی مواقع، سازمان گزارش‌هایی با موضوعات مختلف درباره طومارهای موفق یا مسائل اجتماعی منتشر می‌کند و آن را به سازمان‌های مسئول و تصمیم‌گیران نیز ارائه می‌دهد. برای نمونه، در سال ۲۰۲۲، سازمان گزارشی با عنوان «۱۰ طوماری که سال ۲۰۲۱ را تغییر دادند» منتشر کرد و در آن به طومارهایی که امضای زیادی کسب کرده و منجر به تغییرات مهمی شده‌اند، اشاره شده است.

امنیت اطلاعات و حریم خصوصی

خط‌مشی‌های حریم خصوصی در Change.org شفاف است و با رمزگذاری‌های قوی برای محافظت از داده‌ها، به کاربران این اطمینان را می‌دهد که اطلاعات شخصی آنها محفوظ خواهد ماند. کوکی‌ها در این سکو به منظور بهبود تجربه کاربری و ارائه محتوای مرتبط استفاده می‌شوند؛ اما کاربران می‌توانند تنظیمات مربوط به کوکی‌ها را شخصی‌سازی کنند.

رابط کاربری و تجربه کاربری (UX/UI)

از منظر رابط کاربری و تجربه کاربری، طراحی Change.org بسیار ساده و کاربرپسند است و از دوازده زبان پشتیبانی می‌کند. این سکو با طراحی مینیمال و تم‌های رنگی ساده، به کاربر این امکان را می‌دهد که به راحتی در سایت حرکت کند و به ابزارهای مورد نیاز دسترسی یابد. فرایند ایجاد طومار به گونه‌ای طراحی شده که کاربران با هر سطح از دانش فنی بتوانند به سرعت و بدون مشکل طومارهای خود را ایجاد کنند. برای سهولت در دسترسی، طومارها به چهار دسته شامل برجسته، محبوب، تازه و موفق تقسیم شده است. طومارهای برجسته طومارهایی‌اند که تعداد امضای قابل توجهی کسب کرده باشند و طومارهای محبوب مواردی‌اند که در مدت زمان کم (۲۴ ساعت گذشته) توانسته باشند میزان زیادی امضا دریافت کنند. همچنین جست‌وجوی طومارها از طریق کلمات کلیدی و دسته‌بندی‌های موضوعی به کاربران کمک می‌کند تا به راحتی طومارهای مرتبط با علاقه‌مندی‌های خود را بیابند.

شکل ۱۹. جست‌وجوی طومار هادر سکوی change.org [۲۰]

My petitions Browse Membership **change.org** Search Start a petition

Search for petitions Search

855,520 results Sort by: Recent activity

Status

All petitions
 Victories only

Topics

Government and Politics Education
Child and Family Well-Being
Health and Well-Being Public Safety
Human Rights Local Government
Local Business and Economy
Student Issues Criminal Justice
Other National Government
Economic Justice Children's Rights
Entertainment & Media
Education Reform Health
Environmental Issues Politics
Youth Empowerment Entertainment
Technology Animals Environment
Global Social Justice Issues
School Programs Women's Rights
Business Ethics Public Health

Urge Tamworth Council to Reinstate Spudman's Original Pitch
Tamworth Council, in a change of decision made by the previous council, has unjustifiably moved the location of a popular street vendor, known as Spudman...
110,474 signatures Tamworth, United Kingdom · Started February 14, 2025

Revoke Destiny Church's Charitable Status Due to Hate Crimes Incitement
The leader of Destiny Church, Brian Tamaki, Man Up Charity and The Hounds Charity which are subsidiaries of Destiny Church have been openly inciting hate...
115,373 signatures New Zealand · Started March 29, 2024

Urge Amazon to Discontinue Selling "Canada, 51st State" Merchandise
As citizens of Canada, a proudly sovereign nation, we feel a profound sense of betrayal by the US President to try to force us to become the 51st State (not part ...
51,610 signatures Canada · Started February 10, 2025

Restrict ICE Operations In Sensitive Locations such as Schools and Churches
For over 20 years, I have committed myself to working with undocumented immigrants. In my capacity as a psychologist counseling children and families, I a...
34,926 signatures United States · Started February 11, 2025

یکی از ویژگی‌های جالب سکوی این است که با کمک الگوریتم‌های تعریف شده، حوزه‌های مورد علاقه کاربران را از طریق طومارهایی که امضا کرده‌اند، شناسایی می‌کند و سپس طومارهایی را که در موضوعات مشابه‌اند به کاربر نمایش می‌دهد. همچنین طومارهایی که با شهر و زبان انتخابی کاربر در هنگام ثبت نام تطابق دارند به عنوان پیش فرض به او نمایش داده می‌شوند. نسخه موبایل سکوی نیز به خوبی بهینه‌سازی شده است تا کاربران در هر زمان و مکانی بتوانند از تمام قابلیت‌های آن بهره‌مند شوند. تجربه کاربری Change.org بر پایه سهولت استفاده و سرعت عمل طراحی شده است تا کاربران بدون نیاز به تلاش زیاد بتوانند عملیات مورد نظر خود را انجام دهند.

نحوه ارتباط با پارلمان (قابلیت ادغام با نهادهای مرجع)

سکوی Change.org به‌طور مستقیم با پارلمان ارتباط برقرار نمی‌کند. کاربران می‌توانند طومارهایی با مخاطب پارلمان یا نمایندگان آن یا مقام‌های دولتی در سکوی ایجاد کنند و این طومارها ممکن است اثربخش باشند، اما هیچ سازوکار رسمی برای ارتباط مستقیم سکوی با پارلمان پیش‌بینی نشده است [۲۰].

ب) سکوی ManaBalss.lv

معرفی سکو

سازمان ManaBalss (به معنای «صدای من» در زبان لتونیایی)، سازمانی غیردولتی و غیرانتفاعی است که در سال ۲۰۱۱ توسط گروهی از فعالان اجتماعی به رهبری کریستوفس بلاوس و جانیس ارتس و به عنوان پاسخی به بحران مالی لتونی در سال ۲۰۰۸، که ناشی از مدیریت نادرست دولتی بود، بنیان گذاری شد. هدف از ایجاد این سازمان، تقویت دموکراسی دیجیتال و توسعه ابزارهای مؤثر برای مشارکت فعال شهروندان در تصمیم‌گیری‌های سیاسی بود. سکوی ManaBalss.lv، به عنوان پروژه اصلی این سازمان، فقط یکی از ابزارهایی است که برای تقویت دموکراسی دیجیتال توسعه یافته است. سکوهای دیگر از جمله OpenSaeima.lv و Open2Vote.eu.Lemejs.lv نیز تحت مدیریت این سازمان قرار دارند و هر یک به شیوه‌های مختلف، به تقویت دموکراسی دیجیتال کمک می‌کنند. تمرکز ManaBalss بر گسترش الگوی طومار الکترونیک به سطح بین‌المللی است و در تلاش است تا ظرفیت‌های دموکراسی دیجیتال را در لتونی و فراتر از آن ارتقا دهد [۲۱].

یکی از ویژگی‌های برجسته ManaBalss، استقلال کامل آن از دولت و پارلمان است. منابع مالی این سازمان عمدتاً از طریق میکروفاندینگ، یعنی کمک‌های کوچک مردمی (بین ۰.۵ تا ۵ یورو)، تأمین می‌شود و از این طریق توانسته است بدون وابستگی به منابع دولتی، به فعالیت‌های خود ادامه دهد. سکوی ManaBalss.lv به عنوان یکی از موفق‌ترین سکوهای طومار الکترونیک در سطح جهان شناخته می‌شود. آمارها نشان می‌دهند که از میان ۱۳۵ طوماری که تا سال ۲۰۲۴ موفق به کسب امضای لازم شده و برای بررسی به پارلمان لتونی ارسال شده‌اند، ۷۸ مورد منجر به تغییر قوانین و مقررات لتونی شده‌اند که این نشان‌دهنده موفقیت ۵۸ درصدی طومارهای ارائه شده است. رقمی که در میان سکوهای مشابه بی‌سابقه بوده و نشان‌دهنده تأثیر گذاری بالای این سکو در فرایندهای سیاسی است [۲۲ و ۲۳].

شکل ۲۰. نمایی از صفحه اول سکوی ManaBalss.lv [۲۲]

Par ManaBalss.lv Paveiktais Atbalstītāji Iniciatīvu iesniedzējiem Palīdzī mums! Par tīru gaisu Rīgā OpenSaeima Open2Vote

mana balss.lv Izveidot jaunu iniciatīvu Skatīt visas iniciatīvas Meklēt Ieņāc ManaBalss.lv

78 mainīti likumi
26 iniciatīvas guvušas atbalstu pašvaldībās

ManaBalss.lv ziņas skatīt visas >

64. vidusskolas skolēni veiksmīgi publicē četras iniciatīvas Manabalss.lv pirms 4 dienām

ثبت نام و احراز هویت کاربران

در سکوی ManaBalss، فرایند ثبت نام و احراز هویت کاربران با دقت و امنیت بالایی انجام می شود. برای ارائه یا امضای طومارها در این سکو، اشخاص حقیقی به احراز هویت از طریق سامانه‌های بانکی آنلاین تأیید شده توسط دولت لتونی یا از طریق کارت شناسایی و گذرنامه ملزم‌اند. همچنین اشخاص حقوقی ثبت شده در دولت لتونی نیز می‌توانند با ارائه اطلاعات لازم در سکو ثبت نام کنند. امضای طومارها نیز به صورت دیجیتالی انجام می‌شود و این روند تحت تأیید رسمی پارلمان و دولت لتونی است. این شیوه از هر گونه سوءاستفاده و امضای جعلی جلوگیری و سلامت و اعتبار فرایند جمع‌آوری امضاها را تضمین می‌کند [۲۳].

فرایند ایجاد طومار و امضای آن

سکوی ManaBalss به عنوان بستری مردمی، امکان ثبت و انتشار طومارها را برای افراد، جوامع، بنیادها و انجمن‌های بی طرف سیاسی، که در راستای منافع عمومی فعالیت می‌کنند، به صورت رایگان فراهم می‌کند. در مقابل، احزاب سیاسی، شرکت‌ها و گروه‌های لابی تجاری برای انتشار طومارهای خود، به پرداخت هزینه ملزم‌اند. هر چند انتشار طومار با اهداف سیاسی ممنوع نشده است، دسترسی و استفاده از سکو برای این هدف دشوارتر است. به عنوان مثال، طومارهای سیاسی معمولاً کمتر از طومارهای شهروندی در خبرنامه‌ها و شبکه‌های اجتماعی سکو تبلیغ و ترویج می‌شوند [۲۲ و ۲۳].

فرایند ایجاد طومار با ارائه توضیحاتی از سوی کاربر آغاز می‌شود که در آن مشخص می‌کند وی به دنبال چه تغییری است، این تغییر چگونه باید اعمال شود و چرا این طومار برای دیگران حائز اهمیت است. افراد در نگارش توضیحات طومار از آزادی بالایی برخوردارند و نیازی به ارائه متن قانونی ندارند؛ بلکه می‌توانند خواسته‌های خود را به صورت آزادانه و به زبان ساده مطرح کنند. پس از ثبت طومار، طی ۲۴ ساعت، ارائه دهنده طومار بازخوردی از گروهی از کارشناسان داوطلب دریافت می‌کند تا متن طومار خود را بهبود بخشد. این کارشناسان مجاز به اتخاذ موضع‌گیری نسبت به موضوع طومار نیستند و فقط نظرهایی را در راستای بهینه‌سازی متن ارائه می‌دهند و حتی اگر سکو با موضوعی مخالف باشد، آن را منتشر می‌کند، مگر اینکه مغایر با مبانی قانونی کشور لتونی باشد [۲۲].

پس از این مرحله، یک لینک اختصاصی برای طومار ایجاد می‌شود و ارائه دهنده موظف است از طریق به اشتراک گذاری طومار در شبکه‌های اجتماعی ۱۰۰ امضا برای آن جمع‌آوری کند. این مرحله به منظور اطمینان از وجود حمایت عمومی و اهمیت طومار برای جامعه انجام می‌شود. پس از جمع‌آوری امضاها، کارشناسان سکو طومار را از جنبه‌های قانونی و اجرایی بررسی می‌کنند تا مطمئن شوند با قانون اساسی لتونی مطابقت دارد و می‌تواند به عنوان یک راه‌حل برای مشکل مطرح شده مؤثر واقع شود. در صورت تأیید این مرحله، طومار باید ۱۰,۰۰۰ امضا جمع‌آوری کند تا بتواند به پارلمان برای بررسی ارائه شود. در نهایت، تصمیم‌گیری درباره طومار بر عهده پارلمان است.

برای ثبت طومار، مجموعه‌ای از استانداردها و ضوابط نیز وجود دارد که کاربران به رعایت آنها موظف‌اند. این ضوابط شامل عدم تضاد با مبانی دولت لتونی، ارائه راه‌حلی دقیق و روشن برای مشکل و عدم استفاده از عبارات کلی و مبهم است. همچنین، طومارها نباید شامل فراخوانی برای اقدامات علیه افراد، رویدادها یا ایده‌ها باشد و محتوای آنها باید مستند و غیر گمراه‌کننده باشد و به زبان لتونیایی نوشته شود. ضمیمه کردن تصویری مرتبط و مناسب با محتوای طومار نیز ضروری است [۲۱].

ویژگی‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی

سکوی ManaBalss از طریق پیام‌های داخلی به طور مستمر با ارائه دهنده‌گان طومار در ارتباط است و پیشنهادهایی برای بهبود محتوای طومارها ارائه می‌دهد. حامیان طومارها نیز از طریق ایمیل از هر گونه تغییرات و به روزرسانی‌های مرتبط با طومارهای مورد حمایتشان آگاه می‌شوند. علاوه بر این، سکو دارای یک خبرنامه است که تمام اخبار مرتبط با طومارها و جزئیات پیگیری آنها در آن منتشر می‌شود. ManaBalss در شبکه‌های اجتماعی مختلف از جمله فیس‌بوک، توئیتر و لینکدین نیز فعال است [۲۱].

حدنصاب امضاها و نحوه پیگیری قانونی

پیش از تأسیس این سکو، هیچ سازوکار مشخصی برای پیگیری و پاسخ‌گویی به طومارها از سوی تصمیم‌گیرندگان وجود نداشت. اما در سال ۲۰۱۱، همزمان با راه‌اندازی سکو و ثبت فقط دو طومار در آن، این طومارها توانستند در همان ساعات ابتدایی صدها امضا جمع‌آوری کنند. دو روز بعد، رئیس‌جمهور وقت لتونی در رسانه‌ها به سکوی ManaBalss اشاره کرد و از مردم خواست تا در صورت تمایل، از طومارها حمایت کنند. این اقدام سبب شد تا توجه سیاستمداران به سکو جلب شود و پس از آن مقرر شد هر طوماری که موفق به جمع‌آوری ۱۰۰۰۰ امضا (تقریباً ۵۰ درصد از جمعیت افراد واجد شرایط) شود، برای بررسی و تبدیل به قانون به پارلمان ارسال گردد [۲۴ و ۲۱].

این شیوه پیگیری بعدها به یک تعهد قانونی از سوی دولت و پارلمان تبدیل شد که همچنان ادامه دارد. به این صورت که پس از جمع‌آوری حدنصاب امضاها، طومار به پارلمان ارسال و سپس صحت امضاها توسط اداره امور شهروندی و مهاجرت لتونی تأیید می‌شوند. بعد از این مرحله، کمیسیون «تفویض اختیار، اخلاق و بررسی پیشنهادها»^۲ در پارلمان لتونی، طومار را بررسی می‌کند و ممکن است از کارشناسان درباره موضوع نظرخواهی کند و در ادامه طومار به کمیسیون‌های مرتبط برای ارزیابی بیشتر ارجاع داده می‌شود. البته این فرایند برای هر طومار منحصر به فرد است و ممکن است طومارها برای به نتیجه رسیدن، نیاز به تلاش‌های لابی‌گری از سوی آغازگران آن داشته باشند [۲۵]. معمولاً بررسی طومارها در کمیسیون‌های پارلمان لتونی تحت پوشش خبری و رسانه‌ای انجام می‌شود. گفتنی است فرایند جمع‌آوری طومار در این سکو بدون محدودیت زمانی انجام می‌شود و مهلت مشخصی برای آن وجود ندارد [۲۶].

شکل ۲۱. پوشش خبری بررسی طومارها در کمیسیون‌های پارلمان لتونی [۲۲]

اگرچه تمرکز اصلی سکوی ManaBalss بر جمع‌آوری امضا برای ارائه طومارها به پارلمان است، برخی از طومارهایی که حدنصاب امضا را کسب نکرده‌اند نیز توانسته‌اند از طرق مختلف به موفقیت دست یابند. یکی از این نمونه طومارها مربوط به ممنوعیت استفاده از حیوانات وحشی در نمایش‌های سیرک‌ها بود که در سال ۲۰۱۶ در سکو ثبت شد. این طومار با اینکه فقط توانست ۳۰۰۰ امضا کسب کند و به حدنصاب امضا نرسید، اما از طریق لابی‌گری‌های مستمر از سوی ارائه‌دهندگان، پیگیری‌های مداوم و جلب توجه رسانه‌ها توانست تأثیرات قابل توجهی بگذارد. ویدئوهای ویرال شده‌ای، که ظلم به حیوانات در پشت پرده سیرک‌ها را نشان می‌دادند، موجی از حساسیت اجتماعی ایجاد کردند. در نهایت این تلاش‌ها منجر به تصویب قانونی شد که از سال ۲۰۱۷ استفاده از حیوانات وحشی در سیرک‌های لتونی ممنوع شد [۲۲].

1. Office of Citizenship and Migration Affairs
2. Mandate, Ethics and Submission Commission

قابلیت‌های گزارش‌دهی و آمارگیری

سکوی ManaBalss در زمینه گزارش‌دهی و آمارگیری عملکرد بسیار خوبی دارد. معمولاً به‌طور سالیانه، گزارش‌هایی درباره دستاوردهای سکو و طومارهای ثبت شده منتشر می‌شود که اغلب به‌صورت اینفوگرافیک ارائه می‌گردد. همچنین، داده‌های آماری به‌روزی از تعداد کل طومارها و امضاهای ثبت شده، تعداد بازدیدهای سکو، بازدیدکنندگان منحصر به فرد، پراکندگی جغرافیایی بازدیدکنندگان و طومارهایی که بیشترین امضا را کسب کرده‌اند، در دسترس عموم قرار دارد.

در خصوص پیگیری طومارها نیز گزارش‌های دقیقی ارائه می‌شود. در مواردی که طوماری موفق به ایجاد تغییرات مثبت از طریق ارائه به پارلمان شود، مراحل طی شده از ارسال طومار به پارلمان تا تصمیم‌گیری نهایی در خصوص آن به‌صورت شفاف توضیح داده می‌شود. در صورتی که طوماری بدون ارائه به پارلمان موفق به جلب توجه و ایجاد تغییرات شود، نحوه دستیابی به این موفقیت نیز به تفصیل بیان می‌شود. به‌عنوان مثال به تلاش‌های لابی‌گری صورت گرفته توسط ارائه‌دهندگان طومار و نقشی که رسانه‌ها در برجسته‌سازی اهمیت موضوع ایفا کرده‌اند، اشاره می‌شود. طومارهایی که به دلایل مختلف متوقف یا رد شده‌اند نیز همراه با دلایل و توضیحات شفاف تشریح می‌شوند. از آنجایی که این سکو محدودیت زمانی برای جمع‌آوری امضاها ندارد، ممکن است برخی طومارها با گذشت زمان، دلایل توجیهی خود را از دست بدهند و به همین دلیل روند جمع‌آوری امضا برای آنها از سوی سکو متوقف شود. به‌عنوان مثال در سال ۲۰۱۷ طوماری با موضوع افزایش حداقل حقوق کارکنان دولت با مبلغ پیشنهادی مشخص ایجاد شد که حدنصاب امضا را برای ارائه به پارلمان کسب نکرد. چند سال بعد، حداقل حقوق کارکنان از میزان ذکر شده در طومار فراتر رفت و بنابراین ادامه چنین طوماری بی‌فایده به‌نظر می‌رسید و در نتیجه توسط سکو متوقف شد [۲۲].

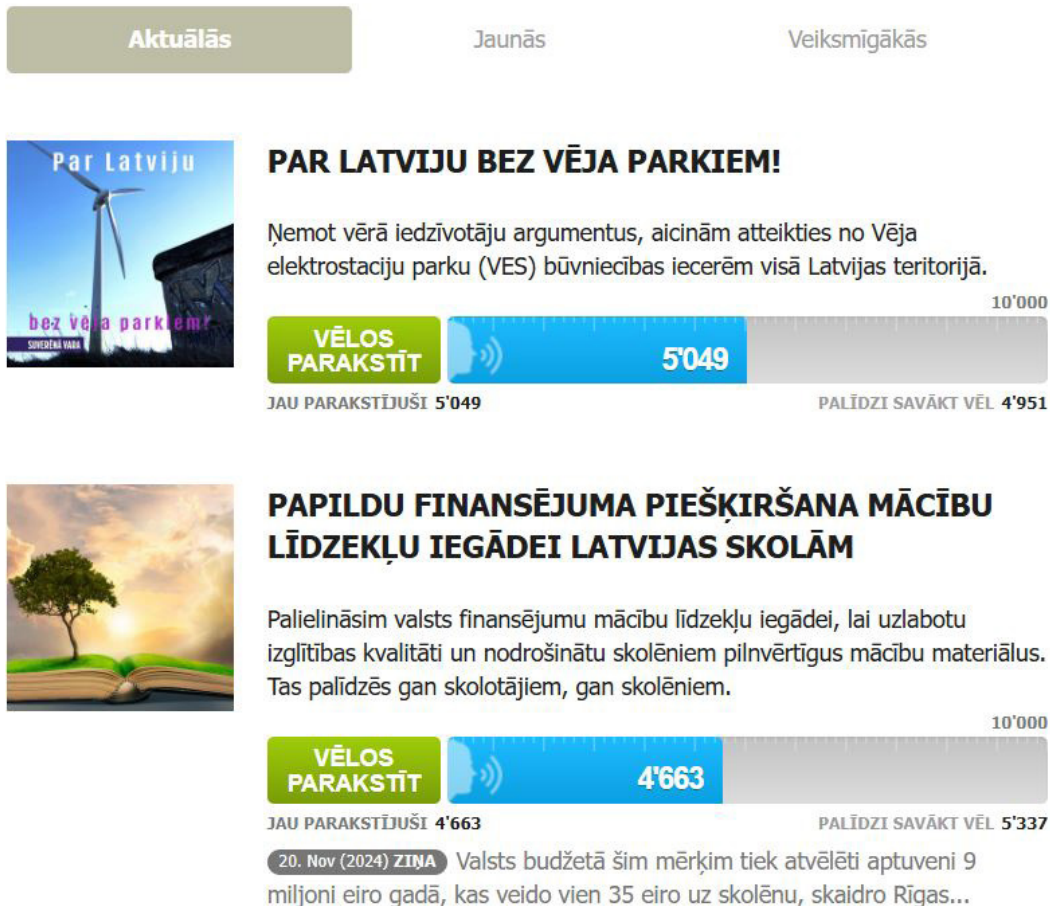
امنیت و حریم خصوصی

سکوی ManaBalss با همکاری هکرها برای برتری‌تونی امنیتی کاربران را به بهترین شکل ممکن تأمین می‌کند. هر چند داده‌های کاربران در سامانه ذخیره می‌شود، به‌هیچ‌وجه افشا نمی‌شود و فقط برای تأیید هویت و جلوگیری از ثبت امضاهای تقلبی مورد استفاده قرار می‌گیرد. هنگام امضای طومار، جزئیات شخصی مانند اسامی کاربران نمایش داده نمی‌شود و فقط تعداد امضاهای ثبت شده به‌صورت کلی قابل مشاهده است. کاربران برای آگاهی از سیاست‌های حفظ حریم خصوصی، می‌توانند به قسمتی به همین نام در سکو مراجعه کنند و نکات قانون و حقوقی مربوط را که به‌طور مفصل بیان شده است، مشاهده و مطالعه کنند [۲۲ و ۲۷].

رابط کاربری و تجربه کاربری

ابتدا سکو فقط به زبان لتونی در دسترس بود، اما چند سال پس از راه‌اندازی، زبان روسی نیز به فهرست زبان‌های پشتیبانی شده اضافه شد. توسعه‌دهندگان ManaBalss با همکاری متخصصان برجسته بازاریابی و فناوری لتونی، سکویی ایجاد کرده‌اند که به‌خوبی میان کارایی و طراحی تعادل برقرار کرده و امتیازات بالایی در زمینه عملکرد و کیفیت رابط کاربری کسب کرده است [۲۷]. دسترسی به طومارها بسیار ساده است و در سه دسته «فعلی»، «جدید» و «موفق» قرار دارند. طومارهای فعلی طومارهایی‌اند که در حال حاضر برای دریافت امضا بازند و طومارهای جدید طومارهایی‌اند که به‌تازگی منتشر شده‌اند.

شکل ۲۲. دسته‌بندی طومارها در سکوی ManaBalss.lv [۲۲]

یکی از نقاط ضعف سکو نبود قابلیت‌های جست‌وجوی پیشرفته است. جست‌وجوی کلمه‌محور، تنها روش یافتن طومارهاست و فیلترها و گزینه‌های غربال‌گری خاصی برای محدود کردن نتایج وجود ندارد. از لحاظ بصری نیز به نظر می‌رسد سکو چندان حرفه‌ای نباشد و انتخاب رنگ‌ها می‌توانست به گونه‌ای باشد که تجربه کاربری را جذاب‌تر کند [۲۲].

نحوه ارتباط با پارلمان (قابلیت ادغام با نهادهای مرجع)

پس از جمع‌آوری ۱۰,۰۰۰ امضا برای یک طومار، ارسال آن به پارلمان بر عهده ارائه‌دهنده طومار است. اما در این باره سکو به عنوان یک تسهیل‌گر عمل می‌کند و از طریق ارائه مشاوره و راهنمایی‌های لازم، فرایند ارسال طومار به پارلمان را برای کاربران ساده‌تر می‌کند. افراد پیش از ارسال طومار، بهتر است با سکو تماس بگیرند تا از نحوه آماده‌سازی طومار و مراحل انتقال آن به پارلمان مطلع شوند. سکو همچنین پیشنهاد می‌کند که ارائه‌دهندگان طومار برای پیگیری روند پیشرفت آن در پارلمان، به عنوان بازدیدکننده در جلسات پارلمانی حضور یابند و با ارسال نامه به رؤسای کمیسیون‌های مربوطه وضعیت طومار خود را دنبال کنند [۲۲ و ۲۸].

با توجه به تنوع سکوهای طومار الکترونیک در کشورهای مختلف، مقایسه آنها بر اساس مجموعه‌ای از شاخص‌های نهادی، فنی و کارکردی دیدی جامع نسبت به شیوه‌های مختلف طراحی و پیاده‌سازی این ابزار فراهم می‌کند. جدول ۲، بر پایه تحلیل پیشین، به طور خلاصه ویژگی‌های کلیدی این سکوها، از جمله ساختار حقوقی، فرایند ثبت و تأیید امضا و نحوه اتصال به نظام تصمیم‌گیری، را در کنار شاخص‌هایی نظیر تجربه کاربری، امنیت و حریم خصوصی، ویژگی‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی و ... مرور و مقایسه می‌کند.

جدول ۲. مقایسه سکوهای رسمی و غیر رسمی طومار الکترونیک

غیر رسمی		رسمی			سکوها و ویژگی‌ها
سکوی ManaBals.lv	سکوی Change.org	سکوی Rahvaalgatus.ee	سکوی Kansalaisaloite.fi	سکوی Epetitionen. bundestag.de	
لتونی	بین‌المللی (آمریکا)	استونی	فنلاند	آلمان	کشور
۱٫۸ میلیون	-	۱٫۳ میلیون	۵٫۶ میلیون	۸۴٫۴ میلیون	جمعیت کشور
۲۰۱۱	۲۰۰۷	۲۰۱۶	۲۰۱۲	۲۰۰۸	سال تأسیس
به‌عنوان پاسخی به بحران مالی لتونی در سال ۲۰۰۸، که ناشی از مدیریت نادرست دولتی بود، بنیان‌گذاری شد.	با الهام از ایده فیس‌بوک که در سال ۲۰۰۵ تأسیس شده بود و با شناخت پتانسیل این نوع فناوری برای ایجاد ارتباط بین مردم در سراسر جهان برای ایجاد تغییرات اجتماعی.	در پی اصلاحیه در قانون استونی که به موجب آن پارلمان موظف شد تا به طومارهای مردمی با حداقل ۱۰۰۰ امضا رسیدگی کند، این سکو ایجاد شد.	در پی اصلاحاتی در قانون اساسی فنلاند و اعطای حق به شهروندان فنلاندی بالای هجده سال برای ارائه طومارهای قانونی، ایجاد شد.	در پی احساس نیاز به یک سکوی دیجیتال برای دریافت طومارها در کمیته دادخواست‌های پارلمان آلمان و با الهام از سکوی پارلمان اسکاتلند ایجاد شد.	بستر شکل‌گیری
- تقویت دموکراسی دیجیتال و توسعه ابزارهای مؤثر برای مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌های سیاسی	- ایجاد بستری آنلاین برای شهروندان به منظور جلب توجه عموم و مسئولان دولتی	- افزایش مشارکت دموکراتیک، اصلاح قوانین و مقررات موجود و به‌طور کلی بهبود جامعه	- تقویت فعالیت‌های مدنی آزاد و افزایش مشارکت عمومی در فرایند تصمیم‌گیری	- رساندن سریع‌تر و راحت‌تر نگرانی‌ها، نیازها و پیشنهادهای مردمی به پارلمان	هدف
- کمک‌های کوچک مردمی	- دریافت هزینه برای تبلیغ طومار - کمک‌های ماهیانه مردمی	- دولت (بنیاد همکاری استونی) - کاربران می‌توانند برای طومار خود کمک‌های مالی مردمی دریافت کنند.	دولت (وزارت دادگستری)	دولت (وزارت دادگستری)	نحوه تأمین مالی
- ثبت نام با شرط شهروندی و بالای شانزده سال بودن - احراز هویت از طریق سامانه‌های بانکی آنلاین یا کارت شناسایی یا گذرنامه	- ثبت نام بدون هیچ شرط خاصی و تنها از طریق ایمیل - بدون نیاز به احراز هویت	- ثبت نام با شرط شهروندی و بالای شانزده سال بودن - احراز هویت از طریق کارت شناسایی یا Mobile ID	- ثبت نام با شرط شهروندی و بالای هجده سال بودن - احراز هویت از طریق گواهی دیجیتال موبایل، کارت شناسایی چیب‌دار یا حساب بانکی اینترنتی	- ثبت نام بدون شرط شهروندی و سنی و از طریق ایمیل - بدون نیاز به احراز هویت	ثبت نام و احراز هویت کاربران (شرایط ثبت نام)

غیررسمی		رسمی			سکوها و ویژگی‌ها
سکوی ManaBalss.lv	سکوی Change.org	سکوی Rahvaalgatus.ee	سکوی Kansalaisaloite.fi	سکوی Epetitionen.bundestag.de	
<p>– عدم محدودیت در تدوین متن طومار (حتماً نیاز نیست به صورت متن قانونی و یا... باشد)</p> <p>– ارائه بازخورد از سوی کارشناسان به ارائه دهنده درباره متن طومار</p> <p>– بررسی مطابقت طومار با قانون اساسی لتونی توسط کارشناسان</p>	<p>– تنظیم متن طومار با ساختار پیشنهادی شامل عنوان، توضیحات و شرح داستان و دلایل شروع طومار</p> <p>– امکان استفاده از هوش مصنوعی برای نوشتن متن طومار</p> <p>– امکان برچسب‌گذاری موضوعی برای طومار</p> <p>– امکان وارد کردن اسامی تصمیم‌گیرندگان در مورد طومار</p> <p>– امکان انتشار تصاویر، ویدئوها و صداها از سوی ارائه دهنده و حامیان</p> <p>– حمایت حداقل چهار کاربر از طومار برای انتشار آن در سکو</p> <p>– ارائه امکانات مختلف توسط سکو برای به اشتراک گذاری طومار</p> <p>– ارائه راهنمایی توسط سکو برای تقویت قدرت طومار از طرق مختلف</p>	<p>– تنظیم متن طومار با ساختار اجباری شامل عنوان، توضیحات دقیق و هدف</p> <p>– امکان بحث و تبادل نظر سه‌روزه کاربران و حامیان درباره طومار قبل از فعال شدن فرایند ثبت امضا (co-creation)</p> <p>– امکان اصلاح طومار توسط ارائه دهنده در مرحله co-creation</p>	<p>– حمایت حداقل چهار شهروند از طومار برای انتشار آن در سکو</p> <p>– محدودیت در تدوین متن طومار (به صورت لایحه قانونی یا پیشنهاد برای شروع تدوین قانون)</p> <p>– حمایت از طومارها از سه طریق شامل سکو، امضای کاغذی و وبسایت‌های تأیید شده وزارت دادگستری</p>	<p>– امکان ارائه طومار به صورت عمومی یا خصوصی</p> <p>– رعایت معیارهای خاص برای انتشار طومار به صورت عمومی</p> <p>– تنظیم متن طومار با توجه به سه اصل مشخص</p> <p>– اجباری نبودن نمایش نام امضاکنندگان طومار</p>	فرایند ایجاد طومار و امضای آن
<p>– اطلاع‌رسانی از طریق نوتیفیکیشن‌های سکو و ایمیل</p> <p>– برخورداری از خبرنامه برای ثبت و انتشار اخبار مربوط به طومارها و سکو</p>	<p>– اطلاع‌رسانی از طریق نوتیفیکیشن‌های سکو و ایمیل</p> <p>– اطلاع‌رسانی از طریق شبکه‌های اجتماعی</p> <p>– امکان به اشتراک گذاری طومارها در شبکه‌های اجتماعی</p>	<p>– اطلاع‌رسانی از طریق نوتیفیکیشن‌های سکو و ایمیل</p> <p>– امکان به اشتراک گذاری طومارها در شبکه‌های اجتماعی</p> <p>– برخورداری از خبرنامه برای ثبت و انتشار اخبار مربوط به طومارها و سکو</p> <p>– امکان تماس با وزارت دادگستری برای دریافت اطلاعات</p>	<p>– اطلاع‌رسانی از طریق نوتیفیکیشن‌های سکو و ایمیل</p> <p>– امکان به اشتراک گذاری طومارها در شبکه‌های اجتماعی</p>	ویژگی‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی	

غیررسمی		رسمی			سکوها و ویژگی‌ها
سکوی ManaBals.lv	سکوی Change.org	سکوی Rahvaalgatus.ee	سکوی Kansalaisaloite.fi	سکوی Epetitionen. bundestag.de	
<p>۱۰۰۰۰ امضا بدون بازه زمانی مشخص - تأیید صحت امضاها توسط اداره امور شهروندی و مهاجرت کشور لتونی - بررسی اولیه طومار در کمیسیون تفویض اختیار، اخلاق و بررسی پیشنهاد در پارلمان لتونی - اظهار نظر خواهی از کارشناسان درباره طومار - ارجاع طومار به کمیسیون‌های مرتبط برای ارزیابی دقیق‌تر - فرایند منحصربه‌فرد ارزیابی طومارها - نیاز به تلاش‌های لابی‌گری از سوی ارائه‌دهندگان طومار - امکان موفقیت طومارها بدون رسیدن به حدنصاب امضاها و از طریق جلب توجه عمومی با رسانه‌ها</p>	<p>- عدم وجود حدنصاب و دوره زمانی مشخص - تعیین حدنصاب‌های نمایشی با هدف انرژی دادن به حامیان طومار - نقش سکو به عنوان ابزار آگاهی‌بخشی و عدم پیگیری رسمی مطالبات توسط سکو - مسئولیت پیگیری و تحقق مطالبات برعهده ارائه‌دهندگان طومار و حامیان آن - ارائه دستورالعمل‌هایی برای ارتباط مردم با مسئولان توسط سکو - اعمال فشار عمومی بر مسئولان از طریق درگیر کردن رسانه‌ها توسط سکو</p>	<p>- ۱۰۰۰ امضا در بازه زمانی ۱۸ ماهه - ارسال طومار به دبیرخانه پارلمان پس از دریافت حدنصاب امضاها - ارسال طومار به کمیسیون‌های مربوطه بنا به صلاح دید هیئت رئیسه - تصمیم‌گیری در مورد طومار توسط کمیسیون‌ها - ثبت شرح کاملی از نحوه پیگیری طومار در پارلمان مانند تاریخ تمام جلسات بحث در مورد طومار - دسترسی به اسناد مربوط به صورت جلسات کمیسیون‌های پارلمانی</p>	<p>- ۵۰۰۰۰ امضا در بازه زمانی ۶ ماهه - بررسی محتوای طومار و مناسبت آن برای انتشار توسط وزارت دادگستری - عدم موضوع‌گیری درباره محتوای طومار توسط وزارت دادگستری - ارسال لیست امضاها و طومار به آژانس داده‌های دیجیتال و جمعیت پس از کسب حدنصاب امضاها - ارائه طومار به پارلمان پس از تأیید آژانس - بررسی اولیه طومار در صحن علنی و ارجاع به کمیسیون‌های مربوطه برای بررسی دقیق‌تر - تصمیم‌گیری قطعی در مورد طومار در کمیسیون</p>	<p>- بررسی تمامی طومارها توسط کمیته دادخواست‌های پارلمان آلمان - صرف نظر از تعداد امضاها جمع‌آوری شده - فرصت حضور ارائه‌دهنده طومار در جلسه کمیته دادخواست‌ها در صورت کسب ۳۰۰۰۰ امضا در مدت ۶ هفته - بررسی طومار در کمیته و اظهار نظر خواهی از وزارت فدرال یا مقام نظارتی فدرال مربوطه - امکان ارسال طومار توسط کمیته به دو نماینده پارلمان برای دریافت نظرها - امکان دعوت از کارشناسان برای اظهار نظر - تصمیم‌گیری اولیه کمیته درباره طومار و ارائه گزارشی به پارلمان - تصمیم‌گیری قطعی در مورد طومار در پارلمان و اطلاع در مورد نتایج به ارائه‌دهنده</p>	<p>حدنصاب امضاها ونحوه پیگیری قانونی</p>

غیررسمی		رسمی			سکوها و ویژگی‌ها
سکوی ManaBalss.lv	سکوی Change.org	سکوی Rahvaalgatus.ee	سکوی Kansalaisaloite.fi	سکوی Epetitionen. bundestag.de	
<p>انتشار گزارش‌های سالانه درباره دستاوردهای سکو و طومارهای ثبت شده در آن به صورت اینفوگرافیک - ارائه داده‌های آماری به روز از تعداد کل طومارها و امضاها ثبت شده، تعداد بازدیدهای سکو، بازدیدکنندگان منحصر به فرد، پراکندگی جغرافیایی بازدیدکنندگان و طومارهایی که بیشترین امضارا کسب کرده‌اند. - ارائه گزارش‌های دقیق درباره نحوه پیگیری طومارها</p>	<p>- آگاهی از آمار دقیق امضاها و نظرهای ارائه شده توسط حامیان به صورت لحظه‌ای - ارائه اطلاعات مربوط به حامیان طومار برای ارائه دهنده به تفکیک مناطق جغرافیایی - ارائه آمارهای دقیق از میزان به اشتراک‌گذاری طومار در شبکه‌های اجتماعی - ارائه اسامی افرادی که برای تبلیغ طومار هزینه کرده‌اند و ارزیابی تأثیر کمپین‌های پرداختی در جذب حمایت - انتشار گزارش‌هایی با موضوعات مختلف در یا مسائل اجتماعی</p>	<p>- ارائه آمار کامل طومارهای موجود در سکو مانند تعداد کل امضاها کسب شده، تعداد کل طومارهایی که به پارلمان ارسال شده، بحث‌های شکل گرفته در مورد طومارها توسط کاربران و دیگر آمارها با استفاده از نمودار و اینفوگرافیک - به روزرسانی مداوم و لحظه‌ای تغییرات جدید در آمار طومارها</p>	<p>- ارائه آمارهای مربوط به تعداد امضاها جمع‌آوری شده، میزان پیشرفت طومار و تاریخ‌های مهم مربوط به ثبت، بررسی و تصمیم‌گیری در مورد طومار</p>	<p>- ارائه آمارهایی مانند تعداد امضاها کسب شده، شماره شناسه طومار و... برای هر طومار - ارائه نمودار پیشرفت زمانی جمع‌آوری امضا برای هر طومار</p>	قابلیت گزارش‌دهی و آمارگیری
<p>- همکاری با بهترین هکرهای برتر لتونی برای تأمین امنیت کاربران - عدم افشای داده‌های کاربران و عدم نمایش اسامی کاربران برای ثبت امضا - بیان تمام نکات قانونی و حقوقی در بخش «سیاست‌های حفظ حریم خصوصی» در سکو</p>	<p>- شفافیت در خط‌مشی‌های حریم خصوصی در سکو - رمزگذاری‌های قوی برای محافظت از داده‌های کاربران - امکان شخصی‌سازی تنظیمات مربوط به کوکی‌ها توسط کاربران - اختیاری بودن نمایش اسامی امضاکنندگان طومارها در سکو</p>	<p>- استفاده از سازوکار شناسایی دیجیتال و رمزگذاری داده‌ها - نگهداری از اطلاعات شخصی کاربران و عدم نمایش آن برای عموم - تام‌الاکتیار بودن کاربران برای حذف اطلاعات شخصی - عدم نمایش اسامی امضاکنندگان - امکان مراجعه کاربران به بازرسی حفاظت از داده‌ها یا دادگاه در صورت نقض حقوق آنان</p>	<p>- نگهداری از اطلاعات شخصی کاربران و عدم انتشار آن برای عموم - عدم نمایش اسامی امضاکنندگان در سکو</p>	<p>- نگهداری از اطلاعات شخصی کاربران به صورت محرمانه و عدم نمایش برای سایر کاربران - نمایش اجباری نام و نام خانوادگی کاربر برای انتشار طومار - امکان استفاده از نام مستعار برای ثبت امضا</p>	امنیت اطلاعات و حریم خصوصی

غیررسمی		رسمی			سکوها و ویژگی‌ها
سکوی ManaBals.lv	سکوی Change.org	سکوی Rahvaalgatus.ee	سکوی Kansalaisaloite.fi	سکوی Epetitionen. bundestag.de	
<p>– ایجاد تعادل میان کارایی و طراحی در سکو</p> <p>– عدم وجود تم رنگی مشخص</p> <p>– پشتیبانی از دوزبان لتونیایی و روسی</p> <p>– دسته‌بندی طومارها برای سهولت در دسترسی</p> <p>– عدم ارائه قابلیت‌های جست‌وجوی پیشرفته و امکان جست‌وجو تنها از طریق کلمات کلیدی</p>	<p>– طراحی ساده و کاربرپسند و تم‌های رنگی ساده</p> <p>– پشتیبانی از دوازده زبان</p> <p>– سادگی حرکت در سایت و دسترسی به ابزارها</p> <p>– دسته‌بندی طومارها برای سهولت در دسترسی</p> <p>– امکان جست‌وجوی طومارها از طریق کلمات کلیدی و دسته‌بندی‌های موضوعی</p> <p>– شناسایی حوزه‌های موردعلاقه کاربران از طریق الگوریتم‌های تعریف شده و نمایش طومارها در موضوعات موردعلاقه به کاربران</p> <p>– پشتیبانی از نسخه موبایل</p>	<p>– طراحی ساده و مینیمالیستی</p> <p>– سهولت در استفاده از سکو حتی برای کاربران با دانش تکنولوژیک کم</p> <p>– استفاده از تم‌های رنگی هماهنگ</p> <p>– منبع‌باز بودن و تکامل و اصلاح از طریق دریافت بازخوردهای کاربران</p> <p>– پشتیبانی از نسخه موبایل</p> <p>– پشتیبانی از دوزبان استونیایی و انگلیسی</p> <p>– ارائه قابلیت‌های متنوع برای غربال‌گری و جست‌وجوی طومارها</p>	<p>– طراحی ساده و کاربرپسند با تم‌های رنگی خنثی و مینیمال</p> <p>– پشتیبانی از دوزبان فنلاندی و سوئدی</p> <p>– سهولت در دسترسی به بخش‌های مختلف سکو</p> <p>– استفاده درست از تصاویر در سکو</p> <p>– ارائه گزینه‌هایی برای تنظیم اندازه متن</p> <p>– پشتیبانی از نسخه موبایل</p>	<p>– طراحی ساده و کاربردی با تمرکز بر خوانایی و دسترسی سریع به اطلاعات</p> <p>– قدیمی بودن نسبت به استانداردهای مدرن طراحی از نظر جذابیت بصری و گرافیکی</p> <p>– امکان جست‌وجو و غربال‌گری طومارها براساس شاخص‌های مختلف</p> <p>– پشتیبانی از نسخه موبایل</p>	<p>رابط کاربری و تجربه کاربری</p>
<p>– ارسال طومارها به پارلمان به وسیله ارائه‌دهنده</p> <p>– ارائه راهنمایی‌های لازم به کاربران از نحوه آماده‌سازی طومار و مراحل انتقال آن به پارلمان توسط پشتیبانی سکو</p> <p>– پیشنهاد سکو به کاربران برای حضور در جلسات پارلمانی برای پیگیری روند پیشرفت طومار</p>	<p>عدم ارتباط مستقیم با پارلمان</p>	<p>– ارسال خودکار طومارهای واجد شرایط به پارلمان</p> <p>توسط سکو و عدم نیاز به پیگیری از سوی ارائه‌دهنده</p>	<p>– پیگیری فرایند ارسال طومار به پارلمان توسط ارائه‌دهندگان طومار</p> <p>از ارسال داده‌ها به آژانس داده‌های دیجیتال برای تأیید صحت امضاها تا ارتباط با دبیرخانه پارلمان برای ارسال طومار</p>	<p>– عدم نیاز به پیگیری ارائه‌دهندگان طومار و انجام تمام مراحل پیگیری توسط سکو</p>	

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

۷-۲. نمونه‌های داخلی

در ایران، سکوه‌های رسمی یا حاکمیتی طومار الکترونیکی وجود ندارد و فعالیت‌های مرتبط با جمع‌آوری امضا و طومارهای مردمی از طریق سکوه‌های غیردولتی صورت می‌گیرد. سکوه‌های خصوصی نظیر «کارزار» و «فارس‌من» با هدف تسهیل ارتباط میان شهروندان و مسئولان از طریق طومارهای مردمی، مشغول فعالیت‌اند. این سکوها با تکیه بر ماهیت مستقل خود، زمینه‌ای برای جمع‌آوری و انعکاس نظرهای عمومی فراهم کرده‌اند. از آنجا که مقام‌های دولتی الزام قانونی مستقیمی برای پاسخ‌گویی به طومارها ندارند، تعامل با این سکوها بیشتر به اختیارات و ترجیحات نهاد‌های دولتی بستگی دارد. این ویژگی اگرچه استقلال سکوها را حفظ می‌کند، ممکن است بر اثربخشی آنها در پیگیری مطالبات رسمی تأثیرگذار باشد.

یکی دیگر از مسائل قابل توجه، نحوه ثبت امضا در این سکوهاست که براساس اطلاعات تماس انجام می‌شود. نبود سازوکار تأیید هویتی معتبر، احتمال وجود امضاهای غیرواقعی را مطرح می‌کند که می‌تواند اعتبار برخی طومارها را زیر سؤال ببرد. در کارزار برای جلوگیری از امضاهای جعلی، نظارت مستمری بر کیفیت امضاها صورت می‌گیرد تا اسپم‌ها، ربات‌ها و امضاهای غیرواقعی حذف شوند. علاوه بر این کارزار مدعی است که در کنار استفاده از راهکارهای فنی، ممکن است با امضاکنندگان از طریق پیامک یا به صورت تلفنی تماس گرفته شود و در صورت مشاهده بیش از حد امضاهای غیرواقعی روی یک طومار، آن طومار توسط کارزار متوقف خواهد شد.

در هر دو سکو، آستانه‌هایی برای پیگیری طومارها تعریف شده است. برای مثال، در «کارزار» با جمع‌آوری ۲۰۰۰ امضا، طومار در دبیرخانه سازمان مربوطه ثبت می‌شود. با این حال، پاسخ‌گویی به این طومارها تابع رویه‌های داخلی هر سازمان است و الزام مشخصی برای واکنش به طومارها وجود ندارد. در «فارس‌من» نیز روند پیگیری طومارها به خبرنگاران خبرگزاری فارس سپرده شده، اما روش و فرایند پیگیری مبهم است و به‌طور شفاف توضیح داده نشده است.

هر دو سکو برخی معیارهای غربالگری را برای نمایش طومارها اعمال کرده‌اند. فارس‌من مدعی است که طومارهای تکراری را حذف می‌کند، اما همچنان طومارهای مشابه در این سکو قابل مشاهده‌اند. علاوه بر این، فارس‌من به‌علت قرار گرفتن ذیل خبرگزاری فارس، ممکن است طومارها را مبتنی بر اهداف و اصولی مشخص غربال کند. در مقابل بنیان‌گذاران کارزار مدعی‌اند که وابستگی به هیچ جریان و نهادی ندارند و از موضوعات متنوع در حوزه‌های مختلف استقبال می‌کنند. با این حال فقدان سازوکار غربال‌گری دقیق و شفاف ممکن است به کاهش ارزش محتوایی برخی طومارها و عدم صحت‌سنجی دقیق منجر شود.

بسیاری از سکوه‌های طومار الکترونیکی غیررسمی در جهان بر فلسفه جذب حمایت عمومی استوارند؛ یعنی اعتقاد بر این است که اگر یک طومار بتواند امضاهای زیادی جذب کند، این امر نشان‌دهنده اهمیت موضوع طومار در نظر مردم است؛ بنابراین صحت‌سنجی مطالبات برعهده خود مردم گذاشته می‌شود و اگر طومار مورد حمایت گسترده مردم قرار نگیرد، به‌طور ضمنی از اعتبار ساقط می‌شود. این دیدگاه مبتنی بر «خرد جمعی» است که معتقد است جمعیت بزرگ‌تری که از یک مطالبه حمایت می‌کند معمولاً درست تشخیص می‌دهد.

در مجموع، سکوه‌های «کارزار» و «فارس‌من» بیشتر به‌عنوان ابزاری برای سنجش نبض اجتماعی و بازتاب‌دهنده نظرها و نگرانی‌های عمومی شناخته می‌شوند. این سکوها اگرچه توانسته‌اند بستری برای مشارکت عمومی فراهم کنند، چالش‌های موجود در سازوکارهای پیگیری و نبود الزام قانونی برای پاسخ‌گویی از سوی حاکمیت، می‌تواند به محدودیت‌هایی در تأثیرگذاری واقعی آنها بر سیاستگذاری منجر شود [۲۹ و ۳۰].

شکل ۲۳. صفحه اول سکوی کارزار [۲۹]

شکل ۲۴. صفحه اول فارس من [۳۰]

جدول ۳. مقایسه دو سکوی کارزار و فارس من [۲۹ و ۳۰]

فارس من	کارزار	
اطلاعات تماس (موبایل یا ایمیل)	اطلاعات تماس (موبایل یا ایمیل)	ملاک ثبت امضا
تهیه گزارش از مطالبه (۱۰۰ امضا) پیگیری از مسئول مربوطه (۱۰۰۰ امضا) پیگیری از عالی‌ترین مسئول (۱۰۰۰۰ امضا) پیگیری از صحن علنی مجلس (۵۰۰۰۰ امضا)	پست در اینستاگرام کارزار (۱۰۰۰ امضا) ثبت در دبیرخانه سازمان مخاطب (۲۰۰۰ امضا) ارسال به رسانه‌ها (۵۰۰۰ امضا) تشکیل کارگروه ویژه (۳۰۰۰۰ امضا)	روش‌های پیگیری
وابسته به خبرگزاری فارس	مستقل و به صورت استارت‌آپ	وابستگی نهادی
براساس موضوع (جامعه، اقتصاد، سیاست و...) براساس نوع (تقدیر و تشکر، مطالبه، ایده و راهکار و...)	براساس موضوع (اقتصاد، حقوق، سیاست و...) براساس منطقه جغرافیایی (استان‌های مختلف)	نحوه دسته‌بندی پیشنهادها
ندارد	ندارد	الزام به پاسخ‌گویی از سوی نهادها
نامعلوم	به نویسنده طومار بستگی دارد.	مهلت جمع‌آوری امضا
ناقص یا نامفهوم نباشد. تکراری نباشد. برخلاف قوانین کشور نباشد. مغایر با مصالح عمومی جامعه نباشد.	حاوی توهین یا افترا نباشد. شامل مطالبات شخصی که جنبه عمومی ندارند، نباشد. مصادیق دعوت به خشونت، نژادپرستی و تبعیض نژادی، از بین بردن تمامیت ارضی کشور و مغایر با حقوق شهروندی نباشد. در اعتراض به احکام قضایی نباشد.	معیارهای نمایش پیشنهاد
از طریق خبرگزاری	دریافت هزینه برای تبلیغ طومارها اهداهای داوطلبانه	نحوه تأمین مالی

۱-۲-۷. نمونه‌هایی از طومارهای موفق در سکوهایی کارزار و فارس من

سکوی کارزار یک بخش به نام کارزارهای موفق دارد که در آن طومارهایی را که به نتیجه رسیده‌اند نمایش داده است. البته کارزار در بخش‌های مختلف سکو تأکید کرده است که هدف آن «آگاهی‌بخشی» درباره دغدغه گروهی از مردم است و کمک می‌کند تا توجه رسانه‌ها به یک موضوع جلب شود و امکان قانع کردن مسئولان فراهم شود. اما به نتیجه رسیدن مطالبات مدنی به عوامل متنوعی بستگی دارد و طومارها برای تأثیرگذاری بیشتر حتماً باید همراه با سایر ابزارها و روش‌های مدنی مورد استفاده قرار گیرند. کارزار عنوان می‌کند که اثرگذاری آن برای موفقیت مطالبه‌ها کاملاً متغیر است و ممکن است روی یک مطالبه ۵ درصد تأثیر گذاشته و روی مطالبه‌های دیگر بیش از ۹۰ درصد تأثیر گذار باشد [۲۹].

به گفته لیندر و ریهم،^۱ مهم‌ترین تفاوت میان طومارهای الکترونیک رسمی و غیررسمی به نحوه مرجعیت و مدیریت آنها بازمی‌گردد. سکوه‌های رسمی توسط نهادهای حاکمیتی راه‌اندازی می‌شود و از این رو، فرایندهایی مانند ثبت طومار، جمع‌آوری امضا و رسیدگی به طومار در آنها تابع قوانین عمومی^۲ است. در مقابل، سکوه‌های غیررسمی توسط نهادهای غیردولتی یا مؤسسات خصوصی (اعم از انتفاعی یا غیرانتفاعی) شکل می‌گیرند و بنابراین الزاماً مشمول ضوابط قوانین عمومی نیستند. البته این به معنای فقدان هرگونه مقررات در این سامانه‌ها نیست، بلکه منظور آن است که قواعد الزام‌آور و ساختارهای رسمی حاکم بر سکوه‌های حاکمیتی در باره آنها اعمال نمی‌شود [۳۱]. نحوه مدیریت این دو نوع سکو بر شیوه تعامل آنها نیز اثرگذار است. به باور موسکا و سانتوچی،^۳ سکوه‌های رسمی اغلب مبتنی بر الگویی از تعامل بالا به پایین^۴ هستند. به این معنا که شهروندان در فرایندهایی که توسط نهادهای حاکمیتی برای تسهیل مشارکت عمومی تنظیم شده است، ایفای نقش می‌کنند، در مقابل سکوه‌های غیررسمی بیشتر امکان نوعی از کنش پایین به بالا^۵ را فراهم می‌کنند. جایی که شهروندان خود ابتکار عمل را در دست می‌گیرند و زمینه‌های مشارکت در فرایندهای سیاسی را ایجاد می‌کنند [۳۲].

این دو نوع سکو از جهات دیگری نیز باهم تمایز دارند. بنابر مطالعه تطبیقی برگ،^۶ در سکوه‌های رسمی به علت پیوند مستقیم با نهادهای حاکمیتی و الزام این نهادها در پاسخ‌گویی به طومارها، امکان پیگیری و ارزیابی اثرگذاری^۷ طومارها معمولاً ساده‌تر و شفاف‌تر است. در حالی که در سکوه‌های غیررسمی به علت ماهیت خودگردان آنها، چنین ضمانت‌هایی وجود ندارد. همچنین در بسترهای رسمی، نظارت دقیق‌تری بر محتوای طومارها و صحت امضاها^۸ صورت می‌گیرد. حال آنکه در سکوه‌های غیررسمی این نظارت‌ها معمولاً محدودتر است و راستی‌آزمایی امضاها به ندرت انجام می‌گیرد [۱۴].

در نوع رسمی معمولاً چارچوب‌های عددی و زمانی مشخص برای بررسی طومارها تعریف شده است، اما در نمونه‌های غیررسمی معمولاً تعداد مشخص امضا یا زمان بندی دقیق برای جمع‌آوری امضاها تعیین نمی‌شود. این تفاوت را می‌توان ناشی از سازوکارهای رسیدگی دانست؛ چراکه در سکوه‌های رسمی با رسیدن به حدنصاب مشخص، طومارها به نهاد مسئول ارجاع داده می‌شود، اما در سامانه‌های غیررسمی مسئولیت پیگیری و هدایت طومارها کاملاً بر عهده فرد یا گروه آغازکننده است و از این رو محدودیت‌های زمانی^۹ و عددی بر آن تحمیل نمی‌شود [۱۴].

از منظر امنیت و حریم خصوصی نیز تفاوت‌هایی میان این دو بستر وجود دارد. در سکوه‌های رسمی، با هدف اطمینان از صحت داده‌ها و پیشگیری از سوءاستفاده، معمولاً امکان امضای ناشناس^{۱۰} وجود ندارد و فرایند امضا با احراز هویت^{۱۱} همراه است. همچنین این سکوها غالباً فضای گفت‌وگو و تبادل نظر را محدود می‌کنند تا از بروز چالش‌هایی مانند افترا یا گفتار نفرت‌انگیز^{۱۲} جلوگیری شود. در مقابل سکوه‌های غیررسمی معمولاً به کاربران اجازه داده می‌دهند طومارها را به صورت ناشناس ثبت و امضا کنند و اسامی امضاکنندگان نیز برای عموم قابل مشاهده است. این بسترها اغلب تعامل پذیرتر است و با فراهم کردن فضاهایی مانند انجمن‌های گفت‌وگو^{۱۳} مشارکت کاربران را تسهیل می‌کنند [۱۴].

1. Linder & Riehm

۲. Public law: در زمینه دادخواست‌های رسمی، منظور از تبعیت از Public law آن است که مراحل و الزامات این سامانه‌ها (مانند ثبت، بررسی و پاسخ‌دهی) تحت نظارت و تنظیم مقررات دولتی و الزام‌آور انجام می‌گیرد.

3. Mosca & Santucci

4. Top-Down

5. Bottom-Up

6. Berg

7. Evaluate the Effect

8. Signature Verification

9. Time limit

10. Anonymous Signing

11. Verification

12. Libel and Hate Speech

13. Discussion Forum

۸. مقایسه سکوهای طومار الکترونیک رسمی و غیر رسمی

از نظر محتوایی نیز طومارهایی که در سکوهای رسمی ثبت می‌شوند، غالباً طولانی‌تر و از نظر زبانی ساختار یافته‌ترند و بالحن خنثی و استدلال منطقی‌تری بیان می‌شوند. این طومارها بیشتر بر مسائل سیاستگذاری در سطح کلان و ملی تمرکز دارند. در مقابل طومارهایی که در سکوهای غیررسمی ثبت می‌شوند، تمایل بیشتری بر بیان احساسات، پرداختن به مسائل متنوع اجتماعی و فرهنگی در سطوح مختلف و استفاده از لحن غیررسمی‌تر دارند. دامنه مخاطبان نیز در این دو بستر متفاوت است. سکوهای رسمی نهادهای قانونگذار و اجرایی را هدف قرار می‌دهند، در حالی که سکوهای غیررسمی ممکن است مخاطبان متنوع‌تری از بخش‌های خصوصی و حاکمیتی را دربرگیرند [۴۱].

افزون بر این، تجربه سکوهای نظیر «ما مردم»^۱ در آمریکا و نمونه مشابهی در کره جنوبی، که با تغییر دولت‌ها از کار افتادند، نشان می‌دهد که سکوهای رسمی غالباً تحت تأثیر اولویت‌های دولت‌های وقت قرار دارند و تغییر در سیاست‌های دولت یا تغییر در ترکیب پارلمان می‌تواند تأثیر مستقیم بر عملکرد و حتی بقای این سکوها داشته باشد. در مقابل، سکوهای غیررسمی به علت عدم وابستگی به حاکمیت، پایدارتر به نظر می‌رسند و با تغییرات سیاسی کمتر متزلزل می‌شوند [۳۳ و ۳۴].

بررسی‌های این گزارش نیز مؤید بخشی از یافته‌های پژوهشگران پیشین در خصوص تفاوت میان سکوهای رسمی و غیررسمی است؛ به‌ویژه در حوزه‌هایی نظیر احراز هویت کاربران. در نمونه‌های بررسی شده، سکوهای رسمی عموماً ساز و کارهای مشخصی برای احراز هویت دارند که در سکوهای غیررسمی به ندرت مشاهده می‌شود. البته موارد استثنایی مانند سکوی طومار الکترونیک پارلمان آلمان نیز وجود دارد. اما در مجموع می‌توان گفت سخت‌گیری بیشتر سکوهای رسمی به واسطه ارتباط مستقیم با نهادهای حاکمیتی قابل توجیه است.

در حوزه تأمین مالی نیز تفاوت‌هایی وجود دارد؛ سکوهای رسمی از حمایت مالی دولت برخوردارند؛ در حالی که سکوهای غیررسمی عمدتاً از طریق کمک‌های مردمی یا تبلیغات مرتبط با طومارها تأمین مالی می‌شوند. از همین رو، نمایش پیام‌های تبلیغاتی در بسترهای غیررسمی رایج‌تر است. همچنین، نحوه نگارش طومارها در سکوهای رسمی تابع چارچوب‌های مشخص و گاه الزام‌آور است و بعضاً طومارها باید به شکل متن قانونی تنظیم شوند. در سکوهای غیررسمی، هر چند پیشنهادهایی برای ساختار متن ارائه می‌شود، نویسندگان آزادی بیشتری در نگارش متن طومار دارند. از حیث رابط و تجربه کاربری، سکوهای غیررسمی در اغلب موارد عملکرد بهتری دارند؛ طراحی‌های جذاب‌تر، بهره‌گیری از رنگ‌های متنوع‌تر، امکان بارگذاری تصویر و ویدئو و نمایش گرافیکی آمار از جمله ویژگی‌های برجسته آنهاست.

با این حال، در زمینه پیگیری وضعیت طومارها، سکوهای رسمی به دلیل برخورداری از ساز و کارهای پاسخ‌گویی و ارجاع نهادی، عملکرد دقیق‌تر و شفاف‌تری دارند. در جمع‌بندی می‌توان گفت که سکوهای رسمی از انسجام و استانداردهای قانونی بیشتری برخوردارند، در حالی که سکوهای غیررسمی با انعطاف‌پذیری بیشتر، تجربه کاربری غنی‌تری را فراهم می‌آورند. این تفاوت‌های ساختاری و عملکردی، بیانگر تنوع الگوهای مشارکت شهروندی در بسترهای دیجیتال است که هر یک مزایا و محدودیت‌های خاص خود را دارند.

جدول ۴. مقایسه سکوهای رسمی و غیررسمی طومار الکترونیک

ویژگی‌ها	سکوی رسمی	سکوی غیررسمی
مرجعیت و مدیریت	حاکمیتی	خصوصی
نوع تعامل	از بالا به پایین	از پایین به بالا
تمرکز موضوعی	حقوقی و قانونی	اجتماعی و فرهنگی
آستانه امضا و نحوه پیگیری	الزامات رسمی	انعطاف غیررسمی
زبان و لحن طومارها	خنثی و رسمی	صریح و احساسی
کنترل و نظارت بر محتوا	سخت‌گیرانه‌تر	آزادانه‌تر
حریم خصوصی	هویت آشکار	هویت پنهان
فضای گفت‌وگو و تعامل	محدود	آزاد
تأثیرگذاری	مستقیم	غیرمستقیم
پایداری	متزلزل	پابرجا

مأخذ: یافته‌های تحقیق.

۹. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

مبتهی بر درس‌آموخته‌هایی از تجربه‌های موفقیت و شکست سکوهای طومار الکترونیک که اشاره شد، به نظر می‌رسد که لازم است با حوصله و دقت نظر مسیری طی شود که هم سکوهای موجود تقویت شوند و هم از تباط کارآمدتری با حکمرانی پیدا کنند و هم امکان یادگیری و ورود هوشمندانه قوه مقننه به این فرایندها فراهم گردد. بر این اساس موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

– طراحی و تدوین روال‌ها و دستورالعمل‌های همکاری دولت و مجلس شورای اسلامی با سکوهای طومار الکترونیک

همکاری دولت و مجلس با سکوهای طومار الکترونیک، که توسط بخش خصوصی توسعه یافته‌اند، این امکان را می‌دهد که از هزینه‌های بالای توسعه یک سکوی جدید و هزینه‌های نگهداری آن جلوگیری شود که این امر به‌طور مستقیم موجب صرفه‌جویی در منابع مالی و زمانی دولت و مجلس می‌شود.

پیشنهاد می‌شود نهاد‌های مربوطه در مجلس از جمله هیئت رئیسه، معاونت نظارت و کمیسیون اصل (۹۰) روال‌ها و دستورالعمل‌های همکاری دولت و مجلس شورای اسلامی را با سکوهای طومار الکترونیک طراحی و تدوین کنند. مرکز نوآوری قوه مقننه به‌عنوان حلقه واسط مجلس شورای اسلامی با زیست‌بوم فناوری و نوآوری با همکاری مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، می‌تواند در قالب برگزاری رویدادهای هم‌آفرینی و شبیه‌سازی، تسهیل‌گر این مهم باشد.

دستورالعمل مذکور می‌تواند شامل موارد مختلفی باشد که برخی از آنها عبارت‌اند از: ۱. برای تجربه همکاری مؤثر، طومارهای مرتبط با حوزه اختیارات مجلس و دولت می‌تواند از سایر طومارها تفکیک شود تا بررسی و پاسخ‌گویی به طومارها هدفمندتر انجام گیرد؛ از این رو تدوین یک

ساختار نگارشی استاندارد برای طومارهایی که مخاطب آنها مجلس یا دولت است، امکان تسریع در بررسی آن را فراهم می‌کند. ۲. استانداردهای لازم برای هماهنگی فنی میان سکوه‌های مورد استفاده و سامانه‌های داخلی مجلس به نحوی باشد که اطمینان حاصل شود انتقال اطلاعات و داده‌ها به درستی انجام می‌شود. ۳. درباره تعداد امضاها لازم برای به حدنصاب رسیدن یک طومار برای ارجاع به مجلس نیز می‌توان پیشنهادهای مختلفی را آزمود. ۴. شیوه‌های انتشار شفاف وضعیت پیگیری هر طومار و نتایج آن نیز می‌تواند از محورهای دستورالعمل مذکور باشد.

– در صورت تمایل مجلس به ایجاد سامانه اختصاصی برای خود، شروط و الزامات و اقتضائات آن رعایت شود

اگر مجلس سکوی طومار الکترونیک مختص خود داشته باشد، احتمالاً پیگیری و ارزیابی طومارهای ناظر به قوانین می‌تواند تسهیل شود. با این حال تجربیات نشان می‌دهد که وابستگی این سکوها به نهادهای دولتی و مجلس، می‌تواند چالش‌هایی را در زمینه پایداری و تداوم فعالیت ایجاد کند. تغییرات ساختاری در دولت یا مجلس، از جمله تغییر مسئولان می‌تواند این سکوها را در معرض ریسک‌های مدیریتی و ساختاری قرار دهد و آنها را دچار نوسانات و تغییرات ناگهانی کند و در نهایت به اختلال در روند کاری‌شان منجر شود. تجربیات کشورهای مانند آمریکا و کره جنوبی نشان می‌دهد که این سکوها در مواجهه با تغییرات ساختاری در دولت یا مجلس دچار ناپایداری و تزلزل می‌شوند. با این حال، اگر مجلس تصمیم به ایجاد سکوی اختصاصی خود بگیرد، ضمن اینکه باید هیئت‌رئیس مجلس شورای اسلامی و کمیسیون اصل (۹۰) تقسیم کار طراحی و اجرای آن را راهبری کنند، باید به چند نکته اساسی توجه شود: نکته اول، اینکه این سکوها چیزی فراتر از یک ابزار فنی محسوب می‌شوند و باید با درکی عمیق از ظرفیت‌های حقوقی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و فناوریانه ایجاد شوند و صرفاً به یک محصول دیجیتال تقلیل پیدا نکنند. بدون این درک جامع، حتی با وجود زیرساخت‌های فنی مناسب، چنین سکویی نمی‌تواند مشارکت مردمی را به همراه داشته باشد. توجه به این مهم می‌تواند به اندیشیدن تدابیری برای جلوگیری از ریسک‌های پیش‌گفته کمک کند.

نکته دوم، اینکه راه‌اندازی این سکوها باید در چارچوب شفافیت و اعتماد عمومی صورت گیرد. به عبارت دیگر مردم باید احساس کنند که این سکوها ابزاری برای حکمرانی شفاف‌اند و به این منظور باید به گونه‌ای طراحی شوند که امکان پیگیری دقیق طومارها فراهم باشد و مردم از نحوه پردازش طومارها و تصمیم‌گیری‌ها مطلع شوند.

نکته سوم، در نظر گرفتن فضای مناسبی برای بحث و تبادل نظر مردم در سکواست. این فضا باید به کاربران این امکان را بدهد تا نظرهای خود را به طور سازنده به اشتراک بگذارند. از این طریق حس اجتماعی بودن و مشارکت جمعی در میان مردم تقویت می‌شود. همانند تجربه کشور استونی و سکوی Rahvaalgatus که در آن پیش از آغاز فرایند جمع‌آوری امضا، کاربران در مورد موضوع هم‌اندیشی می‌کنند و ارائه‌دهنده می‌تواند طومار را با هم‌فکری‌های صورت گرفته اصلاح کند.

– ورود فعال مرکز پژوهش‌ها به عنوان نهاد مشورتی و تخصصی در راستای تقویت طومارها و ارائه مشاوره‌های تخصصی به صاحبان طومار

در فرایندهای مشارکت عمومی نقش نهادهای مشاوره‌ای و تخصصی مانند مرکز پژوهش‌ها به عنوان بازوی حمایتی و تحلیلی می‌تواند بسیار مؤثر باشد. این مرکز با برخورداری از کارشناسان متخصص در حوزه‌های مختلف، توانایی شناسایی مسائل پیچیده و ارائه راهکارهای عملی و مؤثر را دارد. در نتیجه می‌تواند در این مسیر نقش مهمی ایفا کند و به بهبود کیفیت و تأثیرگذاری طومارها و فرایندهای مرتبط با آنها کمک کند. یکی از اصلی‌ترین نقش‌هایی که مرکز پژوهش‌ها می‌تواند ایفا کند، ارائه مشاوره‌های تخصصی به نویسندگان طومارها است. کارشناسان این مرکز می‌توانند با بررسی دقیق محتوای طومارها و شناسایی نکات فنی و حقوقی، آنها را به عملیاتی‌شدن نزدیک‌تر کنند. این مشاوره‌ها می‌تواند شامل پیشنهادهایی برای تدوین دقیق‌تر مطالب، رفع ابهامات حقوقی و پیشنهادهای اجرایی باشد که طومارها را برای تصمیم‌گیران در مجلس قابل قبول‌تر و مؤثرتر می‌کند. در نتیجه، طومارها با کیفیت بالاتر و دقت بیشتری به دست مقامات خواهند رسید. در تجربه کشور لتونی و سکوی Manabalss نیز دیده شد که گروهی از مشاوران قبل از ارائه طومار به پارلمان، به نویسندگان در بهبود و تقویت متن طومار کمک می‌کنند و این اقدام باعث می‌شود که نواقص اولیه طومارها رفع شود. همچنین طومارها از نظر مطابقت با قانون اساسی نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند تا در صورت وجود ناهماهنگی اصلاح، یا در صورت عدم اصلاح‌پذیری، بدون صرف هزینه‌های زمانی از دستور کار خارج شوند.

همچنین، مرکز پژوهش‌ها می‌تواند نقش مهمی در ارائه پیشنهادها برای زیرساخت‌های حقوقی در زمینه همکاری‌های مجلس با سکوهای موجود یا راه‌اندازی سکوی جدید ایفا کند. این نهاد می‌تواند چارچوب‌های قانونی لازم برای تعامل و همکاری مجلس با این سکوها را شفاف‌سازی، و الزامات حقوقی و قانونی آنها را تعیین کند و پیشنهادهایی در زمینه سازگاری این سکوها با قوانین موجود، تنظیم روابط حقوقی میان طرف‌ها و رعایت حقوق شهروندان ارائه دهد.

جدول ۵. پیشنهاد توصیه سیاستی ویژه گزارش‌های راهبردی/نظارتی

ردیف	توصیه سیاستی	الزامات و قیود اجرایی	دستگاه متولی	دستگاه معین	زمان بندی اجرا (کوتاه مدت، میان مدت، بلندمدت)
۱	طراحی و تدوین روال‌ها و دستورالعمل‌های همکاری	- تفکیک طومارهای مرتبط - استانداردهای هماهنگی فنی - تدوین پروتکل‌های امضا و شفافیت	هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی/ معاونت راهبردی ریاست جمهوری	مرکز نوآوری قوه مقننه / مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری	میان مدت
۲	طراحی و اجرای سامانه اختصاصی یا یک سامانه واسط برای مجلس شورای اسلامی	- فرایند مشارکتی طراحی و اجرا	هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی/ کمیسیون اصل (۹۰)	مرکز نوآوری قوه مقننه	میان مدت
۳	ورود فعال مرکز پژوهش‌ها به عنوان نهاد مشورتی و تخصصی		مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی		میان مدت

مأخذ: همان.

منابع و مأخذ

- [۱] میراحمدی، فاطمه‌السادات و وحید حیدری (۱۴۰۲). «مطالعه تطبیقی شیوه‌های مشارکت در فرایند قانونگذاری و پیشنهادهایی برای مجلس شورای اسلامی»، به شماره مسلسل ۱۹۰۵۰.
- [۲] طرح مشارکت مستقیم شهروندان در امور قوه مقننه، دوره دهم، سال سوم، شماره ثبت ۵۵۴، شماره چاپ ۱۳۳۴، ۱۳۹۷/۱۲/۲۰.
- [۳] مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۸). اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح مشارکت مستقیم شهروندان در امور قوه مقننه»، معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی، دفتر مطالعات حقوقی، به شماره مسلسل ۲۴۰۱۶۴۴۲.
- [4] Leston-Bandeira, C., (2019), Parliamentary petitions and public engagement: an empirical analysis of the role of e-petitions. Policy & Politics, 47, pp 415-436.
- [۵] سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری، مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۹۸/۷/۶.
- [۶] سیاست‌های کلی نظام در بخش مشارکت اجتماعی، مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۷۹/۱۲/۱۵.
- [۷] قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۵۸ و اصلاحات بعدی آن.
- [۸] قانون شرح وظایف مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مصوب مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۴/۹/۱۹.

- [۹] قانون نظارت مجلس بر رفتار نمایندگان، مصوب مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۱/۱/۱۵.
- [۱۰] قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، مصوب مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ و اصلاحات بعدی آن.
- [۱۱] قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات، مصوب مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۷/۱۱/۶.
- [۱۲] قانون مجازات اسلامی، کتاب پنجم، تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده، مصوب مجلس شورای اسلامی، مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ و اصلاحات بعدی آن.
- [۱۳] قانون جرائم رایانه‌ای، مصوب مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۸/۳/۵ و اصلاحات بعدی آن.
- [14] Berg, J., (2017), Political Participation in the Form of Online Petitions: A Comparison of Formal and Informal Petitioning. *International Journal of E-Politics*, 8, pp 14-29.
- [15] Briassoulis, H. (2021). "Becoming E-Petition: An Assemblage-Based Framework for Analysis and Research". *SAGE Open*, Vol 11, No 1.
- [16] Lindner, R. and R. Ulrich, (2009), "Electronic Petitions and Institutional Modernization. *International Parliamentary E-Petition Systems in Comparative Perspective*". *eJournal of eDemocracy & Open Government*, p 1.
- [17] <https://epetitionen.bundestag.de/>
- [18] <https://www.kansalaisaloite.fi/fi>
- [19] <https://rahvaalgatus.ee/>
- [20] <https://www.change.org/>
- [21] <https://myvoice.group/>
- [22] <https://manabalss.lv/>
- [23] <https://www.democracy-international.org/citizens-initiative-start-changing-latvian-politics/>
- [24] <https://medium.com/@rodrigodavies/how-latvia-turns-online-petitions-into-policy-7b30c06341c2/>
- [25] https://youtu.be/NyYZr_qp5rc/
- [26] <https://www.latvia.eu/latvia-solves-global-challenges/public-participation-foundation-manabalss-lv-myvoice/>
- [27] <https://participedia.net/organization/5952/>
- [28] <https://youtu.be/Y9Om3UONCXA/>
- [29] <https://www.karzar.net/>
- [30] <https://farsnews.ir/campaigns/>
- [31] Lindner, R., & Riehm, U. (2009). Electronic petitions and institutional modernization. *international parliamentary e-petition systems in comparative perspective*. *JeDEM-eJournal of eDemocracy and Open Government*, 1(1), 1–11.
- [32] Mosca, L., & Santucci, D. (2009). Petitioning online. the role of e-petitions in web campaigning. In S. Baringhorst Veronica & J. Niesyto (Eds.), *Political campaigning on the web* (pp. 121–146). Bielefeld, Germany: Transcript Verlag.
- [33] [https://en.wikipedia.org/wiki/We_the_People_\(petitioning_system\)](https://en.wikipedia.org/wiki/We_the_People_(petitioning_system)).
- [34] <https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/113/01/2025/328711.html/>

گزیده سیاستی

طومارهای الکترونیک با وجود مزایای بسیار، به خصوص در نهادهای حاکمیتی ممکن است به دلیل طراحی نامناسب و نگاه صرفاً فنی، کارایی خود را از دست بدهند. طراحی مؤثر سکوهای طومار الکترونیک نیازمند توجه به فرم، بستر حقوقی، تعامل با حاکمیت و سازوکارهای اعتمادساز است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir